

Besede in dejanja

Slaba davčna politika

Izhajajoč iz načela, da naš družbeno ekonomski sistem temelji na načelu delitve po delu, ni težko sklepati, da obdavčevanje osebnih dohodkov nima doti zveze s tem načelom. Se več, ob davčenju ga zanika. Ne samo, da so meje neobdavčenega dela določene na ravni prejemkov državljanov ekonomsko najbolj saostalih držav (kar Jugoslavija že dolgo ni), temveč povzroča sistem veliko socialno nepravilnost v položaju družin, v katerih služi samo en član. Namesto da bi ljudi spodbujali k produktivnejšemu in ustvarjalnejšemu delu, jih sili k razmišljanju, kdaj naj prenehajo delati, ker jih bo sicer prizadel davek. Da ne govorimo o tem, da so stlačeni v isti koš vrhunski znanstveni ustvarjalci ali umetniki in nekoristni zaslužkarji.

Komunist — 20. II. 1970

Ladje samo za tujce

...Lani so jugoslovanske ladjedelnice izdelale za tuje kupce 21 ladij s skupno tonažo 337.397 BRT v vrednosti 96,6 milijona dolarjev, kar je za 19 % manj od planiranega izvoza. Letos bi bilo zato potrebno izdelati 33 ladij s skupno tonažo 704.500 BRT. Vrednost teh poslov znaša 187,8 milijona dolarjev. Vse te ladje so namenjene inozemskim naročnikom. Zaradi neresenega financiranja letos naše ladjedelnice za domače brodogradne ne gradi nobene ladje.

Delavska enotnost — 21. II. 1970

Zogobrci in profesorji

Med najvišjimi lanskimi prejemki v Boru so tisti, ki so jih imeli univerzitetni profesorji. Delali so hkrati tudi v inštitutu za baker in zaslužili po širi, pet pa tudi šest milijonov, ki pridejo v poštev za obdavčenje.

Bor je mesto bakra in mladih strokovnjakov. Toda tudi NK Bor je v prvi ligi. Zato so tudi prejemki teh profesorjev med najvišjimi, toda ne najvišji. Sedem milijonov za obdavčenje je namreč zaslužil športnik iz Bora.

Večernje novosti — 21. II. 1970

Največji »višek«

V kmetijski zadrugi »Nova brazda« v Zaječarju so uredili probleme, ki so se jim nabirali več mesecev. Na seji delavskega sveta, ki je trajala deset ur, so se samoupravitelji končno odločili rešiti se slabega poslovanja.

Ceprav so na dnevnem redu imeli letne viške in primanjkljaje, je beseda stekla tudi o drugih zadevah. Ugotovili so, da je največji »višek« v tem kolektivu direktor Vladimir Milojević ing. agronomije. Člani delavskega sveta so izgube prejšnjega leta, pa tudi drugo nerazumljivo poslovanje pripisali direktorju in mu izglasovali nezaupnico. Za vršilca dolžnosti direktorja so takoj postavili d.f.p. ing. Dušana Jelića.

Politika ckspre — 20. II. 1970

Pojasnilo

Ko so beogradskega načelnika za finance vprašali, zakaj letos niso povišali davčne osnove za zaposlene, je dejal:

»To ni problem. Davek plača malo ljudi, drugi pa so siromašni in jih to sploh ne zanima.«

Potem so načelnika vprašali glede povišanja cen kruha. Odgovoril je:

»To ni problem. Pri nas imajo ljudje dobre dohodka in bodo zlahka zmogli malce višje cene.«

Dnevnik — 25. II. 1970

Za 44 % manjši primanjkljaj

Poleg visokega izvoza je bil januar, ja zabeležen tudi padec uvoza, tako da se je primanjkljaj zmanjšal na 546 milijonov din ali v primerjavi z lanskim januarjem, ko je znašal 970 milijonov dinarjev, za 44 odst.

Gospodarski vestnik — 24. II. 1970

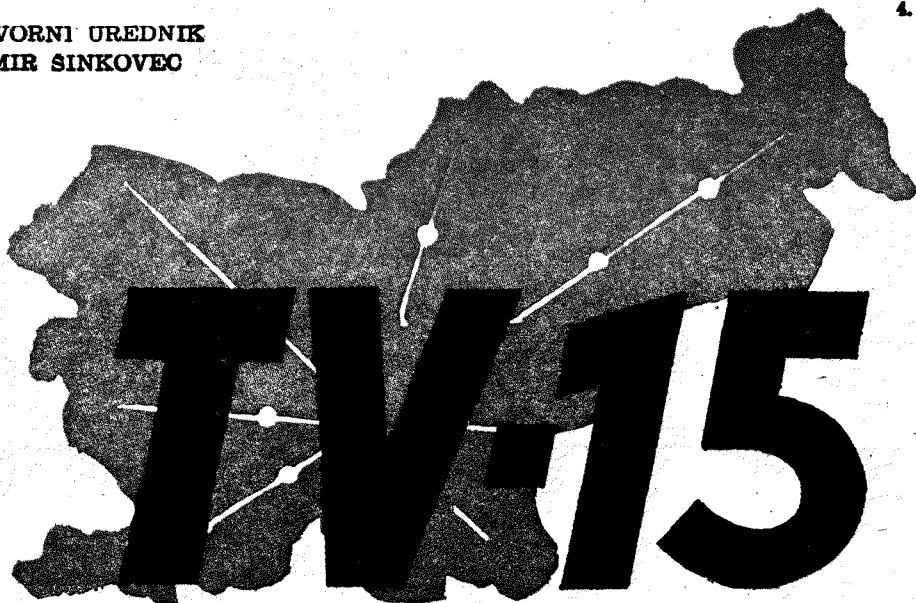
Ribja smrt v Vrbasu

V ribniku kmetijsko-industrijskega kombinata »Bečej« v Bečeju je te dni poginila velika množina krapov. Dosele so iz ribnikov pobrali in zakopali 58 ton rib, ki so poginile v vodi. — Do tega je prišlo, ker so tovarne sladkorja v Vrbasu in Crvenki spustile v kanal velike količine odpadle vode.

Politika — 24. II. 1970

GLAVNI UREDNIK
FRANCE SUSTERŠIČ

ODGOVORNI UREDNIK
CRTOMIR SINKOVEC

GLASILO ZZB NOV SLOVENIJE IN ZRVS SLOVENIJE

Za večjo enotnost ob reševanju družbenih problemov

NA NEDAVNI KONFERENCI ZZB NOV OBČINE MARIBOR 21. FEBRUARJA 1970 SO RAZPRAVLJALI O DELU OBČINSKEGA ODBORA V LANSKEM LETU IN O GOSPODARSKI POLITIKI V LETOSNjem letu. KONFERENCE SO SE UDELEŽILI JANKO RUDOLF PREDSEDNIK KO ZZB SLOVENIJE, STANE GAVEZ, PREDSEDNIK KONFERENCE SZDL MARIBOR, MIRKO ZLENDER, PREDSEDNIK OBČINE MARIBOR, IN PREDSEDNIKI KRAJEVNIH ORGANIZACIJ ZB NOV IN VVI.

Iz poročila, ki ga je podal MARJAN DOLENC, tajnik ZZB NOV občine Maribor, razberemo, da je okoli 12.000 članska organizacija ZZB v občini Maribor močna družbeno-politična sila, ki vključuje vrsto svojih članov v aktivno delovanje v predstavniških organih in drugih političnih in samoupravnih institucijah.

Na območju občine Maribor deluje 42 krajevnih organizacij ZB

in 6 organizacij VVI. Na zadnjih letnih konferencah so se njihovi člani najbolj zavzemali za izboljšanje materialnega položaja socialno šibkih članov, hitrejše urejevanje in valorizacijo pokojnin, boljše in učinkovitejšo skrb za člane, ki so slabega zdravja, hitrejše reševanje perečih stanovanjskih zadev, za hitrejše reševanje primerov dvojne delovne dobe, ki jih rešuje republiška komisija po

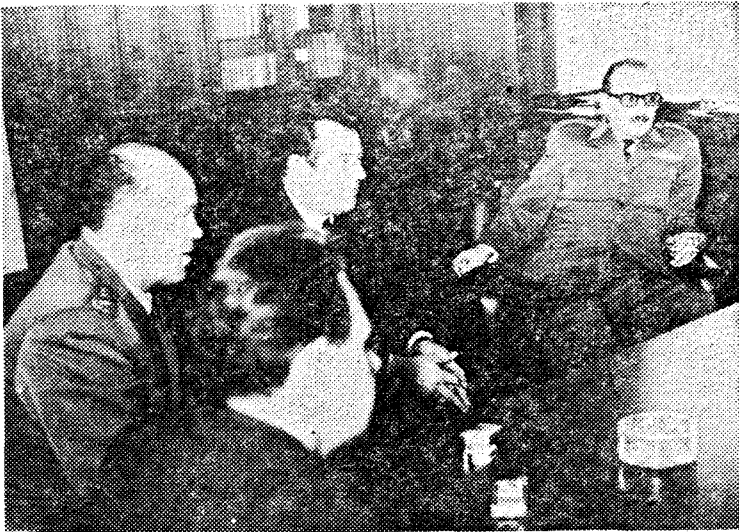
195 čl. In nenazadnje tudi za še večjo aktivnost članov v družbeno politični in gospodarski dejavnosti v občini Maribor.

V občinskem proračunu je za letošni predvidenih 60 milijonov S dinarjev za priznavalnino. Stalno priznavalnino prejema 276 članov, poprečno po 14.000 S din. Najnižja priznavalnina je po občinskem odloku 10.000 najvišja pa 30.000 S din. Razen tega je lani prejelo še 408 članov enkratne priznavalnine s poprečnim zneskom 19.400 S din. Prav tako prejema stalno priznavalnino 41 borcev za severno mejo, 20 pa jih je prejelo enkratno priznavalnino; 65 otrok prejema študijsko pomoč s poprečnim zneskom 16.000 din.

Ob lanskem popisu je ostalo neresenih okoli 700 primerov stanovanjskih zadev. Od tega so ugodno rešili 307 prošenj, 384 pa ne, ker niso imeli priložnosti priznane dvojne delovne dobe ali pa so že dobili posojilo nad 5 milijonov dinarjev, okoli 60 pa se jih na lanski popis ni odzvalo. Kmetom borcev so razdelili 100 milijonov dinarjev posojila, nekmetom 150 milijonov za nakup stanovanja in popravila, razen tega pa so s 430 milijonov kupili 41 stanovanj, ki bodo v doglednem času vseljiva. Letos so že uredili 11 primerov, do sredine poletja pa naj bi jih še okoli 40. Menijo, da bo s podaljšanjem zakona, ki določa način zbiranje sredstev, do spomladi 1971 stanovanjski problem borcev v občini Maribor mogoče do kraja rešiti.

Na območju občine Maribor je registriranih 2.299 vojaš. voj. invalidov in drugih invalidskih upravičencev. Zanje je bilo lani na-

(Nadaljevanje na 2. strani)

Inž. Stane Korbar, predsednik ZRVS, v pogovoru z generaloma Francem Poglajnom-Kranjcem in Jankom Sekirnikom-Simonom

Dvoje pomembnih srečanj

Med temeljnimi načeli našega družbenega življenja je tudi dogovarjanje med posameznimi dejavniki. Sistem »transmisija« — to je olepšan izraz za nadrejenost oziroma pourejenost ene organizacije drugi — odpravljamo. Izkazal se je namreč kot nesmotrni, ker ni v skladu z našim družbenim razvojem v smeri vedno večje demokratizacije in decentralizacije.

Splošnim tokovom sledi tudi Zveza rezervnih vojaških starešin. Tako so pred kratkim nekateri zastopniki njenega republiškega odbora obiskali poveljstvo enot JLA. V prijateljskem razgovoru med ljudmi, ki delajo v bistvu isto, so ugotovili, da ni v odnosih med JLA in ZRVS niti sledu kakšnega nesporazuma. Dogovorili so se glede sodelovanja, predvsem glede urjenja članov ZRVS,

kjer lahko JLA s svojimi tehničnimi možnostmi brez težav veliko pomaga. Zlasti zato, ker so vsi navzoči ugotovili, da je treba pouk in urjenje posodobiti. Sama predavanja že zdavnaj več ne zadovoljujejo, potrebno je čimveč praktičnega dela, potrebna so učila. Člani republiškega vodstva ZRVS so tovariše iz vojske seznanili tudi z nekaterimi ukrepi glede posodobljenja pouka in urjenja. Gre predvsem za tisk. Tako »Naša obramba« prinaša gradivo iz obveznega programa urjenja, da se bo vsak član ZRVS lahko doma sam učil in izpopolnjeval.

Prav tako so člani najvišjega vodstva ZRVS obiskali republiško konferenco SZDL ter tam seznanili člane vodstva s svojim delovanjem. ZRVS je s svojimi člani, ki jih je v Sloveniji razmeroma precej, trdna in učinkovita or-

ganizacija. V svojih vrstah ne združuje samo vojaških strokovnjakov, ampak tudi precej politično najbolj usposobljenih ljudi. Zato je ZRVS tudi v političnem pogledu močna in učinkovita družbena sila. Prek predavanj in drugih oblik priprav na splošno ljudsko obrambo se je tudi izkazalo, da so naši ljudje v bistvu zelo zavzeti za odpor in s tem za obrambo našega družbenega reda. Vsekakor pa ZRVS vztraja pri tem, da bi bila predavanja in druge oblike urjenja tako zanimive in privlačne, da bi nanje ljudje prihajali res prostovoljno in radi. Več učil pa zahteva tudi več denarja, zato bi morala družba bolj pomagati.

Med obema posvetoma je bilo očitno, da so vsi za nenehno pomlajevanje ZRVS. To naj bi bila večna mlada organizacija.

CASOPISNO IN GRAFIČNO
PODJETJE

DELO

Ljubljana, Titova—Likoarjeva—Tomšičeva

BLASNIKOVA TISKARNA
TISKARNA »DELO«

- Tiska časopise, revije, knjige, publikacije, razglednice, prospekte in reklamne tiskovine.
- Izdeluje enobarvne in večbarvne klišee v najmodernejši tehniki.
- V sklopu podjetja je specializiran obrat za večbarvni tisk, lakirnica in plastificirnica.
- Izdaja osrednji slovenski dnevnik »DELO«.
- zabavni tednik »TEDENSKA TRIBUNA«.
- Ilustrirano revijo »TOVARIS«.
- Štirinajstdnevnik »NASI RAZGLEDI«.
- revijo »AVTO«.
- revijo »STOP«.
- zabavni tednik »ZVITOREPEC«.

Pomoč za stanovanja borcem Bosenske krajine

V Beogradu je bila 24. februarja 4. seja zveznega odbora ZZB NOV Jugoslavije, ki jo je vodil predsednik Marjan Cvetković. Na njej so sklepali o razdelitvi finančnih sredstev zveze, namenjenih za gradnjo stanovanj borcev.

Od 19,8 milijonov dinarjev, kolikor so za ta namen določili v zveznem proračunu, je Srbija dobila 5.490.000, Hrvaška 4.306.000, BiH 3.989.000, Črna gora 2.970.000, Makedonija 1.980.000 in Slovenija 1.505.000 dinarjev. Ob sprejemanju tega sklepa so upoštevali več meril, predvsem število udeležencev v NOV, ki nimajo stanovanj, in gmočne možnosti republik.

Republiški odbori ZZB so se dogovorili, da bodo 20 % teh sredstev prispevali kot pomoč Bosenski Krajini, kjer živi zelo veliko nekdanjih borcev. Za gradnjo stanovanj za borce na tem območju bodo tako zagotovili skupaj 4 milijone dinarjev. Za stanovanja za borce je namenjenih tudi del dohodkov jugoslovanske loterije, in sicer okoli 17 milijonov dinarjev. Ta sredstva bodo razdelili avtomatično po doseženih dohodkih od loterije v posameznih republikah.

Člani predsedstva so izrekli tudi več pripomb k preglednim spremembam in dopolnilom zakona o nosilcih »partizanske spomenice 1941«. Zahtevali so med drugim, naj bi z novimi predpisi spomenice znova zagotovili kopališče in klimatsko zdravljenje, do katerega so imeli pravico do leta 1966. Predlagali so tudi, naj bi nosilec spomenice povečali nadomestila za izkoriščanje letnega dopusta od 1000 na 1500 dinarjev in da bi se potem ta znesek vsako leto povečeval v sorazmerju z zviševanjem življenjskih stroškov.

Predsedstvo zveznega odbora je obravnavalo na tej seji poročilo o delu časopisa »4. julija«, informacijo o razpravi, ki se je začela o izpolnitvi sistema pokojninskega zavarovanja, kakor tudi o pripravi na proslavo 25. letnice zmage in 30. obletnice ljudske vstaje.

Dogodki tedna

Socialistična stranka Avstrije je zmagala na volitvah v pokrajinski parlament na Koroškem. Po objavljenih podatkih so socialisti dobili 20 mandatov, prej pa so jih imeli 18, ljudska stranka pa je obdržala 12 poslancev. Socialisti so se okrepili na račun svobodarske stranke, ki je izgubila en mandat, tako da ima zdaj 4 poslance, komunisti pa so izgubili edini mandat, ki so ga imeli v dosedanjem pokrajinskem parlamentu. Absolutna večina 20 poslancev v 36-članskem deželnem zboru pomeni, da so socialisti praktično prevzeli celotno odgovornost za Koroško, kar se med drugim manifestira tudi v tem, da bodo od sedmih dobili kar pet resorjev deželni vladi. Parlamentarne volitve v Avstriji so se končale p visoko zmago socialistov (SPÖ).

Predsednik ZIS Mitja Ribičič se je vrnil z uradnega obiska v Veliki Britaniji, na katerem sta ga spremljala član sveta Tomo Granfil in namestnik državnega sekretarja za zunanje zadeve Anton Vratuša. Obisk je bil pritrčen in uspešen. Predstavniki vlade Velike Britanije in Jugoslavije so razpravljali o mednarodnem položaju na splošno in posebej o evropskih in gospodarskih zadevah. Pa tudi o bližnjem vzhodu ter o industrijskem, tehnološkem in trgovinskem sodelovanju med Veliko Britanijo in Jugoslavijo. Uradni jeziki razgovorov so bili slovenščina, srbohrvaščina in angleščina. Mitja Ribičič je tudi izročil odlikovanja predsednika Tita 21 vdnjim britanskim vojaškim voditeljem za pogum in pomoč osvobodilnemu boju jugoslovanskih narodov. Predsednika ZIS in člani delegacije je sprejela tudi britanska kraljica Elizabeta.

Po dvodnevem obisku v ZAR je predsednik SFRJ Josip Broz Tito odpotoval iz Asuana v Tripoli, glavno mesto libijske arabske republike. Na že 22. srečanju Tito — Naser je bila osrednja tema pogovorov sklicanje nove konference šefov neuvrčenih držav in kriza na Blaznjem vzhodu. Objavljeno je tudi skupno sporočilo o razgovorih med delegacijama ZAR in Jugoslavije. Kairski list zelo ugodno ocenjuje razgovore med obema predsednikoma. Predsednik Tito se je po 33-dnevni turneji po afriških državah vrnil v domovino.

Francoski predsednik Georges Pompidou pa je bil na uradnem obisku v ZDA, kjer se je sestel s predsednikom Nixonom. Le-ta je izjavil, da je bil to eden od najboljših dvogovorov, kar jih je kdaj imel s kakšnim tujim predsednikom. Ameriški predsednik je ocenil, da so razlike med Francijo in ZDA v ocenjevanju nekaterih problemov, da pa te razlike niso ovira za pogovore in še manj ovirajo ZDA in Francijo, »da bi bile tesne prijateljice«. Po sestanku z Nixonom je sledila tiskovna konferenca, na kateri je neka 18-letna ženska z hudimz besedami napadla Francijo in predsednika Pompidouja osebno, češ da je morilec, ker je Francija dala Libiji letala mirage.

Pred srečanjem s predsednikom Pompidoujem je predsednik ZDA Nixon v poslanici kongresu ocenil položaj v svetu in nakazal smernice za krepitev miru. Njegova poslanica obsega 40.000 besed in je verjetno ena izmed najboljšejših zunanje-političnih listin v ameriški zgodovini. Nixon je poudaril troje poglavitnih načel, ki jih bo upoštevala ameriška vlada pri graditvi miru: mir zahteva družabništvo, ZDA ne smejo porabiti za obrambo niti preveč niti premalo, mir zahteva pogajanja. Bistvenega pomena za mir v svetu je mir v Evropi. Obstaja naravna težnja, da bi dajali prednost statusu quo. Toda po Nixonovem mnenju ni statusa quo, ampak je edina konstanta nujnost sprememb. Glavna tegoba afriške je gospodarski razvoj. Ameriška pomoč tej celini bo prožna in domiselna. Spor na Blaznjem vzhodu je še daleč od rešitve. Spoštovanje premirja je minimalni pogoj, da bi prišli do rešitve.

Zahodnonemški kancler Brandt je sprejel predlog za sestanek s predsednikom vlade NDR Stophom, in sicer drugi ali tretji teden v marcu. Na seji bonnske vlade so odobrili Brandtov odgovor vzhodnonemškemu premieru, nakar so pismo takoj odpisali v vzhodni Berlin. V pismu predlagajo pogovore »brez vsakršnih vnaprejšnjih pogojev« in poudarjajo, da je treba v pogovorih »odstraniti elemente, ki razdvajajo, in poiskati tiste, ki zblizujejo«.

Bivša britanska kolonija na severu Južne Amerike Gvajana je postala petindvajseta republika na tem delu ameriške celine. Gvajana je postala neodvisna maja 1966. Premier Burnhan je izjavil, da se bo njegova država v celoti pridružila pokrtiki in akcijam neuvrčenih držav in da bodo začeli graditi »gvajanski socializem«. Z razglasitvijo republike je prenehala suverenost britanske kraljice nad to državo. Gvajana pa bo še naprej ostala članica britanske skupnosti narodov.

U Tant v sporočilu Združenim narodom opozarja, da brez združenih prizadevanj mednarodne skupnosti, se bo število zapostavljenih otrok še do konca tega desetletja povečalo za nekaj milijonov. V deželah v razvoju se vsako minuto rodi 200 otrok, vendar jih bo petina živela manj kot eno leto. Za mnoge teh otrok nastane kritično obdobje, ko jih matere nehajo dojiti, ker jih takrat čaka lakota, ki povzroči nepopravljive telesne in duševne okvare.

Na skupni seji komisije za mednarodna ekonomska in politična vprašanja in komisije za politično propagando in informativno dejavnost CK ZKS so razpravljali o nekaterih vidikih vpliva tuje propagande in nalogah CK ter drugih družbenih ustanov. V razpravi so poudarili, da gre pri tuji propagandni dejavnosti za normalne okoliščine, da pa je potrebno preučiti in ugotoviti, kakšne so posledice te propagande pri nas. Propagandni pritiski se kažejo zdaj močnejše, zdaj šibkeje. Vsemu temu se bo treba postaviti po robu z lastno propagando. Sicer pa v tem smislu že deluje posebna skupina pri CK, ki preučuje in sistematično spremlja vse to dokaj zapleteno problematiko.

Konferenca ZK ljubljanske armade je sprejela delovni program za letošnje leto, ki v ospredje postavlja naloge komunistov v krepitvi demokratičnih odnosov v JLA, izpopolnjevanje vseljudske obrambe in krepitev vojaške pripravljenosti enot. Konferenca je obravnavala tudi aktualne politične razmere v svetu.

V Beogradu je bila skupna seja predsedstva in izvršnega odbora zvezne konference SZDLJ, na kateri so obravnavali prve koncepcije zveznega izvršnega sveta o srednjeročnem družbenem načrtu razvoja Jugoslavije. Na seji so med drugim sklenili, naj si Socialistična zveza prizadeva za pravočasno sprejetje srednjeročnega načrta razvoja s stališči in mnenji Socialistične zveze pa bodo seznanili najvišja predstavniška telesa.

Odbor za proslavo 25-letnice Zveze novinarjev Jugoslavije je sklenil, da bo glavna slovesnost 29. oktobra letos razširjena slavnostna seja zveznega odbora ZNJ, nato pa večer jugoslovanskih novinarjev. Za predsednika odbora za proslavo te obletnice so izbrali podpredsednika zvezne skupščine Gustava Vlahova.

Mednarodna banka za obnovo in razvoj je odobrila Jugoslaviji posojilo 40 milijonov dolarjev, s katerim bodo financirali del programa modernizacije telefonsko - telegrafskega in poštne prometa pri nas. Do konca leta 1975 bomo porabili 6 milijard dinarjev za gradnjo zemeljske satelitske postaje in novih central, ki bodo omogočile Jugoslaviji, da bo imela poldrugi milijon telefonov. Posojilo mednarodne banke je le 7 odstotkov vsega denarja, ki ga bodo dali za modernizacijo PTT.

Za večjo enotnost ob reševanju družbenih problemov

(Nadaljevanje s 1. strani)

menjenih 681.500.000 S dinarjev. VVI pri društvu Invalid tekmujejo v kegljanju, streljanju, namiznem tenisu, balinanju, plavanju, smučanju, sedeči odbojki, šahu, in drugih športnih dejavnostih.

Pred dvema letoma je bilo v Sloveniji okoli 45.000 nerešenih primerov dvojne delovne dobe, v občini Maribor pa okoli 2.000. Po lanskih podatkih je ostalo na območju komunalnega zavoda za socialno zavarovanje Maribor (občine Maribor, Slov. Bistrica, Ptuj, Lenart v Slov. gor. in Ormož) okoli 1500 nerešenih zadev. Semkaj sodijo zlasti zavarovanci s kmetskega področja in iz Maribora, okoli 800 primerov. To so tisti primeri, ki so v ponovnem postopku. Lani je občinska komisija za priznanje dvojne delovne dobe po KZSZ Maribor dobila 152 zahtevkov; rešenih je bilo 86, 41 odklonjenih, 21 vrnjenih v dopolnitev in 4 odstojeni pristojnim občinam. V pretežni meri gre za primere, kjer je dokazani postopek zelo težaven in problematičen, priče so že pomrle, prizadeta oseba pa je v svojem dokazovanju premalo konkretna.

V disperzerju za borbe v Mariboru je bilo pregledanih okoli 3.000 članov. Na prvem mestu so boleznj živčne razvrstili 21 odstotkov, obolenja gibalnih organov 20 odstotkov, obolenja srca in ožilja 29 odstotkov, obolenja dihal 11 odstotkov, obolenja prebavil 9,5 odstotka, druga obolenja pa se pojavljajo v manjših odstotkih. Le 35 odstotkov pregledanih je ostalo še naprej v rednem delovnem razmerju. Lani je bilo na zdravljenju 116 članov in so stroški zanje znašali 5.802,00 din.

ZBZ NOV bo občini Maribor predlagala, da bi se Počitniško naselje ZBZ NOV Maribor v Puli preimenovalo v Počitniško naselje Pohorje ali v kaj podobnega. Namreč zato, ker je bil prvotni ustanovitelj tega naselja okrajni odbor ZB NOV Maribor, sedaj pa so soustanovitelji gospodarske organizacije Združenje visokošolskih zavodov občine in drugi.

Komisija za interniranje in vojne ujetnike je lani sestavila seznam vseh internirancev po taboriščih, tako tudi za vojne ujetnike, zapornike in izseljencev v občini. Lanskoletno srečanje internirancev, ki je zelo dobro uspelo, je rožilo željo po še več takih srečanjih. Letos pripravljajo

jo srečanje z vojnimi ujetniki. To bo prvo tovrstno srečanje in bo posvečeno poleg drugih proslav 25. obletnici osvoboditve.

Zgodovinska dejavnost počasi napreduje. Muzej NO Maribor kot njen osrednji dejavnik je pri tem sicer zelo delaven, vendar je deležen premajhne finančne pomoči. Zakaj tako, ko pa vemo, da zgradba tako pomembne ustanove propada?

MARJAN DOLENC je poudaril zaslug celotnega odbora, da je organizacija ZB v preteklem letu toliko naredila glede reševanja materialnih vprašanj pa zasluge občine Maribor, ki je pri tem imela veliko razumevanje.

MIRKO ŽLENDER se je zahvalil občinskemu odboru ZBZ za vsoto podporo, ki jo je bila deležna skupščina pri izvajanju svojih nalog. Sprito medsebojnega sodelovanja so bili v občini doseženi številni rezultati na družbenem in gospodarskem področju. Potem pa je prisotne seznanil s problemi in z gospodarsko politiko v letošnjem letu.

JANEZ HRIBAR se je med drugim zavzel za še večjo enotnost borcev pri urejanju družbenih problemov. Predlagal je tudi, da bi bilo treba športne dneve, izlete in druge tovrstne prireditve združiti tako, da bi udeležencem govorili tudi o zgodovinskih

obeležjih in dogodkih v takem kraju. Razen tega je opozoril na potrebo po smeješem uresničevanju načel vseljudskega odpora, pri čemer pa ne gre pozabiti na negovanje tovarštva in spoštovanje do človeka. Potem je govoril še o pripravi na proslavo ob 25. obletnici osvoboditve.

STANE GAVEZ je poudaril potrebo po še tesnejšem sodelovanju med SZDL in ZB; zlasti naj bi se to odrazilo pri nadaljnji krepitvi krajevne samoupravnosti. To pa zato, da bi lahko na kraju samem pričeli še konkretnije reševati razne probleme na terenu ali pa na vasi.

Na koncu razprav je dobil besedo JANKO RUDOLF. Izrazil je zadovoljstvo nad uspehi, ki jih je dosegla ZB NOV v občini Maribor. Pohvalil je tudi sedanjí sistem dela glede na tesno sodelovanje z občino in odborom ZB ter drugimi družbeno-političnimi vodstvi. Potem je govoril o sodobni vlogi ZBZ, poudarjajoč, da je ta organizacija integralni del vseh naprednih sil, ki se zavedajo sedanje odgovornosti za naš razvoj. To je tudi kontinuiteta naše revolucije. Končal je z ugotovitvijo, da ni družbeno političnega vprašanja, do katerega organizacija ZB ne bi imela opredeljenega stališča.

D. MIKLAVEC

Zanimiva primerjava

V zadnjem času se je slovenska kulturna javnost razvnela ob reviji »Problemik«, ki nosi podnaslov »Časopis za mišljenje in pesništvo«. Pravzaprav je »sodu izbila dno« številka 83/84 lanskega letnika te revije, oziroma pretežen del te številke, za katerega bi lahko uporabili hebrejski oziroma svetopisemski izraz »tohu-vabohu«.

Ne bomo se spuščali v kritično oceno te revije, niti ne bomo polemizirali z družbenim forumom, ki je lani dodelil reviji 305.000 novih dinarjev subvencije. Ne bomo ponavljali protestov na raznih sestankih in zborih (npr. na nedavnem skupnem sestanku aktivna ZBZ NOV in SZDL Slovenije), s katerimi si je mnogo ljudi upalo izraziti nejevoljo proti takšni vrsti revijalne dejavnosti. Ne bomo torej povzdigovali glasu, saj niti to ni pomagalo, da je prišla zadeva pred

skupščino — iz odgovora predstavnik IS na poslansko vprašanje Rada Pušenjaka vidimo, da IS »verjetno ni organ, ki bi bil za to poklican«.

Navedli bomo le zanimivo primerjavo. Medtem ko je došla revija Problemik lanske leto od sklada za pospeševanje založniške dejavnosti 305.000, je dobil »TV 15« borih 100.000 novih dinarjev dotacije...

... čeprav je »TV 15« list borcev NOV, vojaških vojni invalidov ter rezervnih oficirjev in podoficirjev, torej ljudi, ki nimajo visokih dohodkov in ne bi mogli plačevati višje naročnine, in čeprav »TV 15« opravlja pomembno poslanstvo na področju priprave na vseljudski odpor ter ohranjanja in prenašanja revolucionarnih tradicij, ki je bilo na govorniških tribunah že nič kolikokrat podčrtano kot družbeno zelo koristno in potrebno...

Občanova beležnica

Ponašamo se radi, da smo družba, kateri je ČLOVEK na prvem mestu. Nekoč smo se ponašali tudi z urejenim socialnim in pokoninskim zavarovanjem... Zdaj žal na tem torišču odkrivamo in odkrivamo le kopice težav, ki nam branjajo, da bi ga zastavili tako, kot se za socialistično državo tudi spodobi.

Tudi znotraj teh težav nismo enotni. So bogate in revne občine, so bogata (po naše) področja, so nerazvita področja. Tudi o tem govorimo.

Občina Ljubljana Center je med bogatimi občinami, ne le v Sloveniji, na vrhu najbogatejših občin v Jugoslaviji je. Ima 41.634 prebivalcev in se razen z »bogastvom« diči tudi z drugim »na«. Po starostni strukturi je med najstarejšimi občinami na Slovenskem. V tej bogati občini živijo tudi ljudje, ki dobivajo »najvišjo družbeno pomoč« — to je 350 dinarjev na mesec! To so osta-

Petrolejka med reflektorji

reli ljudje (povprečno 67 let), ki ne morejo delati, ki zvečine nimajo družine. Dolga leta so prejemali »najvišjo pomoč«, ki ni, kljub svojem »na«, rasla v popolnem soglasju z naraščanjem življenjskih stroškov. Občina je vsako leto v proračunu namenila denar za družbeno pomoč, razdelila upravičencem in delo je bilo opravljeno za celo koledarsko leto.

Letos pa je občinski Center za socialno delo namesto, da bi spet predpisal zahtevek, pripravil analizo življenjskih pogojev občanov. Obiskali so svojih 80 podpirancev.

Socialni delavci so ugotovili, da si pet občanov Ljubljane v letu 1970 sveti s petrolejkami! Da si nihče ne kuha treh obrokov na dan, da je poglavitna hrana tistih, ki si sami ne kuhajo, enolončnica. Ugotovili so, da te ljudi pogosto muči lakota, da je meso zelo redek gost v jedilniku. Vsak šesti mesa sploh ne kupuje, ker je predrago, vsak sedmi pa mleka ne... Polovica jih živi v vlažnih, temnih in zatohlih stanovanjih, v predelu Stare Ljubljane, v podrtijah, potisnjenih v breg Gradu. Nabirajo suhljad na Golovcu, da si kurijo.

Nič čudnega, če je le vsak deseti razmeroma zdrav, da od skromne družbene podpore porabi 30 din na mesec za zdravila.

Vzeli smo na primer občino Center zategadelj, ker imajo analizo. Pišemo z namenom, da opozorimo, kako prav je, če družba daje tem ljudem pomoč in kako so bolj kot denarja včasih potrebni obiska, lepe besede, občutka, da za njih nekdo skrbi. Pišemo iz prepričanja, da so ostali ljudje, brez sredstev za življenje, v vseh slovenskih občinah. V občinah, kjer je denarja manj kot v ljubljanskem Centru. Na Stajerskem so pred tedni umirali starčki v bedi...

Merila napredka družbe so si kaj različna. Zdi pa se, da smo včasih le preveč zaverovani v napredek gospodarstva, blaginje, standarda in da pozabljamo na drobne, obrobne, človeške primere. Tudi mi si v letu 1970 svetimo s petrolejko.

I. VIDIC

Besede naših dopisnikov

GORNJA RADGONA

Mnogi radi obiskujejo muzej

V Gornji Radgoni je najstarejša hiša mestna bolnišnica. V njej je muzej NOB iz Maribora že leta 1965 uredil poseben oddelek, ki si ga je doslej ogledalo že nad 7.300 obiskovalcev. Med njimi je bilo tudi precej avstrijskih državljanzov. V muzeju je razstavljenih okrog 800 najrazličnejših dokumentov. Tudi o borcih za severno mejo v letih 1918—1919 vodi muzej posebno evidenco. Imena padlih v teh letih so vklesana v ploščo, ki je vzdignjena v muzeju.

FRANC KLEMENČIČ

VIDEM OB ŠČAVNICI

Poživili bodo svoje delo

Združenje borcev v Vidmu ob Ščavnici je zadnja leta precej zastajalo v svoji dejavnosti. Toda na svoji redni skupščini so sklenili poživiti svoje delo. Zato so izvolili novi odbor, ki mu predseduje Franc Bale, a sekretarja je Alojz Korošak. Sklenili so letos vsestransko skrbeti za spomenike NOB na svojem območju. Za dan borca bodo letos odkrili še spomenik Vavpetiču, borcu za severno mejo 1918—19.

Sklenili so tudi sodelovati na vseh proslavah ob narodnih praznikih ter skrbeti za tiste člane, ki so iz teh ali onih razlogov socialno ogroženi.

FRANC KLEMENČIČ

DRAVOGRAD

Poročilo je osvetlilo delo

V soboto, 21.2. je bila v hotelu Košenjak v Dravogradu letna konferenca združenja borcev Dravograd. Ob tem velja posebej poudariti razveseljevo ugotovitev, da je letošnja udeležba močno presegla udeležbo na konferencah zadnjih let.

Izbrano poročilo je dodobra osvetlilo delo organizacije v preteklem obdobju, v katerem je izpričala svojo aktivnost z izvedbo proslav in spominskih svečanosti, s prizadevanjem za prenašanje tradicije NOB na mladino v obliki sodelovanja pri izvedbi kurirčkove pošte in podobno, s skrbjo za borce in sodelavce NOB v obliki gmotnih podpor, s posredovanjem za dodeljevanja kreditov ter s

skrbjo za bolehe prizadete člane.

V živahni razpravi je bilo izrečenih več kritičnih pripomb na račun priznavalnin in drugih oblik pomoči ostarelih, socialno šibkih udeležencev NOB in staršem padlih borcev. Prevladovala je ugotovitev ironije spričo finančnih ugodnosti, ki jih imajo invalidni udeleženci hitlerjevih vojnih formacij in starši padlih v sovražniških vrstah.

Izrazito je bila poudarjena potreba po nenehni budnosti borčevske organizacije nad dragocenimi pridobitvami NOB, ki naj se izražajo v pripravah na vseljudsko obrambo in v odpravljanju nezdravih pojavov materialističnih, šovinističnih, lokalističnih in drugih — naši družbi škodljivih teženj.

Udeleženci konference niso mogli prezreti neaktivnosti mladine v Dravogradu, ki postaja že zaskrbljujoča. Pri tem gre doberšen del krivde na račun pristojnih dejavnikov v občini, ki ne zmorejo preskrbeti mladinski organizaciji primerne prostora za njeno dejavnost. Problem je tembolj žalosten, če se soočimo z dejstvom, da je bila pred tremi leti izrečena svojemu namenu sodobna nova šola, poslopje stare šole, ki ima številne prostore, kateri bi bili primerni za preureditev v klubske prostore, pa je povsem spremenilo svoje stoletno poslanstvo prosvetljanja in služi — razen prostorov knjižnice — trgovski mreži. Ob takem stanju je negodovanje mladih razumljivo.

Konferenca je sprejela nekaj pomembnih sklepov, med katerimi ne gre prezreti priporočil komisiji za prenašanje tradicij NOB in za zbiranje zgodovinskega gradiva iz NOB pri obč. odboru ZZZ, ki naj se poveže z vodstvom šole in realizira zamisel o ureditvi kottička NOB v prostorih nove šole. Nadalje je omembe vredno prizadevanje za preimenovanje nekaterih ulic v Dravogradu po zaslužnih borcih našega kraja.

VIKTOR CEH

Invalidski troboj v kegljanju

Sportniki invalidi iz Kočevja so 22. februarja organizirali deveto zaporedno medobčinsko tekmovalno v kegljanju — v borbenih partijah in po 100 lučaje mešano. Sodelovali so sportniki invalidi iz Zagorja, Ljubljane in Kočevja.

Kegljaško srečanje je bilo na štiristeznem klasičnem kegljišču v sportnem parku »Gaj« v Kočevju. Vseh trideset kegljačev si je močno prizadevalo igrati tehnično in povezano, toda rezultati povedo, da so številke tako skromne, kakor da bi bili začelniki. Deset mož v borbenih partijah v šestih setih po tri lučaje je ekipa iz Ljubljane dosegla kaj rečni izkupiček 311 podrtih kegljev, sledi Zagorje 264 in Kočevje 257 podrtih kegljev.

Pomerili so se tudi iz vsake ekipe po štirje kegljači po sto lučaje mešano. Zmagali so Ljubljanci; Stane Vidmar 389, Jože Trebše 374, Rade Pavič 364, in Hugo Ragonja 344. Njim sledijo kegl-

jači iz Kočevja: Ivan Kordiš 377, Mile Opačič 371, Tone Zupančič 343 in Stefan Sušnik 331; Zagorci: Lojze Benegalija 365, Jože Janež 347, Tone Hribar 344 in Jože Sladič 310.

Slabim rezultatom so botrovali hladen prostor, slaba razsvetljava in vdruvanje kegljaških prostorov.

Predsednik Mile Opačič je v imenu ZB Kočevje pozdravil vse sportnike in se opravičil za organizacijske spodrsilja, ki niso nastali po njihovi krivdi.

Tako kot ob vsakem športnem srečanju v Kočevju, so bili udeleženci tudi to pot deležni tovariškega sprejema. Organizator je poklonil ekipi Zagorje in Ljubljani praktično darilo.

VINKO BOVCAN

RUDNIK — ŠALKA VAS

Letna skupščina ZB

Na redni letni skupščini Združenja borcev Rudnik—Šalka vas pri Kočevju so člani kritično ocenili dosedanje delo. — Ugotovili so, da so navzlic nekaterim težavam in pomanjkanju finančnih sredstev uspešno reševali številne naloge, da člani tesno sodelujejo z drugimi organizacijami in da je prav zato njihovo delo tako plodno. Poleg upravnega odbora delujejo še tri komisije: za invalidska vprašanja, za pomoč borcev in za internirance, zapornike ter deportirance. Razprava je pokazala, da bo potrebno v prihodnje storiti več za negovanje tradicij narodnoosvobodilnega boja in se pri tem poslužiti vseh možnih oblik. Tudi na področju narodno-

PRIPRAVE ZA IZLET V BUCHENWALD DO 15. MARCA

Odbor taborišne grupe Buchenwald—Dora pri komisiji za bive politične zapornike, internirance in deportirance pri RO ZZZ NOV Slovenije je sklenil podaljšati rok prijave za izlet v Buchenwald do 15. marca. (O pripravah na izlet smo že poročali. Pripravlja ga podjetje SAP skupaj z omenjenim odborom oziroma komisijo. Pričel se bo 8. aprila.)

Iz poročila o sestanku tega odbora posnemamo, da pojdeto istočasno na izlet v Buchenwald tudi bivši interniranci tega taborišča iz drugih krajev Jugoslavije. Tako organizirajo potovanje na Reki, v Zagrebu, Beogradu in Splitu.

Tudi letos nagrada »4. jul«

Na XVII. festivalu jugoslovanskega dokumentarnega in kratkometražnega filma v Beogradu bodo tudi letos podelili nagrado lista »4. jul« za najboljši dokumentarni film s temo iz NOB in revolucije.

Nagrada — tisoč dinarjev piscu scenarija najboljšega filma, ter umetniška slika režiserju, se podeli na temelju sklepa posebne žirije, ki jo imenuje uredniško lista »4. jul«.

obrambnih vprašanj bo potrebno v povezavi z drugimi organizacijami vložiti večje napore. Splošna ugotovitev je bila, da so prizadevanja celotne naše skupnosti v znatni meri prispevala k reševanju gmotnega vprašanja borcev in pa, da se morajo posojila za stanovanjsko izgradnjo čim pravičnejše razdeliti. Govorili so tudi o organizaciji proslave, posvečene petindvajsetletnici osvoboditve naše domovine.

DRAGOŠ VIKTOR

CELJE — OTOK

Letna skupščina ZB

Združenje borcev NOV Celje—Otok, ki zajema četrtino vsega članstva z območja celjske občine, je ob številni udeležbi svojih borcev imelo v ponedeljek 23. februarja t.l. svojo redno letno skupščino. Delovanje otoškega združenja je tudi v minulem poslovnem letu bilo plodno in uspešno, tako da je skupščina izrekla dosedanje mu odboru svoje priznanje in je večini teh odbornikov, med njimi tudi svojemu predsedniku Rajku Mirtiču zaupala opravljanje poslov spet za novo enoletno obdobje.

Zborovalci so razvili živahno razpravo ne le o vprašanih internega dela, temveč so posegli tudi v probleme zunanjega socialnega varstva kot pravice, ki so si jo nedvomno pridobili nekateri posamezniki s svojim trpljenjem in vzornimi ponašanjem v narodnoosvobodilni borci. Čeprav niso naši člani in v zakonskih predpisih osnovanih pravic ne morejo uveljavljati, naj bodo deležni vsaj naše pozornosti in najpotrebnejše pomoči v njihoveh stanovanjskih in materialnih težavah! Skupščinski zborovalci so sklenili utrditi svojo tovarštvo tudi s skupnim izletom in na njem znova obuditi spomin na tako slavno borbeno obdobje naših narodov.

Poizvedujemo

Rad bi zvedel za naslov nekdanjega sekretarja SKOJ Gubčeve brigade Slavka Sojerja in političnega komisarja 3. bataljona 15. brigade Nika Poljaka. Z njima sem bil na zdravljenju v Italiji. Prav tako bi rad zvedel za naslov Ernesta Krželja, ki je zdaj menda v Beogradu kot višji oficir.

ZVONE SAJEVEC-SALI, Ribnik 14, Trbovlje

Prosimo vse, ki se spominjajo Ivana Uršiča, rojenega 18. decembra 1912, ki zdaj stanuje v Doljah v tofinski občini, v NOV je bil od 4. februarja 1943 v Sercejevcih brigadi, naj to sporoči odboru Zveze združenj borcev Tolmin.

Tovariš Uršič se je udeležil, kot trdi, pohoda 14. divizije na Stajersko. Sredi leta 1943 je bil v 1. bataljonu Sercejeve kuhar, pomočnik intendanta in konjevodca. Ko so prišli na Stajersko, je bil premeščen v Bračičevo brigado, aprila 1945 pa so ga poslali v Italijo v Bari na zdravljenje, ker je bil ranjen.

Po vojni je dolga leta živel v tujini, ima tudi zelo slab spomin, zato tudi še ni uveljavil invalidnosti.

Občinski odbor ZZZ Tolmin

Skupni obisk Dachaua

Ob 25-letnici osvoboditve koncentracijskega taborišča Dachau, bo v tem kraju dne 3. maja letos večja slovesnost.

Med številnimi preživelimi interniranci iz Dachaua, pa tudi med njihovimi svojci, bo vsekakor več takih, ki bi radi odšli na to proslavo. Zato pripravlja komisija za bive politične zapornike, internirance in deportirance pri republiškem odboru ZZZ NOV Slovenije, skupno s turističnimi organizacijami skupinski obisk slovesnosti v Dachau.

Dogovorjeno je, da bo trajalo potovanje tri dni. Odhod bi bil 1. maja zjutraj, povratek pa v nedeljo 3. maja pozno zvečer.

Prepričani smo, da bivši interniranci iz Dachaua in svojci tamkaj umrlih internirancev ne bodo zamudili te priložnosti ter si bomo nujno hujša leta. Zato opozarjamo do ogledal kraj, kjer so preživeli vse interesente, naj zasledujejo objave v časnikih, v katerih bo opisan natančen razpored in cena skupinskega potovanja v Dachau.

Šerčerjevci!

Lepo prosim vse nekdanje pripadnike III. bataljona Šerčerjeve brigade, ki so se udeležili borbe na Artrizah v Brkinih oktobra 1943. kasneje nemške ofenzive v Gorskem Kotorju, proboja brigade pri Babnem polju 4. novembra in nato pohoda v Brkine in katastrofe na Tatrah novembra 1943. in pa nekdanje pripadnike 2. bataljona Šerčerjeve brigade, ki je samostojno operiral okoli Delnice in Marije Trošt v Gorskem Kotorju v nemški ofenzivi, da mi nemudoma pošljejo svoje naslove, da jih bom obiskal zaradi dodatnih informacij o teh akcijah.

Avtor monografije

Serčerjeve brigade

MILAN GUCEK,

LJUBLJANA, KRISTANOVA 2

Objava

Bralke in bralce »TV 15« naprošamo, da nam sporoče naslov spodaj navedenih bork in njihovih svojcev, da bi lahko objavili njihova imena in podatke v zborniku SLOVENKE MED NOB.

- Regina Kosar — Irena, od maja 1942 v I. Stajerskem bataljonu, pozneje ob njeni ustanovitvi tudi v Slandrovi brigadi.
- »Zofka« doma iz Revirjev, v letu 1943 najprej v Savinjskem bataljonu, potem v Slandrovi in XII. brigadi — padla na Dolenjskem.
- Marija Vrankar, bila v Zasavskem bataljonu.
- Ada, bila v enotah na Stajerskem, padla spomladi 1943.
- Micka, junija 1943 v 1. četi III. bataljona OUD (Gradnikove), komandir čete Miloš, komisar Drago Jug — Gruden. 29. junija 1943 se je poročila z Dušanom iz iste čete.
- Okretič Zorka, poročena Kampos, junija 1942 vstopila v 1. četo Sercejevega bataljona, ostala do avgusta 1942, nato ujeta. Sporočila naslovite na Zavod Borec, založniški oddelek.

Ob tabornem ognju

Hitreje ukrepati

Sekcija republiških poslancev pri občinski konferenci SZDL in predsedstvo občinskega odbora ZZZ NOV Kamnik sta 23. februarja razpravljala o ukrepih za uresničitev in izpolnitev sistema družbene skrbi za predvojne revolucionarje in borce NOV, o katerih te dni razpravljajo v republiški skupščini. Poslanci in predsedstvo občinskega odbora ZZZ NOV Kamnik so podprli predloge komisije za vprašanja borcev NOV pri republiški skupščini, posredovali pa bodo dva predloga za izpolnitev sistema:

1. Republiški sekretariat za zdravstvo in socialno varstvo naj v sodelovanju z republiškim zavodom za socialno zavarovanje in republiškim odborom ZZZ NOV prouči vprašanje zdravstvenega varstva tistih kmetov borcev, ki sedaj nimajo pravice zdravstvenega varstva po republiškem zakonu o zdravstvenem zavarovanju kmetov borcev. Gre za tiste borce, ki so bili ujeti ali pa izseljeni pa nimajo pravice do zdravstvenega varstva po tem zakonu. Njihovo delo za NOB ni bilo prostovoljno prekinjeno, zato naj se tudi zanje reši problem zdravstvenega varstva. V kamniški občini je okrog 70 takšnih primerov.

2. Kamniški poslanci se ne strinjajo s predlogom sklepov, naj bi ponovno do julija proučevali probleme zdravstvenega varstva tistih kmetov borcev in njihovih

družinskih članov, ki zaradi slabega zdravstvenega stanja, onemoglosti in starosti niso sposobni plačevati osnovnega prispevka za zdravstveno varstvo po zakonu o zdravstvenem zavarovanju kmetov.

V Kamniku pravijo, da je to vprašanje že več let pereče, da je problem znan in ugotovljen, zato ga ni treba ponovno proučevati, temveč so potrebni hitri ukrepi oziroma sklepi. Predvsem zato, ker lani v Sloveniji okrog dva tisoč družinam bivših borcev kmetov, niso bile potrjene zdravstvene knjižice zaradi nepopravnih davčnih obveznosti iz sklada zdravstvenega zavarovanja kmetov. V Kamniku predlagajo, naj bi prispevek v ta sklad za te borce, kmete, plačevali iz sredstev republiškega proračuna.

JOŽE VIDIC

Tistim, ki bodo predlog obravnavali

Članek »Razprava o pomembnih zadevah VVI« me je vzpodbudil, da vam napišem ne vrstice. Veseli me, da se komisija VVI pri republiškem odboru zavzema za nas invalide, da bi dobili enake pravice kot borci pred 9. 9. 1943. Če se prav spominjam, je bilo to vpra-

šanje aktualno že na kongresu ZZZ v Sarajevu. Vendar takrat se je pripravljala reforma, zato je verjetno to vprašanje ostalo v predalu.

Tiste, ki bodo obravnavali to zadevo, želim seznaniti s svojim primerom, ki bo morda nato služil v ilustracijo. Sem aktiven borec od 6. 8. 1943, ko sem prostovoljno stopil v zarzaniško vojsko. Ob prvem stiku s partizani sem 15. 5. 1944 stopil v NOV in to v tujini. V juniju 1946 pa sem bi demobiliziran kot stoodstotni vojaški vojni invalid. Po vojni sem preстал še dve hudi operaciji in sem v bolnišnici prebil skoraj tri leta. Toda ne glede na bolezen in invalidnost sem se zaposlil.

Težave, ki sem jih imel v službi ni mogoče opisati. Zaraj poškodba namreč nisem mogel biti enakoveren zdravim delavcem. Prav to je razlog, da smo invalidi prizadeti pri mesečnih prejemkih in s tem tudi na pokojnini, če jo bomo sploh dočakali.

Delovne organizacije imajo sicer več ali manj razumevanje do invalidov, ki pa so kljub temu le omejeno sposobni za delo, zato so jim na voljo le delovna mesta telefonistov, kurirjev itd.

Zato prosim omenjeno komisijo naj vztraja pri svojem predlogu. Tistim pa, ki bodo predlog obravnavali, priporočam, naj ga temeljito proučijo, ker sicer bomo invalidi pristiljeni delati do zadnje svoje fizične sposobnosti.

EDO ŠČEK

Iz zgodovine revolucije in ljudskega odpora

V ŠKOFJELOŠKI OBČINI

Pogum in zavest slovenskih žena

Slovenska žena se je borila za blaginjo človeka že v stari Jugoslaviji, takrat, ko se je ideja komunistične partije šele razplamtevala v vrstah delavskega razreda... Priključila se je boju proti sovražnikom delovnega ljudstva in industrijskega središča, med enakopravnost žensk, pravice mater in osebno svobodo. To gibanje je zajelo predvsem večja mesta in industrijska središča, medtem, ko je nepoučena kmečko-podeželska žena živela tiho in je bila njena skrb posvečena le domu in družini. Po zlomu stare Jugoslavije je okupator začel pošiljati zavedne slovenske žene v zloglasna taborišča smrti ter zapore. Iz škofjeleške občine je bilo odgnanih v taborišča smrti petdeset žensk in štirje dojenčki; od teh jih je umrlo dvaindvajset in vsi dojenčki. Okupatorjev teror pa ni strl volje slovenskemu narodu. Že v prvem razdobju se je partizanski enotam priključilo kakih petnajst Slovenk. Bile so borke, bolničarke in politične delavke. V tem času, ko je politično preproste žene na najrazličnejše načine vključevali v narodnoosvobodilno gibanje. Partizanskim borcev so pomagale s hrano, obleko, obveščanjem. Partizanskim borcev so pomagale s hrano, obleko, obveščanjem, skrivale so ranjence, zbirale orožje in municijo, šivale in prale obleko, širile propagandi tisk in pri tem niso pozabile tudi na tiste, ki jih je okupator strpal v zapore in taborišča. Delo je bilo nevarno, saj je aktivistka živela v stalni nevarnosti pred domačimi izdajalci in okupatorjem. Za terenske aktivistke je nastopila najtežja doba spomladi 1944, ko se je na Gorenjskem pojavila bela garda, v katero so bili vključeni domačini, skrivači in partizanski dezertarji. Mnogo teh izdajalcev

je vedelo za delo vaških aktivistk in mnogo teh zavednih žen je bilo tik pred osvoboditvijo pomorjenih na zverinski način. Na škofjeleškem je bilo pobitih deset žensk in šest družin, ki so štele sedemindvajset članov. Ko beremo življenjepise teh žena, občudujemo junaštvo mnogih, ki so kljub trpljenju in mučenju ostale trdne in niso izdale svojega naroda. Da bi obudila spomine na junaštvo nekaterih izmed njih, sem zapisala kratke življenjepise treh žensk in šestih družin.

MARIJA FOJKAR por. Krmelj iz Ožboltu številka devetnajst je bila gospodinja. V družini je bilo sedem otrok in v času dogajanja, ki ga bom zapisala, so bili še vsi mladoletni. Ker je bila Kopačeva domačija, kakor so ji po domače rekli, na samotnem kraju v hribu, se je 27. oktobra 1941 pri njih utaborilo trideset mož Rašiške čete. Partizane je izdal domačin Potiskar. V boju z Nemci je padlo šest partizanov, nekaj jih je bilo ujetih, drugi so se umaknili. Gospodarsko poslopje so Nemci zažgali, do hujših posledic takrat ni prišlo. Od tedaj dalje so k tej družini stalno prihajali partizani in kurirji. Tu so prenočevali, se hranili, gospodinja jim je prala. Za vsakega partizana, ki se je oglašil v hiši, je kljub revščini našla kak priboljšek ali vsaj toplo besedo. Zato so jo klicali »partizanska mama«. Hudi časi so se za Kopačevo družino začeli spomladi leta 1944, ko so se pojavili belogardisti in ustanovili na Črnem vrhu svojo postojanko. Od tod so stalno patrolirali proti Ožboltu. Vsakič so se oglašili tudi pri Kopačevih ter jim pobrali razne stvari. V letu 1944 pa je odšel mož Marije Fojkar v partizane, medtem ko je bil njun sin

Franc Fojkar-Jelovšek odšel v gozdove že med prvimi. Mati je tako ostala sama s sedmimi mladoletnimi otroki. Dne, 6. septembra 1944 je prišel njen mož Franc Krmelj-Gavrilo na obisk. Čez kakih petnajst minut se je hiši približala skupina kakih tridesetih belogardistov iz Črnega vrha. »Francelj, beži!« je zaklicala Marija in istočasno belogardistu pred nosom zaloputnila vrata, jih zaprla z zapahom in tako onemogočila belogardistom takojšen vstop v hišo. To je izkoristil mož Franc, skočil na podstrešje in se zaril globoko v seno. Belogardisti so stekli k zadnjim vratom in pričeli v hišo metati bombe. Nato so vdrli v hišo. Belogardisti so kot zveri planili na gospodinjino. Eden izmed njih jo je udaril z vso močjo s puškinim kopitom po glavi, da so ji izstopili možgani. »Imaš sedaj dovolj, kurba partizanska!« je zakričal. Nato so ji gornji del telesa še sedemkrat prestrelili. Ko so belogardisti izvršili zločin nad nedolžno ženo, so se podali na ropanje. Pobrali so vso obleko, obutev, denar in hrano. Uničili in razbili so tudi pohištvo, vrata, okenske šipe in na strehi več kot polovico opeke. V hlevu so pobili mlade prašičke. Preden so odšli, so žrtev pokrili z rjuho in poleg nje prižgali svečo. Ko so se otroci vrnili, so našli uničen dom in razmesarjeno mater.

ANGELA ERZEN je bila rojena leta 1921 na Gorenjem brdu v Poljanski dolini. Zaposlena je bila v tekstilni tovarni v Kranju. Leta 1942 je začela podpirati partizane z raznim gradivom, bila je obveščevalka in skrbela je tudi za propagando. V letu 1943, ko je odšel v partizane njen zaročenec, je začela Angela partizanom še prizadevneje pomagati. Za nje-no delo so zvedeli belogardisti.

V noči 23. novembra 1944, ko je šla na delo v Kranj, so jo počakali v Zgornjem Bitnju in jo ustrelili.

KATARINA KRŽISNIK je bila rojena leta 1913 pri Ožboltu. Bila je kmečka delavka in brez otrok. V narodnoosvobodilni vojni je začela delati kot aktivistka. Že v začetku leta 1943 sta odšla v partizane brata Tone in Pavle. Kržišnikova je v glavnem opravljala obveščevalno službo, prenašala pošto in literaturo. Povezana je bila s kurirsko postajo 13-G-A na Ožboltu in z 15-G na Barbari. Dne 20. februarja 1945 so jo na Ožboltu pri kmetu Janšcu aretirali belogardisti iz Črnega vrha. Pri njej so našli partizansko literaturo. Začeli so jo pretepati. Po končanem mučenju so jo pri mežnarju v bližini Ožboltu potisnili v gorečo kmečko peč in jo šele nato ustrelili. Mežnarjevi so jo pokopali poleg cerkvenega zidu.

DRUŽINA DOLENC iz Delnic pri Poljanah je začela sodelovati s partizani že leta 1941. Skrbeli so za ranjene partizane. Mati Ana in hči Marica sta prali in šivale partizanom. Obe sta bili organizirani. Ko so bile ustanovljene partizanske šole, sta hči Marica in njena prijateljica Marija Naglič prevzeli mesti partizanskih učiteljic v vasi Podobenno. Belogardisti so na enem izmed številnih morilskih pohodov prišli v ju-tranjih urah 25. marca 1945 tudi k Dolenčevim. Doma so našli mater Ano, mladoletnega sina Franca in tri partizane. Partizani so skočili skozi okno. Enega so ujeli, drugega ranili, tretji pa je srečno ušel. Mater in domačega sina so zasiljevali in preteпали, hišo oropali in vse nepremičnine odpeljali. Mater Ano in sina Franca so ustrelili in hišo z žrtvami vred zažgali. Dvajsetletno hči Marico in njeno prijateljico Marijo Naglič so ujeli v Podobenem in ju po pretepanju ustrelili. Sina Dominika so ustrelili še isti dan, ko se je vračal proti domu, oče Tomaž pa je padel kot partizan 7. aprila 1945.

DRUŽINA BOHINC iz Podvrha pri Poljanah je imela sedem otrok v starosti od treh do šestnajst let. Oče Blaž in mati Franja sta imela kmečko posestvo in mlin. Leta 1942 so se v Starem vrhu in Mladem vrhu na Blegasu pojavili prvi partizani in tako so se že v januarju 1942 oglašili borci Poljanske čete in II. grupe odredov pri Bohinčevih v Podvrhu. Od tedaj dalje je družina začela pre-skrbovati borce s hrano. Mati Franja je pekla kruh za partizanske enote in vsak partizan, ki se je oglašil v njihovi hiši, je dobil hrano in zavetišče. Skrbeli so tudi za obveščanje. Oče Blaž je mlet žito za partizane. O tem njihovem delu so bili belogardisti dobro obveščeni. Dne 24. marca 1945 so v dopoldanskih urah prihrumeli v Podvrh belogardisti z esesovsko policijo in obkolili hišo. Hčerka Marija je zadnji hip pobegnila k sosedu Mariji Petermelj in s seboj odpeljala najmlajša Jožka in Janka. Ko je zaslišala kričanje in streljanje, je stekla domov. Hiša je že gorela. Ko je pritekla do hiše, so jo belogardisti zagrabili in jo živo vrgli v ogenj. Tudi vsi drugi so našli smrt v ognju. Sosedje pa so morali naropano blago odpeljati v Škofjo Loko.

DRUŽINA KOKALJ iz Podjelovega brda je bila tudi znana partizanska družina. Franca Kokalja so že spomladi leta 1942 zaprli, odpeljali v Begunje in nato v Mauthausen, kjer je po hudem mučenju že julija istega leta podlegel. Doma je ostala njegova žena z malim otrokom. V njeni hiši so se zbirali politični aktivisti. Bila je hči zavedne slovenske družine in njeni so bili že leta 1941 izseljeni. Partizani so bi-

Lojze Dolinar: Alarm

li pri Kokaljevih stalni gostje. Bil je 27. marca 1945, ko so Nemci in belogardisti prihrumeli v Podjelovo brdo h Kokalju. Partizani so se zadnji hip umaknili. Ko je Marija Kokalj videla, da nameravajo požgati domačijo, se jim je približala s triletno hčerko in naročju in jih prosila za milost. Surovo so jo zagrabili in vrgli v gorečo hišo.

DRUŽINA KRŽISNIK iz Volake pri Gorenji vasi, ki je štela tri člane, je pomagala partizanom že od leta 1942. Tu so živeli: Jože Kržišnik, rojen leta 1899 in njegovi sestri Agata, rojena 1892 in Marija, rojena leta 1899. Pri njih je bila kurirska javka, vodili so obveščevalno in podpirali partizane s hrano in drugim. Domačin belogardistom je bilo njihovo delo dobro znano. Dne 25. marca 1945 so prišli v vas Nemci in belogardisti ter obkolili Kržišnikovo hišo. Jožeta so prijeli že pred hišo. Sestri sta, ko sta videli, kako pretepa brata, začeli bežati. Belogardisti so jih na begu v bližini domače hiše ustrelili. Po zločinu so hišo oropali, brata Jožeta ustrelili in vrgli v ogenj.

DRUŽINA MIKLAČIČ iz Suše pri Gorenji vasi je imela sedem mladoletnih otrok v starosti od štirih do petnajstih let. Najstarejši sin je bil vajenec v Kranju. Miklavčičeva družina je začela delati in podpirati partizane že v začetku leta 1942. Oče Janez je postal član odbora OF leta 1943, bil je terenski obveščevalec in pozneje član vsake gospodarske komisije. Miklavčičevi so imeli mlin, v katerem so mleli žito za partizane. Mati Ana je pekla kruh za partizanske enote in terenske aktiviste. Tudi za njihovo delo so zvedeli domači izdajalci. Dne 25. marca 1945 so pridrveli v vas skupaj z esesovsko policijo in se kruto maščevali nad družino. Kaj po počenjalci z žrtvami, ni znano. Hiša stoji namreč na samotnem kraju. Po storjenem zločinu so hišo oropali, zažgali in v njej je zgorelo šest otrok, oče in mati.

DRUŽINA POLAK iz Martinj vrha je štela štiri člane: oče Janez, mati Franciška, hči Ivanka in sin Stanko. Prvi partizani so pri njih našli zavetje že leta 1941. Od tega časa ni bilo dneva ne noči, da se pri njih ne bi oglašili partizani, dobili hrano, poja-snila in nasvete. Aprila 1944 je družno doletela prva nesreča. Umrli je oče Janez. Leto dni kasneje sta tragično končali mati Franciška in hčerka Ivanka. Sestega aprila 1945 je bilo, ko se je v hiši zadrževal partizan Franjo. Našel se je izdajalec, pobe-gli partizan, in javil Nemcem, ki so bili takrat na Jesenovcu pri Železnikih. Zvečer so prišli Nemci v Martinj vrh, zažgali hišo, mater Franciško in hčerko Ivanko pa ustrelili pred hišo. Tudi partizan Franjo je padel v bližini hiše. To je bil eden izmed zadnjih zločinov, ki so jih skupno z domačimi izdajalci in belogardisti naredili Nemci na škofjeleškem terenu.

URŠKA KOVAČ

Fotografija z vprašajem

Najbrž je bilo soparno poletno vreme, ko so tovariši na fotografiji pomagali utrujenemu konjiču speljati v hud klanec težak tovor, najbrž strelivo. To je bilo verjetno poleti 1944 neke na obronkih Trnovskega gozda, na Nanosu ali Banjski planoti. Pišite nam, če smo se zmotili? Glede fotografije z vprašajem v 9. številki na 4. strani, ki je izšla 25. februarja, nam je poslal pojasnilo tovariš Janko Bernik iz Škofje Loke. Po njegovem je slika nastala leta 1944 neke na Storžiču. Predstavlja pa Justina Dolinarja—Adama iz Puštala, Franca Kavčiča—Veljka iz Škofje Loke, Staneta Konstantina—Gorazda iz Škofje Loke ter Pavleta Kavčiča—Miho, prav tako iz Škofje Loke. Vsi razen Pavleta Kavčiča—Mihe so še živi.

Pisma uredništvu

Koga motijo naši spomeniki?

Dolga, romantična dolina Kokro od Preddevara do Jezerskega je bila v času vojne napol osvojen o zemlje in Nemci so zelo oprezno tvegali občasne prehode tam skozi. Razumljivo, da so domačini svojo enotnost tudi drago plačali s krvjo. Na tiste čase in najvažnejše dogodke jih danes spominja 6 urejenih spomenikov in spominskih obeležij, ki so v glavnem vsi ob cesti v dolini. Edino, kar še nimajo urejeno, je skupni grob 11 talcev na pokopališču; to imajo v letošnjem programu dela.

Ko so o tem razpravljali na konferenci njihovega združenja preteklo nedeljo, pa so se zgrajali nad vandalizmom v teh krajih. Nekje so našli razbito debelo betonsko vazo ob glavnem spomeniku so neznanci izruvali in polomili celo lepotočno drevje. Podobnih pojavov je več. Ugotavljali so, da gre nedvomno za delo tujih turistov, ki se zlasti v poletnem času v velikem številu vozijo skozi Kokro in čez obmejni prehod na Jezerskem. Seveda, so poudarjali, je tudi mnogo turistov-inozemcev, ki te spomenike z velikim spoštovanjem ogledujejo, slikajo, se zanimajo za njihovo simboliko, nekateri celo tam položijo cvetje. Nekateri pa to moti, morda prav tiste, ki v spomenikih vidijo del svoje sramote, del njihove neslavne zgodovine.

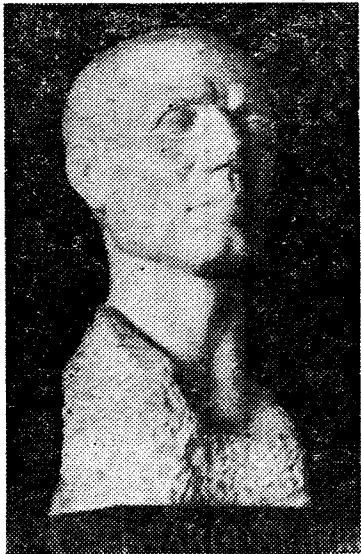
Sprejeli so sklep, da bodo prek SZDL in krajevnega skupnosti zlasti pa prek šole in šolske mladine vzpostavili večji nadzor, da bodo bolj pozorni nad vsakim vozilom, ki se včasih ustavlja na teh krajih, in skušali odkriti povzročitelje takih nizkotnih dejanj.

K. M.

Med pustovanjem oskrunili spomenik

Na gimnaziji v Sentvidu pri Ljubljani so imeli pustno zabavo. Radi bi zaslužili, zato so prodajali pižamo in pobirali vstopnino. Cesar pa posamezniki v bifeju niso dobili, so si lahko kupili v bližnji gostilni.

Nimamo nič proti, če se mladina zabava pod nadzorstvom svojih profesorjev. Nikakor pa kot organizacija borcev ne moremo mimo dogodka, ki je sledil rajanju. Nekomu ali nekaterim ni bi-

lo zadovoljiti, da so polomili precej stolov in razbili dosti posode, pač pa se je spravil tudi na marmornat doprski kip narodnega heroja Alojza Kebeta, po katerem nosi ime osnovna šola v isti stavbi, stoji pa v šolski avli.

Ne moremo mimo dejanja mladega razgrajanja in obsojamo to dejanje. Obenem pa obsojamo take in podobne prireditve ki se nehalo s takimi dogodki. Menimo pa tudi, da je potrebno grajati tudi vodstvo gimnazije, ki ni znalo zagotoviti mirnega poteka zabave ter preprečiti raznih izgrediv, med njimi najhujšega — skrunitve narodnega heroja, spomina na najslavnejše razdobje naše zgodovine. Sprašujemo se, ali ni mladim ljudem nič več svetega ali ne spoštuje več tega, kar smo ustvarili za ceno tolikih žrtev.

Kot člani ZB zahtevamo, da vodstvo gimnazije najde krivca in ga kaznuje. Poleg tega pa da v svojem učnem in vzgojnem delu bolj upošteva idejne in politične vrednote. Potem upamo, da se kaj takega ne bo več zgodilo.

Za odbor ZB
Sentvid-Podgora
SLAVKO TEKAČIČ

Ob 8. marcu-dnevu žena

Najbrž bo »TV 15« ob dnevu žena posvetil precej prostora boju žensk za enakopravnost v preteklosti. Toda ta boj še ni končan, nadaljuje se, le da v spreminjenih oblikah.

Začeli bi pri šolstvu, otroškem varstvu in pri vzgoji mladine.

Kdo drugi, če ne žena in mati, je pri tem bolj prizadet in občutljiv. Na žalost pri nas o vsem tem veliko bolj govorimo kot pa delamo. Največkrat slišimo izgovore, da imamo premalo denarja za vse potrebe.

Rada bi opozorila še na nezdrav pojav, ki mu pravimo po domače pijančevanje. To se je razpaslo med mladino, tudi med dijaško in študentsko. Posamezniki ali skupine se vedejo surovo naduto in bahavo, kar vsekakor ne more biti lepo.

Nadalje se mi zdi, da se pojavlja pri nas, tudi med mladino, narodnostna nestrpnost, celo med študentsko in dijaško. Mladi ljudje ne morejo ali nočejo najti med seboj stikov. Kaj je temu vzrok? Ali občutek zapostavljenosti ali vzvišenosti?

Prav tako je resna zadeva vprašanje možnosti študiranja za manj premožne toda nadarjene otroke, zlasti s podeželja. Pa tudi po večjih mestih je delitev štipendij večkrat nepravilna, saj jih dobivajo otroci premožnih staršev, ne pa revnih.

Skrbi nas tudi vrsta poskusov, da bi verska čustva znova izkoristili za politično opredeljevanje in akcije, kar imenujemo klerikalizem.

Tudi z našim gospodarskim razvojem ne moremo biti povsem zadovoljni. Uvažamo nepotrebne reči, uvažamo jabolka, krompir itd., naš kmet pa vsega tega ne more prodati, ker trgovaška mreža pridelkov ne odkupuje.

Pravijo, da kdor dela, dela tudi napake, ne samo dobrih reči. Toda zdi se mi, da delamo po petindvajsetih letih izkušenj vedno večje napake. Včasih mislim tudi na sabotažo, ne na nevednost in nespretnost. Saj vse napake plača vedno le potrošnik.

Nisem zadovoljna z možnostmi zaposlitve za našo mladino pri nas. Kdo bolj trpi kot žena in mati, če morajo njeni otroci mlati po svetu.

Mislím, da bi morali o vsem tem več pisati in to povezovati z bojem žensk za njihove pravice.

Po drugi strani pa je razveseljivo, da se ženske za svoj praznik sprostijo. Ne samo po mestih, tudi na podeželju se je praznovanje 8. marca že uveljavilo in se zakoreninilo. Dan žena bi moral postati pravi družinski praznik, v katerem bi morala žena ob možu in otroci čutiti vso srečo. Čutiti pa bi morala tudi, da ji priznajo njeno delo.

Zenka Sagadin

Rad bi pomagal iskati bunkerje na Bogatinu

Oglašam se v zvezi s člankom tovariša, ki je pisal o skrivnostih italijanskih bunkerjev na Bogatinu. Obenem ga prosim, naj mi piše.

Naj takoj v začetku povem da sem služil italijansko vojsko na območju Bogatina, Marca 1940 nas je bilo v vojašnici v Podljudinu kakih 250 Slovencev. Bili smo novaki, dva meseca so nas urili, nato pa so nas poslali k meji med Bogatinom in Podbrdom. Kmalu po kapitulaciji Francije, to je konec junija 1940, so nas vse sklicali v Podljudinu in nas zatem poslali v Tagio v Liguriji. Od tam so nas razdelili po vsej Italiji, tako da niti dva niso bila skupaj.

Jaz in Stanko ali Slavko Gerbec iz Kobdila na Krasu sva bila kot topničarja na Bogatinu. Tam je bil tudi neki Gruževin iz Gorice. Torej bi vsaj približno vedel za vsa italijanska skladišča, ki so ostala, če niso bila odkrita. Zato bi prosil tudi tovariša Gerbeca, če je še živ, naj se mi oglasi. Zadnjič sva se videla 1942 v Potenzi v posebnem delavskem bataljonu. Morda bi se javili tudi tovariši, ki so služili pri pehoti v Podljudinu, ter bi se dogovorili za obisk Bogatina in skupno iskanje.

Ivan Erzetič, Razdrto 23
pošta Smarje-Sap pri Ljubljani

Opomba uredništva: Tudi tovariš Joža Čop iz Kopra nam je poslal daljše pismo, v katerem piše o graditvi italijanskih utrd na sektorju Bogatin-Možic-Porezen v letih 1926—1934 ter o delovanju pete kolone v Bohinju. Zanimiva je Čopova razlaga, kako so sicer Bohinjski zasedli Italijani, toda ob istem času je z zahodne strani tja prišla skupina nemških gorskih lovcev. V letih 1941—1943 so bili na Komni in po okoliških hribih številni spopadi med italijanskimi in nemškimi koristniki, za katere nihče ne ve. V teh krajih prva leta vojne tudi partizani niso mogli živeti zaradi stalnih nemških patrolj in ostrostrelcev.

Še pred italijansko kapitulacijo so partizani iz Bohinja skušali dobiti s Komne stare granate in bombe, ki so tamkaj ostale iz I. svetovne vojne, ko je tamkaj potekala avstroogrska obrambna črta. Puškarjev Janez z Jereke jih je že nameraval naložiti na voz, da bi jih pripeljal na Ukanc, pa je izgubil pogum, ker so Nemci temeljito nadzirali ves predel. Ob italijanski kapitulaciji so Nemci poslali na Bogatin in v Lepeno močno skupino vojakov. Malo je manjkalo, da niso našli partizanov nanje, na srečo so pravočasno prejeli opozorilo. Tudi kasneje so večkrat partizani skušali prodreti na Lepeno in na Bogatin, ker se je stalno govorilo o velikih količinah orožja in streliva v teh krajih. Menda je nekaj orožja dobil partizanski vod šele spomladi 1944. Kasneje so čez Komno prihajale večje skupine toda orožja nihče več ni iskal. Govorilo se je o skrivnih skladiščih orožja tudi pod plazom na Vršču, na Poreznu ter med Razdrtom in Postojno. Zatorej bi morda le kdaj kaza-

lo sprožiti akcijo za iskanje skrivnih skladišč, v katerih bi verjetno našli marsikaj zanimivega, pa tudi odstranili nevarne predmete, do katerih lahko pridejo nepoklicani.

Nemški tanki znova na pohodu

Komaj tretje desetletje mineva, odkar je Hitlerjeva nacistična Nemčija začela v Evropi II. svetovno vojno. V mnogih nalašč zato ustanovljenih, nacističnih koncentracijskih taboriščih širom po Nemčiji uničevati je takrat začela tudi vse tiste, ki so se kakorkoli upirali Hitlerjevimi nacističnim težnjam.

Po mirovni pogodbi je sicer določeno kakšna oborožitev je armadi ZR Nemčiji dovoljena. Toda kontrola oborožitvene industrije Zvezne republike Nemčije ni zadostna ali pa je sploh ni. Saj Nemčija že gradi podmornice, lahko gradi tudi že vojne ladje največje tonaže, krepko pa sega tudi že po jedrski oborožitvi. O mogočnem naraščanju proizvodnje težkih tankov pa beremo v »Zahodnonemški reviji« »Der Spiegel« tele podatke:

Tank »Leopard« postaja največji izvozni predmet v zgodovini nemške oborožitvene industrije. Dosedaj so naročile Holandija 451, Belgija 33 in Norveška 78 tankov »Leopard« od katerih stanje vsak 1,4 milijona nemških mark. Tudi Italija želi oborožiti svoje oklopne divizije z »Leopardi«. Tovarna tankov »Krauss Maffei« v Münchnu bo izdelala za Italijo 200 tankov, 600 pa jih bodo izdelali v Italiji v koprodukciji s konzorcijem, ki ga sestavljata družbi »Oto — Melara« ter »Fiat-Lancia«.

Tako piše »Der Spiegel«, ki pa ne pove, koliko teh tankov bodo izdelali tudi za Bundeswehr, pa tudi ne, kaj dela zloglasna družba Kruppovih tovarn v Westfaliji in v Porenju.

Menim, da bi bilo prav, če bi do skrajnosti tehnično izpopolnjeni industriji Zvezne republike Nemčije stopili nekoliko na prste in kontrolirali, v kakšni meri se razvija njena proizvodnja. To bi prav gotovo lahko storila OZN, na pobudo držav nekdanje protihitlerjevske koalicije. Odločno se je namreč treba upreti ponovnemu porajanju nacizma in militarizma v Zvezni republiki Nemčiji.

ZORAN TEVŽ

POMAGAJ SI SAM
IN UNIOR
TI BO POMAGAL

ČATEŠKE TOPLICE

SLOVENIJA — JUGOSLAVIJA

Čateške Toplice z zdravilnim vrelcem temperature 57,2 stopinje Celzija spadajo med najmodernejšje rehabilitacijske centre v Jugoslaviji. Indikacije: reumatološke, traumatološke, ortopedske in nevrološke poškodbe lokomotorne in podpornega aparata. Kontraindikacije: infekcijske bolezni, akutna vnetja, tuberkuloza, visoka hipertenzija, dekompenzirano srce in graviditeta. Čateške Toplice ležijo ob mednarodni avtomobilski cesti Ljubljana—Zagreb, s priključkom na Čatežu (1,5 km).

Informacije: telefon 068-72-010 — telegram: Čateške Toplice. Invalidi! Ko prejmete napotnico za zdravljenje zahtevajte od Vašega zdravnika, da Vas pošlje v Čateške Toplice, kjer si boste zanesljivo popravili zdravje in na splošno opomogli.

Nove pokojnine borcev NOV

Ni dolgo tega, ko je izšel sklep o določitvi osnove za odmero pokojnin borcem narodnoosvobodilne borbe (objavljen je bil v 3. številki republiškega uradnega lista), že smo dobili vrsto dopisov, v katerih naši bralci sprašujejo, kako je s povečanjem pokojnin borcev. Še v decembru pa so prihajala pisma, v katerih so nekdanji udeleženci osvobodilnega boja spraševali za pokojnine za leto 1969, ne da bi pri tem pobliže poznali ta določila. Predvidevamo, da bodo tudi v letošnjem letu naši naročniki še dalj časa spraševali, kako je s povečanjem pokojnin udeležencev narodnoosvobodilne vojne. Zato naj kar zdaj, v začetku leta, pojasnimo, kako je s povečanjem. Sklep o določitvi osnove za od-

mero pokojnin borcem narodnoosvobodilne vojne, ki seveda velja le za našo republiko in za tiste, ki pri nas dobivajo pokojnino, določa kot najnižjo osnovo za določitev pokojnine znesek 1077 din. Lansko leto je ta osnova znašala 960 din, letos pa je povečana na 1077 din. Seveda je to le pokojninska osnova, in še to najnižja pokojninska osnova. — Pokojnina se odmeri od osnove v odstotku, s katerim je bila borcu določena pokojnina glede na pokojninsko dobo. Kaj to pomeni? Najnižja pokojninska osnova znaša torej 1077 din, najnižja pokojnina pa je lahko seveda tudi nižja. Ni namreč nikjer določeno, da morajo vsi borci imeti polno pokojnino v višini 85 odstotkov od pokojniske osnove. Tisti, ki imajo pravico do polne 85 odstotkov pokojnine, pa bo moral dobiti po novem pokojnino najmanj v višini 915,45. Tistim, katerim gre nižji odstotek pokojnine, pa se bo tudi v letu 1970 odmerjala po-

kojnina v dosedanjem odstotku, seveda od osnove 1077 din.

V pojasnilo povemo, da je v lanskem letu znašala najnižja osnova za pokojnino 960 din, tisti, ki so imeli pravico do polne 85 odstotkov pokojnine pa so imeli najnižjo pokojnino 816 din. Vsem upravičencem do polne pokojnine se je torej letos njihova pokojnina zvišala od 816 na 915,45 din.

Seveda je treba vedeti, da to velja le za pokojnine, ki jih izplačuje zavod za socialno zavarovanje po določbah zakona o pokojninskem zavarovanju oziroma zakona o invalidskem zavarovanju. Ta predpis ne velja za invalidnine torej za prejemke, ki jih po določbah zakona o vojaških vojni invalidih dobivajo vojaški vojni invalidi (tudi mirnodobni) njihove vdove ali otroci.

Velja pa novo določilo tudi za tiste borce NOV in udeležence španske državljanske vojne, ki se bodo oz. so se že upokojili po 1. januarju 1970

Mile Pavlin **SKRIVNOST ŠIMNOVE SMRTI** / TORZO ROMANA /

Pri nas so ostali le nekaj dni, potem pa so jih poslali nekam proč. Včasih smo se še srečali s kakšno patruljo in se na kratko pogovarjali. Nekoč mi je eden izmed njih zabrusil:

»Vi jeste in pijete, se vlačite z babnicami, mi pa stradamo in se tolcemo z Nemci. Povrh ste nas pustili na cedilu in nam niste pomagali, ko nam je šlo za nohte. Boste že videli, kaj bo, ko pridejo sem za nami člani našega štaba in delegat glavnega štaba, ki je bil z našo divizijo na poti.«

Res ni bilo treba predolgo čakati, ko so se pojavili drugi deli divizije, še bolj raztrgani, lačni in prezeblji kot prejšnji. Nekaj dni nismo dosti slišali, kaj se dogaja okoli našega štaba, toda ko smo se spet zbrali, sem opazil tam same nove obraze. Šimna ni bilo nikjer. Tedaj sem se spomnil govoric o našem lenarjenju in dobrem življenju. Povrh pa se je začelo govoriti, da v našem štabu nekaj ni bilo v redu.

Lepih časov je bilo brž konec. Ko je prišla divizija, je bilo, kot bi prišli na hudičovo ohcet! Začeli so nas goniti iz akcije v akcijo, pa tudi Nemci nam niso več dali miru. Sneg se je začel taliti, udrli smo v dolino in začelo se je prvo osvobodeno ozemlje na Štajerskem.

Pozneje sem slišal, da so Šimna dali v varnostno službo in da ga je tudi tam neprestano lomil, dokler ga nazadnje niso poklicali na Dolenjsko. Kaj je počel tam, ne vem, mislim pa, da se tudi tam ni preveč odlikoval.

Šele po koncu vojne sem nekoč slišal,

182

da dela v Državni ustanovi, potem pa je o njem vse utihnilo. Kje je zdaj, ne bi vedel povedati. Najbrž tam, kjer ni treba dosti delati in kjer dobivajo dobro plačo ...»

DESETO NADALJEVANJE

»To zadevo poznam,« je rekel tovariš, ki sem ga vprašal, zakaj so Šimna odstavili s položaja začasnega brigadnega komisarja in ga poslali v varnostno službo.

»Kdo je mogel o njem slutiti, da se je prodal gestapu? Vse kar smo o njem vedeli, so bile same dobre reči. Vedeli smo, da je prišel na Štajersko iz Ljubljane, kjer so ga poznali kot dobrega organizatorja in enega izmed prvih voditeljev mladinske organizacije. Zato so ga tudi poslali k nam, pa se v pokrajinskem vodstvu ni obnesel in je pristal v vojski ...

Poznam to vrsto ljudi. Ko pride nekam na novo, se zažene v delo, toda počasi otopi, se uspava, misli, da je vse naredil, in začne lenariti. Tak se mi je zdel tudi Šimen, ko so mi povedali za vse njegove napake.

Najprej sem slišal pritožbe zoper to, ker ni hotel pomagati delu naših brigad, ki so se prebile na njihovo ozemlje. Izgovarjal se je, češ naj si vsaka enota sama preskrbi hrano, če noče stradati, da je povsod dosti prašičev, krompirja, žita in govedi. To je bilo nečloveško, saj so bili naši hudo izmučeni in sestradani, pa tudi zdesetkani. Še straž in patrulji niso hoteli oni prevzeti zaradi Šimnove potuše. Ni si pustil ukazovati niti svetovati.

Ze prej me je jezila njihova brezbriznost. Sprejeli so naše povelje, naj gredo z brigado diviziji naproti, naj udarijo napadajočim Nemcem v hrbet in nas tako razbremenijo pritiska. Oni so povelje prešli, To so priznali in se mi

183

mogrede za nekaj dni zlagali. Zakaj nam niso hoteli pomagati? Ker je bilo preveč snega in Nemcev, kje pa je divizija, da niso točno vedeli, so rekli.

184

Zlahka smo ugotovili, da je bil Šimen tisti, ki je zapeljal brigadnega komandanta, naj ne izvrši povelja. Delegat glavnega štaba, ki je bil pri diviziji, je takoj zahteval strogo preiskavo in hudo kazni. Trda je predla brigadnemu štabu, saj je bil kriv ene izmed največjih pregreh zoper partizansko moralo. Pustili so tovariše na cedilu. Mimogrede je namignil, naj temeljito preiščemo, če ne gre za kaj drugega kot samo za sebičnost, malomarnost in lahkomišelnost. Lahko bi bilo to dejanje tudi sabotaža ali sovražnikova intriga ...

Mi Stajerci smo že večkrat doživeli, da so nam tovariši z one strani Save očitali vrsto nerednosti in malomarnosti, baje lastno partizanom, ki jim je vojaška disciplina še neznan. Prav tako so videli v marsikateri naši nerednosti sovražnikovo roko. Včasih je bilo to tudi res, še večkrat pa ne. Zato smo se na tovariše z druge strani Save tudi jezili in jim očitali, da nam ne zaupajo in ne poznajo naših razmer. Na dnu zavesti pa smo jim podtikali še ljubosumnost zaradi naših uspehov.

Zato je že takoj na začetku Šimen imel sebi v prid nekaj naše naklonjenosti. Začeli smo ugibati, ali je sploh mogoče, da bi bil imel vmes svoje prste gestapo. Temeljito smo izprašali vse člane štaba, jih dva ali tri dni ločeno drug od drugega zasliševali in jim navstavljal pasti. Toda njihove izjave so se presenetljivo ujemale. Za vsakogar posebej smo zlahka ugotovili, da ni mogoče, da bi bil povezan s sovražnikom.

Res je bilo, da je bil Šimen najbolj vnet zagovornik čakanja in nedejavnosti, toda z njim so se strinjali tudi drugi. Mimogrede smo še zvedeli, da so se tudi prišli včasih oholo

185

obnašali, da so bili zaradi lakote, mraza, utrujenosti in izgub razdraženi in da so na Štajerco gledali zviška kot na manjvredne partizane.

Nekaj smo morali ukreniti, da bo volk sit in koza cela. Osumljencev na položajih komandantov in komisarjev nismo mogli obdržati zaradi nasprotovanja štaba divizije in delegata glavnega štaba, pa tudi zaradi borcev njihove brigade. Ti so vedeli o njih, da so bili v preiskavi. Vojaka, ki ve, da so njegovo vodstvo nečesa osumili, pa niso mogli dokazati ne krivde ne nedolžnosti, ni mogoče odvrniti od nezaupanja. Če bi borcem do podrobnosti pojasnjevali, zakaj smo člane štaba imeli v preiskavi in zakaj smo jih potem izpustili, bi obesili zadevo na veliki zvon. Zanj bi bil zvedel tudi sovražnik in jo izkoristil v svoje namene. Razen tega bi s tem tudi zaostriili nasprotja med prišleki in domačimi partizani, ki so se pojavila takoj po prihodu divizije in so ves čas tiela ...

Sklenili smo člane štaba razpršiti in razporediti v druge enote, brez hrupa in ceremonij. Vsakemu smo poiskali primerno delo nekje daleč proč, celo na Dolenjsko smo poslali dva. Le glede Šimna je bilo nekoliko težje ...

Njegovo dosedanje obnašanje in vpliv smo temeljito pregledali. Nedvomno je bil pogumen, toda bil je tudi prenapet in zaletav. Takrat je nekdo omenil, da varnostna služba potrebuje precej novih, sposobnih in zvestih ljudi, ker se širi in reorganizira. Spomnil sem se, kako je imel nekoč Šimen z njo dobre zveze, nekaj pa se je s tem ukvarjal tudi v Ljubljani. V brigadi je imel nekaj uspehov pri odkrivanju vrinjencev. Sicer je bilo res te uspehe treba pripisati bolj sreči, strahu vrinjencev in Šimnovi grobosti kot temeljitemu in vztrajnemu

186

delu, toda v tej službi jih ni bilo dosti, ki bi imeli vsaj toliko izkušenj.

Spominjam se tudi, kako mi je nekdo na tem sestanku ugovarjal, češ fant nam bo povzročil še obilo težav, ker je prezelen in nereden. Toda nihče ga ni poslušal. Končalo se je tako, da smo sklenili, da bomo morali Šimna pošteno prijeti, ga imeti trdno na vajetih, da pa naj kar gre delat v varnostno službo.

Kot sem slišal, je bil zadovoljen tudi Šimen. Takoj v začetku je pokazal veliko gorečnost, potem pa je bilo z njim kot ponavadi. Sklenili smo, da ga bomo imeli na vajetih, pa smo na sklep pozabili, ko smo se razšli. Bil je prepričan samemu sebi in čez nekaj mesecev sem že slišal pritožbe zoper njegovo ravnanje. Takrat sem imel precej časa slabo vest. Spomnil sem se, da sem ga dejansko jaz spravil v varnostno službo. Toda bilo je že prepozno.

Se huje mi je bilo, ko sem pred nekaj leti slišal, da se je ustrelil, in ko sem zvedel, zakaj se je. Spomnil sem se vseh besed, ki sem jih kdaj izrekel njemu v prid, se spomnil sumov delegata glavnega štaba in mojega nezadovoljstva glede odnosov med nami in njimi. Pa je le on imel prav in jaz sem bil tisti, ki sem zagovarjal pokvarjenca, misleč, da branim poštenega človeka. Lahko bi bil kdo celo pomislil, da sem tudi jaz bil kdaj povezan z gestapom!

Veliko bolj sem bil jezen nase zaradi svoje lahkovernosti. Velikokrat sem premišljeval o Šimnu, se spominjal vseh podrobnosti v njegovih besedah in dejanjih. Nisem ga temeljito poznal, najina srečanja so bila kratka in bežna, delovali smo bolj vsak zase. Kljub temu se je v mojem spominu nabralo dosti takih reči, ki sem jih zdaj, ko sem vse vedel, ocenil kot dokaze njegovega izdajstva. Zato me je tembolj

187

peklen naš neuspeh, sramota, da smo imeli takega človeka v naših vrstah. Čutil sem se so-krivega za vse žrtve, ki jih je zakrivil Šimen, za vse izgubljene poštene ljudi ...

Najbolje bo, če o Šimnu sploh ne pišete!

188

Veste, take zadeve ljudi samo razburijo in mečejo slabo luč na vse nas. Če boste zapisali, da je pobijal nedolžne ljudi, se bo pojavilo veliko takih, ki bodo trdili, da je ubil tudi njihovega brata, očeta, sina, strica. Torej je bil tisti človek nedolžen ... Izmed vseh takih, ki so jih postrelili kot izdajalce naši borci, pa je bilo povsem nedolžnih zelo zelo malo. Večina jih je zaslužila tako kazni ...

Pa tudi z Državno ustanovo boste imeli sitnosti. Nihče ne sliši rad tega, kako ga je nekoč polomil, nasedel ...

Toda jaz sem bil drugačnega mišljenja in sem zbiranje podatkov o Šimnu nadaljeval. Zakaj bi skrivali naše napake, saj se na napakah učimo in odkrito obravnavanje le-teh je lahko dragocena izkušnja za prihodnost.

ENAJSTO NADALJEVANJE

Na videz sem jo poznal že vrsto let. Večkrat sva se slučajno srečala v našem mestu, tudi po nekajkrat na dan, včasih pa tudi po več let ne. Zaradi lepega obraza in vabljivega telesa sem si jo zapomnil še v predvojni časih, ko sem bil komaj doraščajoč mladenič in so mi posebno lepe ženske burile domišljijo.

Zapomnil sem si jo tudi zaradi družbe, v kateri se je sukala. Vedno je hotela biti nekaj posebnega, boljšega, kot so bile druge. Dokaj skromno opravljen, toda po najnovejši modi, je vedno vzbujala občutek, da ni samo lepa, ampak tudi bogata ter pametna ženska, ki povrh zna obrniti vsak dinar. Včasih sem jo videl tudi v kopališču, ko se je gibala v družbi rekorderjev in znanih športnikov, hodila z njimi igrat tenis in na hipodrom. Zatem je nisem videl več let zapovrstjo. Ko sva se spet srečala, sem opazil, kako se je postarala. Okoli

189

ustnic in oči so se ji pojavile drobne gube, toda še vedno je bila vitka in lepo oblikovana. Nekoč sem jo spet videl, ko je za roko vodila majhnega dečka. Drugič sem opazil na njeni roki poročni prstan. Zatem v takrat redkem avtomobilu, še dokaj skromnem. Toda takrat so imeli avtomobile le zelo zelo premožni ljudje. Čez nekaj časa sem jo videl v obleki iz dragocenega uvoženega blaga. Po vsem tem sem sodil, da se je poročila z bogatim možem, ki ima dobre zveze s tujino ali pa je tam nekje v službi.

Ob neki priložnosti sem jo videl v znanem našem letoviškem kraju, na vrtu pred lično počitniško hišico. Zada, na dvorišču, pa je že stal drag in razkošen avto, za tiste čase čudo tehnike. Sin se je že podil po travi. Zda sem vedel, da si je postlala veliko bolje, kot sem si mislil. Mimogrede sem nekoga povprašal, kdo so ti ljudje, ki imajo tako počitniško vilo in tak avto.

Tako sem zvedel, da izhaja mož iz stare ljubljanske meščanske družine, ki je vojno preživela brez posebnih težav. Tudi sam se ni nikamor vtikal, pred mobilizacijo so ga varovali očetovi cekini in zdravniška potrdila družinskega zdravnika. Študiral je, po vojni so ga za nekaj časa vtaknili k vojakom, imetje so jim poddržavili, razen stanovanja. Toda mož, ki je medtem končal šolanje, je znal nekaj tujih jezikov, imel je obilo zvez s poslovnimi ljudmi in kmalu se je zaposlil v znanem podjetju za zunanjo trgovino. Kmalu je pokazal pri delu posebne uspehe, začeli so ga pošiljati v tujino, več let je bil v Ameriki. Nekaj je sam zaslužil, najbrž je imel še kje kake cekine ali bančno vlogo v Švici, pa je šlo. Kmalu je imel počitniško hišico in avto.

Kulturni obzornik

Na predavanja prihajajo tudi ženske

V Ptuj pravzaprav prireja Delavska univerza že kar nekaj zaporednih let vsako zimo, to je v sezoni izobraževanja, skupaj z odsekom za narodno obrambo pri občinski skupščini razna predavanja. Prireja pa tudi razne tečaje, na katerih si lahko ljudje pridobijo dodatno splošno kot tudi strokovno izobrazbo. Med najvažnejše naloge pa si DU šteje prav gotovo tista predavanja, ki jih vsako zimo prireja v posameznih kulturnih središčih občine na temo o obrambi naše socialistične domovine.

Zato si vodstvo DU že v poletni, to je v nekako mrtvi sezoni izdela temeljit načrt izobraževanja in predavanj, ki se potem v zimskih mesecih ostvarijo. Za predavatelje izberejo preizkušene pedagoge in strokovnjake s posameznih področij znanosti. Nekateri predavatelji prihajajo celo iz Maribora.

Zanimivo je, da so v letošnjem letu še celo povečali število izobraževalnih centrov in s tem zelo ustregli prebivalcem posameznih krajev. Znano je, da ljudje neradi odidejo v večerni urah na predavanja po nekaj kilometrov daleč. Tej zapreki pa so napravili konec ter organizirali predavanja v vseh večjih naseljenih občinah. Zato letos prihajajo na predavanja tudi takšni ljudje, ki jih v prejšnjih letih prav zaradi oddaljenosti ni bilo videti.

Težko je sicer dokazovati, katera predavanja so ljudem najljubša, vendar ugotavljajo, da imajo prav predavanja na temo o organizaciji in nalogah civilne zaštite v vojni kot tudi v miru precej poslušalcev. Zelo so obiskana tudi predavanja o napadalnih sredstvih, nudenju prve pomoči ponesrečenemu in poškodovancem in ne nazadnje tudi o protipozarni zaščiti prebivalstva in imetja.

Na predavanjih je opaziti vse več mladih ljudi, jutrišnjih gospodarstvenikov. Ne manjka pa tudi delavske mladine, pripadnikov predvojaške vzgoje, rezervnega starejšinskega kadra, članov združenih borcev in drugih. Niso tudi redki primeri, ko je videti med poslušalci precejšnje število žensk, ki so prav gotovo nekoliko domnele, da je tudi njim potrebna predvojaška in druga vzgoja, še posebej, če se spomnimo, da bi v morebitni vojni njihovi možje odšli v vojsko, one pa bi morale same še naprej gospodariti na svojih domačijah ter v sili poskrbeti za zaščito sebe in svojih otrok, sovaščanov. Morda še zanimivost, da so predavanja vedno bolj obiskana prav v oddaljenih krajih, kamor sicer kultura in znanost nekako težje prodirata.

F. HOVNIK

„Siti in lačni Slovenci“

Mariborska revija »Dialogi«, ki uživa glas precej drznega lista, je pred kratkim izdala brošuro, v kateri so zbrali razmišljanja o razlikah v življenjski ravni pri nas v Sloveniji. Lani poleti je skupina sodelavcev »Dialogov«, med katerimi se je znašel tudi Matevž Hance, obiskala najbolj revna in zaostala območja vzhodne Slovenije ter potem napisala svoja zapazanja, ki so jih natisnili že v imenovani brošuri. Knjižico, ki zajema 220 strani — uredila sta jo Janez Rotar in France Forstnerič, izdala pa jo je založba »Obzorja« — je napolnilo s prispevki 18 pisateljev, novinarjev in publicistov. Tako smo dobili prvo večje delo, ki obravnava socialne razlike v naši socialistični družbi.

Nikakor pa ne pomeni izdaja te knjižice, da o socialnih razlikah pri nas prej nismo pisali. Le da so bili članki o njih raztreseni po raznih revijah in časopisih. Kaj pogosto so jim očitali posploševanje, češ da gre za redke in osamljene primere, medtem ko je splošna slika drugačna. Tudi za to knjižico bi lahko zapisali, da obravnava samo temno stran našega gospodarskega in političnega razvoja. Vsekakor pa je stanje, ki so ga pisali našli v posameznih krajih, za nas porazno. Zato bi ga marsikdo rad skril za kuliso prepričja. Če gledamo namreč povprečje, se je življenjska raven pri nas zelo dvignila. Toda statistike veljajo predvsem za količino dobrin, razdeljenih na prebivalca. Ne povedo pa, kako je s tistimi, ki so nazadovale ali ostali na isti ravni, medtem ko so si drugi večkratno izboljšali življenje. Pri nas so se pojavi revščine, nazadovanja in stagnacije zbrali na določenih ob-

močjih, predvsem v vzhodni Sloveniji. To so predvsem hribovski kmečki predeli, kjer so ostali doma samo starci. Zemljiška posest se zaradi zakona o dedovanju vedno bolj drobi, mehanizacija je zelo draga, kmet ne more prodati niti tistega, kar pridela (zaradi različnih razlogov). Revščino spremljata kulturna in politična zaostalost.

Omenjeni pisci v brošuri »Siti in lačni Slovenci« so predvsem opisovali stanje, kakršno je, niso pa dajali nasvetov, kaj narediti, da bi bilo bolje. Tudi nasploh smo pri nas glede ukrepov na razpotju. Ali pustiti, naj vse teče tako kot povsod po svetu, ko bogati postajajo bogatejši, revni pa revnejši, ali pustiti, da bodo nekatera območja Slovenije čez nekaj desetletij zarasli gozdovi. Ali ta razvoj celo pospeševati, češ, saj obdelovanje zemlje tamkaj ni več opravičljivo? Ali pa nekako pomagati, toda kako?

S stališča narodne obrambe, pa

Pota našega založništva

V zadnjih 25 letih se je naša država s številom naslovov izdanih knjig povzpela med prve na svetu. Nekoliko pa zaostajamo po nakladah in po izdajah na prebivalca. Družba je založniško dejavnost ves čas izdatno podpirala na različne načine, ob davčnih olajšavah prek regresov do neposrednih podpor. Zavedali smo se namreč važnosti izobrazbe in vloge knjige.

Toda marsikdaj se je skrb družbe izkazala kot škodljiva. O tem piše v beograjski »Politiki« od 21. februarja Momčilo Popović.

Popović navaja precej podatkov, s katerimi bi rad dokazal svoje trditve. Tako piše, kako so v nekaterih podjetjih vzgojili posebne strokovnjake za iskanje raznih olajšav in dotacij založbam. Založbe pa se včasih drže načela, da je glavno knjigo izdati, potem pa je vseeno ali je kdo prebere ali ni. Posamezne založbe bi se rade spremenile v ministrstva kulture ali pa bi se rade uvrstile med avantgardiste. S temi prijemi bi si rade pridobile ime ugledne založbe čeprav njihove knjige leže na knjižničnih policah brez kupcev in v knjižnicah brez bralcev. Tako postaja

tudi s človeškega bi morali ubrati slednjo pot. Toda v tem smo nekako sramežljivi, predvsem pa zelo počasni in prizanesljivi do napak v preteklosti. Pri vsem tem velja tudi poudariti, da so v večini primerov prav najbolj revni in zaostali kraji bili partizanska območja in da je vprašanje zaostalosti predelov tudi vprašanje pomoči borcem-kmetom. Malce pozno smo uradno priznali oaze revščine v naši med jugoslovanskimi republikami najbolj razviti republiki ter se začeli zavedati pomanjkljivosti statistike, ki lahko kaže napačno sliko.

Zaradi tega je knjižica »Siti in lačni Slovenci« bolj čustven odziv na krivice današnjega časa kot znanstveno izdelana razčlenitev vzrokov in pojavov. Toda tudi kot taka nam je v opomin in pomeni nadaljevanje vsega tistega, kar misleči ljudje pišejo in govorijo že več let in kar je med drugim večkrat pisal tudi naš list.

MP

Zanimivosti

»Bitka na Neretvi« v ožjem izboru za Oskarja

Predsednik ameriške filmske akademije Gregory Peck je sporočil, da je prišlo v najozžji izbor za Oskarja pet najboljših tujih filmov, med njimi tudi »Bitka na Neretvi«. Končna odločitev bo znana 7. aprila na veliki svečanosti v Hollywoodu. Žirija ameriške filmske akademije je dala za jugoslovanski film »Bitka na Neretvi« naslednjo obrazložitve: »Bitka na Neretvi« je zbudila posebno zanimanje komiteja akademije. Njegovi člani so sklenili, da pride v ožji izbor za nagrado Oskar, ker po svojih posebnih umetniških in tehničnih kvalitetah predstavlja najvišjo raven evropske kinematografije. Brezhibna organizacija, mizanscene, doživljene igralske stvaritve, montaža filma kakor tudi tonsko ozvočenje so zagotovili filmu vse značilnosti velikega dela, kakršno je redko uresničljivo v svetovni kinematografiji. Člani komiteja posebej opozarjajo na mojstrstvo režijskega vodstva filma, na njegovo iskrenost in poetske kvalitete, kakor tudi na moralne vrednote tega jugoslovanskega filma.

»50 let ZKJ«

Sedemnajstega februarja so v Moskvi odprli razstavo »50 let ZKJ«, ki jo je organizirala zveza sovjetskih društev za prijateljstvo s tujino. Na otvoritvi sta govorila podpredsednik te zveze Nikola Pankov in jugoslovanski veleposlanik v Moskvi Veljko Mičunović. Nikola Pankov je med drugim izrazil prepričanje, da se bodo ob tej razstavi sovjetski državljani bolje seznanili z vlogo jugoslovanskih komunistov v predvojnem boju, med NOV in v povojni graditvi socialistične Jugoslavije. Podobna razstava je bila tudi v Bukarešti, medtem ko so v Beogradu odprli razstavo ruskega slikarja Ilje Rjepina.

Jakčevo darilo Jajcu

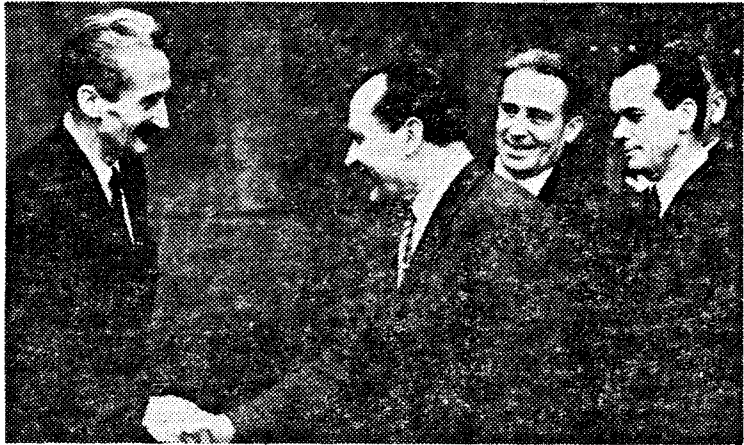
Sarajevsko Oslobođenje je šele pred kratkim obširneje pisalo o darilu, ki ga je akademski slikar Božidar Jakac 29. novembra lani poklonil mestu Jajcu. Umetnik je namreč daroval temu zgodovinskemu mestu prvi portret predsednika Tita, ki ga je naredil ob drugem zasedanju AVNOJ, celotno skicirko vseh del, ki jih je opravil v času tega zasedanja in na poti nanj, ter podpis vseh delegatov tega zasedanja, ki jih je zbral Božidar Jakac sam in so edini dokument o tem pomembnem dogodku. Strokovnjaki muzeja v Jajcu so zgodovinsko in umetniško vrednost Jakčevega darila ocenili na več kot petdeset milijonov starih dinarjev. Božidar Jakac je ob tej priložnosti prejel tudi srebrni ključ mesta Jajca — častno priznanje, ki ga to mesto podeljuje svojim najuglednejšim gostom. Doslej je Jajce podelilo le en zlat in dva srebrna mestna ključa.

Srebrni jubilej Fronta

Ilustrirani tednik Front je 25. februarja praznoval srebrni jubilej — petindvajsetletnico izhajanja. Prve številke so bile izpopolnjene s poročili, reportažami in drugimi članki v bojišču. Tiskane so bile v nekaj jezikih jugoslovanskih narodov. Kurirji so ga raznašali in delili borcem. Prispel je celo še v takrat neovsojano Ljubljano. Po petindvajsetih letih je v več kot šeststo dosedanjih številkah dosegel več deset milijonov izvodov! V letu 1950 je »Front«, revija pripadnikov JLA, postala revija za vse občane predvsem za mladino. Leta 1968 pa je začela izhajati tedensko. Čestitkam ob pomembnem jubileju ilustrirane revije »Front« se pridružuje tudi kolektiv lista »TV-15«.

Prepovedan »Glas koncila«

Okrožno javno tožilstvo v Zagrebu je sprejelo sklep o začasni prepovedi razpečevanja časopisa »Glas koncila« številka 4/174 od 22. februarja, ki ga izdaja nadškofijska stolica v Zagrebu. Prepovedali so ga zaradi članke z naslovom »Nikoli nismo izgubili zaupanja v boga — kardinal Alojz Stepinac, nadškof zagrebski — 10 let od blažene smrti«. Tožilstvo trdi, da so v članku lažne trditve, ki vznemirjajo občane.

S SPREJEMA, KI GA JE 20. FEBRUARJA PRIREDIL PREDSEDNIK ZZB NOV SLOVENIJE JANKO RUDOLF ZA ČLANE PARTIZANSKEGA INVALIDSKEGA PEVSKEGA ZBORA, LETOŠNJEGA PRESERNOVEGA NAGRAJENCA. (Foto: SELHAUS)

Partizanska ljudska pesem

Mati, ne toži

Mati, ne toži, ne skrbi za me,
naš dom je povsod, kjer so dobri ljudje.

Matere stezajo žilave roke,
režejo kruha za svoje otroke.

Povsod, kjer hiša zavedna stoji,
za nas tudi mati dobra živi.

Partizani nemirni popotniki smo,
ki v zlato svobodo se dvigamo...

Nam streha nebo je, dom dobro srce,
ki greje kot sonce nam steze vse.

Ljuba Skornšek
Golezen, julij 1944

Lojze Spacal: Prehrana za partizane

Vojaška veda in tehnika

Mig-23 v Egiptu?

Britanska agencija Reuter meni, da bi se ravnotežje na Blaznem vzhodu bistveno spremenilo, če bi Sovjetska zveza dobavila Egiptu nova lov-ska letala s gibljivimi krili Mig-23, ki so najodobnejša sovjetska bojna letala. Ta letala lahko dosežejo hitrost 2.900 km na uro, kar je za nekaj sto kilometrov več od največjih hitrosti ameriških phantomov ali francoskih mirageov, ki jih ima tudi Izrael.

Britanski vojaški strokovnjaki so bili še pred kratkim prepričani, da Sovjetska zveza ne bo hotela tvegati in teh letal ne bo dala Egiptu. Utegnilo bi se namreč zgoditi, da bi kako izmed njih padlo v roke Izraelcem. Ker pa izraelsko letalstvo postaja čedalje držečje, ni izključeno, da se ne bi nad vzhodnim Sredozemljem v kratkem pojavila tudi letala Mig-23 s sovjetskimi piloti-prostovoljci.

Sirša javnost je na ta letala prvič slišala pred petimi leti, ko je Sovjetska zveza sporočila, da je novo dvomotorno letalo doseglo na dolžini 1000 km v zaprtem krogu rekordno hitrost 2.220 km na uro, leta 1967 pa celo hitrost 2.920 km na uro, kar je še vedno uradni svetovni rekord. Letala te vrste imajo motorje s potisno močjo 11.000 kg, kar je dvakrat več kot pri motorjih, s katerimi so opremljena letala Mig-21. Najnovejši podatki kažejo na to, da Mig-23 lahko leti še s trikratno hitrostjo svoka.

Kar zadeva ameriška letala tipa phantom, imajo po dva motorja s potisno močjo vsak po 7.480 kg, kar letalu omogoča hitrost do 2.585 km na uro.

Kitajski Mig-21 ali Mig-23?

Hongkonški »Star« piše, da Kitajska morda gradi lastne reakcijske letalo na podlagi načrtov, ki naj bi bili ukradeni v Sovjetski zvezi. Nova letala naj bi vključili v kitajske oborožene sile v naslednjem letu. Nekitajski funkcionarji so izjavili, da bo novo letalo precej podobno sovjetskemu Mig-23, vendar bo ohranilo osnovne značilnosti Mig-21.

Ameriški vojaki ne spoštujejo tujih predpisov

Korejska časopisna agencija je sporočila, da so pripadniki ameriških oboroženih sil, ki so razmeščene v Južni Koreji, v zadnjih treh letih napravili več kot sedem tisoč različnih prekrškov. Za kaznovanje zločinov in prekrškov ameriških vojakov v Južni Koreji so po ustreznem sporazumu med ZDA in Južno Korejo pristojna južnokorejska redna sodišča.

Ameriški ubežniki v Kanadi

Znano je, da iz ameriške vojske uhaja čedalje več vojakov, ki se ne žele boriti v Južnem Vietnamu. Ti ubežniki so raztreseni po vsem svetu, mnogo pa jih je tudi v Kanadi. Tam imajo celo posebno organizacijo. Pred kratkim je predstavnik komiteja ameriških ubežnikov v Montrealu v Kanadi izjavil, da je samo v Kanadi od 300 do 1.200 dezertirjev iz ameriške vojske. Ameriški vojaki običajno zbeže iz svojih garnizij in države takoj zatem, ko dobe nalogo, da morajo v Južni Vietnam.

F-111 A spet lahko leti

Ameriško obrambno ministrstvo je sporočilo, da so odobrili polet sedmim lovcem-bombnikom F-111A. Poročali smo že, da je do prepovedi prišlo po 24. decembru lani, ko so enemu izmed teh letal odpadla krila in je zato letalo strmoglavilo. Letala, ki jim je odobren polet, imajo posebnopravno za preskušanje, zakaj tem letalom se Američani kljub začetnim težavam ne nameravajo odpovedati in jih žele še nadalje izpopolnjevati.

Obrambna vzgoja in ljudska zaščita

Protipartizanska ladja v partizanski službi

Oborožena lesena motorna ladja »Rdeča zvezda« je bila med drugimi oboroženimi ladjami mornarice narodnoosvobodilne vojske Jugoslavije resničen velikan. Imela je 180 ton, kar je bilo dvakrat več, kot je znašala nosilnost po velikosti druge ladje »Kornat«. Njena oborožitev je vzbujala že skoraj zavist poveljnikov drugih oboroženih ladij in patrolnih čolnov. Na krmu je imela štiricevni top kal. 20 mm, na krovu pa še tri topove kal. 20 mm, po en top kal. 37 in 40 mm, dva mitraljeza in dva minometa.

To vitko italijansko ladjo so izdelali na Lošinju. Najprej se je imenovala »Stella bianca«. Ko pa so jo Nemci zaplenili in jo spremenili v protipartizansko ladjo, je dobila tajno ime »Anton«. Ko pa je naposled prišla v partizanske roke, je nekdanja »Bela zvezda« postala »Rdeča zvezda«. V zgodovino vojne na Jadranskem morju je stopila aprila 1944. Neposreden povod za to bil dogodek, ki se je pripetil v bližini obala otoka Paga slaba dva meseca poprej.

»NA POMOC, KAMERAD!«

Večja skupina nemških vojakov, ki so se 27. februarja 1944 vkrcvali na dve motorni jadrnici v zadarskem pristanišču, je bila nenavadno vesela. Vojaki namreč niso odhajali v boj proti partizanom na otokih, temveč na dopust. Ob šestih popoldne sta jadrnici odpluli na odprto morje. »Maria Josek«, ki je bila večja, je za seboj vlekla manjši »Haraelis«. Ko sta se ladji oddaljili od pristanišča, sta zavili proti severozahodu. Pluli sta mimo otoka V. r. nato pa po leg-paških obal proti Reki. V notranjosti ladij je nič hudega slu-teč dremalo 120 vojakov.

Ob isti uri kot nemški konvoj iz Zadra je krenila na morje tudi skupina partizanskih ladij iz pristanišča Božave na Dugem otoku. Skupino sta sestavljali dve motorni jadrnici, ki so ju spremljali štirje patrolni čolni iz 2. pomorskega obalnega sektorja. V bližini Vira je tudi partizanski konvoj zavil proti severozahodu in ob polnih ponoči priplul v zaliv Jakšnica na Pagu. Nekoliko kasneje je patrolni čoln PC-3, ki je bil hkrati za poveljniško ladjo te skupine, odplul iz zaliva.

Čoln še ni bil prav daleč, ko je opazovalec sporočil, da sliši ropot motorjev. Mornarji so takoj planili vsak na svoje mesto. Ropot ladijskih motorjev je postajal čedalje močnejši. Kmalu zatem sta se kakih 500 do 600 metrov pokazali jadrnici »Maria Josek« in »Haraelis«.

Poveljnik je hotel vedeti, s kom ima opravka. PC-3 je dvakrat pobliksnil z rdečo lučjo. To je bil znak razpoznavanja za to noč. Odgovora ni bilo. Ko so s patrolnega čolna ustrelili, sta jadrnici povečali hitrost. Patrolni čoln se je ladjama približal na kakih sto metrov, nato pa ju začel obstreljevati. Sovražnik je odgovoril z mitraljezom in brzostrelko ter s kakimi petdesetimi puškami. Krogle so požvižgavale nad glavami mornarjev in sekale po njihovem čolnu. Jadrnici sta začeli zavijati na levo stran, da bi se tako izgnili boju, vendar ju je PC-3 trdovratno zasledoval. Na krmu prednje in premcu zadnje jadrnice je začelo goreti. Slišati je bilo kričanje Nemcev, ki so prenehali streljati. Isto je storil tudi partizanski patrolni čoln in se ladjama previdno bližal. Tedaj pa se je nemško orožje spet oglasilo in boj se je nadaljeval.

Medtem je našemu čolnu prihitel na pomoč še patrolni čoln PC-2. »Maria Josek« se je znašla pod navzkrižnim ognjem. Morje okrog nje je zakipelo, partizanske granate pa so mesarile med

natrpanimi nemškimi vojaki. Jadrnici sta se ustavili, prižgali svetilke in se vdali. Nato je patrolni čoln pristal ob boku nemške ladje, na kateri je bilo mnogo mrtvih in ranjenih vojakov, poveljnik PC-3 pa je nemškemu komandantu velel:

»Vi ste odgovorni za red in disciplino na zaplenjenih ladjah! Vojaki naj odlože orožje na krmu, nato pa se umaknejo na premec. Dali vam bomo obveze za ranjene vojake, odveleki pa vas bomo v Novaljo. Ladjo bo prevzel naš krmar.«

Tako je partizansko-nemški konvoj odplul proti Novalji. Ladje so bile že v pristanišču, ko je krmar večje jadrnice zavpil, da se njegova ladja potaplja. PC-3 je popustil vrvi in se približal »Marii Josek«, v katero je vdiral voda. V njej so se kmalu znašli mnogi nemški vojaki, med njimi tudi ranjenci.

»Na pomoč, kamerad!« so vpili.

Mornarji s patrolnih čolnov so jih začeli reševati. Manjšo jadrnico so potisnili proti obali, da je tam nasleda, sicer bi se tudi ona potopila. Ko je bilo reševanje končano, so našli 90 ujetnikov, med katerimi je bilo 13 hudo, 20 pa laže ranjenih. Vsi drugi so padli v boju, ali pa so utonili skupno z ladjo. Na patrolnih čolnih ni bil nihče ranjen. Ob tej priložnosti so zaplenili 51 pušk, mitraljez, brzostrelko, 16 pištol in precej razne vojaške opreme.

USTANOVITEV PROTIPARTIZANSKEGA LADJEVJA

Ujetnike so z ladjo »Kornat« prepeljali na Vis, kamor so prispejli 8. marca. Medtem ko je »Kornat« plul proti Visu, je nemški pristaniščni komandant v Zadru že zvedel, da so partizani zasigli obe ladji, ki ju je bil poslal proti Reki. O tem je takoj obvestil tudi viceadmirala Lietzmana, poveljnika mornarice. Le-ta je takrat v svoj vojni dnevnik napisal: »Gre zato, da bi moralo v dalmatinskih vodah ponoči delovati čim večje število majhnih, vendar dobro oboroženih ladij z namenom, da bi enkrat za vselej obračunali z oboroženimi banditskimi ladjami.«

Tako se je rodila zamisel o ustanovitvi protipartizanskega ladjevja, ki so jo kaj hitro uresničili...

V začetku aprila je prispej iz Trsta v Opatijo fregatni kapetan Berger, komandant 11. divizije nemške vojne mornarice in se takoj zglasil pri admiralu Jadrana, kot se je le-ta uradno imenoval.

»Poklical sem vas, da se pogovoriva o protipartizanskih ladjah,« je Lietzman nagovoril Bergerja. »Prvi dve ladji bosta kmalu pripravljene za boj. Sklenil sem, da te ladje kot posebno skupino vključimo v vašo divizijo. Mislim, da bomo s tem najboljše prikrili, v kakšne namene jih mislimo uporabljati. Ste že določili posadke in komandante?«

»Sem,« je odgovoril Berger. »Vsi so prostovoljci iz 22. mornariškega protiletalskega bataljona. Poveljnik prve skupine bo poročnik Herenz, ki ima za seboj že bogate vojaške izkušnje. Udeležil se je prevoza enot v Afriko in na Sicilijo, prevažal pa je tudi municijo na Korziko. Na Jadranu je sodeloval pri osvajanju Pelješa, Korčule in Šolte...«

»Prav! Strinjam se z vašim predlogom. Zelim, da zamisel povsem uspe. Zato sem sklenil, naj se ladje konspirativno imenujejo »sipe«. Ste že kdaj opazovali, kako se znajo sipe, ko preže na plen,

spretno prikrivati, pa tudi napadati in prikrivati sledove? Takšne naj bodo tudi protipartizanske ladje.«

Berger je prikimal. »Kako pa bomo te ladje vpisovali v sezname?«

»Na ladjah naj ostanejo stara imena, za našo uporabo pa jih bomo označevali s fonetičnimi simboli za črke. Začeli bomo s prvo črko, nadaljevali pa z vsako tretjo. Potemtakem bodo imena naših prvih šestih ladij tale: »Anton«, »Dora«, »Gustav«, »Jož«, »Maks« in »Pavla«.

»Kam naj pošljem prvi dve ladji?« je povprašal Berger.

»Na območje Zadra,« je odgovoril Lietzman. »Tam smo izgubili »Mario Josek« in »Haraelis«. Drugo skupino bomo poslali v srednjo Dalmacijo, o tretji pa se bomo naknadno pogovorili. Prvo poročilo o »sipah« mi pošljite do 15. maja.«

Pogovor je bil s tem končan. Lietzman ob sčesvu z Bergerjem ni skrival svojega zadovoljstva. Takrat še ni mogel vedeti, da mu bodo »sipe« namesto pohval in pri-nanaj prinesle težave in da se bo moral prvič opravičevati, odkar je postal admiral.

S seje komisije bivših političnih zapornikov

Pred kratkim je bila v Beogradu seja komisije bivših političnih zapornikov, internirancev in deportirancev zveznega odbora ZZB NOV Jugoslavije.

Na seji so se pogovorili o delovnem programu za leto 1970 in v razpravi ugotovili, da nimamo popolne evidence taborišč in ljudi, ki so v njih trpeli. Pri RK Jugoslavije in po republiških odborih RK imajo nepopolno evidenco. Dokumenti in delni podatki so raztreseni po raznih arhivih, zavodih ter uradih za varstvo jugoslovanske imovine v tujini. Toda te kartoteke niso popolne.

Mednarodna služba iskanja v Arosteni ima kartoteko vseh taborišč z 20 milijoni kartotečnih listov. Toda to nam nič ne po-

maga, ker je kartoteka urejena po abecednem redu internirancev in ne po državah. Zato so na sestanku predlagali, naj bi pri prihodnjem ljudskem štetju v SFRJ izvedli tudi anketo na podlagi katere bi dobili evidenco zapornikov, internirancev in deportirancev.

Predlagali so tudi, naj bi izdelali pregled založniške dejavnosti in izdanih del o življenju po taboriščih. Pri izdajanju spominskih del pa naj bi bilo omogočeno republiškim komisijam, da taka dela dopolnijo.

Ob letošnji 25-letnici osvoboditve taborišč naj republiške komisije organizirajo obiske koncentracijskih taborišč v tujini. Ker bodo te proslave v maju, je treba takoj začeti s pripravi.

Članom ZVI ZB ZRVS

nudimo zdravljenje v MORAVSKIH TOPLICAH za naslednje bolezni:

— obolenja lokomotornega aparata, zlasti revmatična obolenja, — od ginekoloških obolenj pa posebno zdravljenje primarnih in sekundarnih amenorej po poprejšnji izključitvi tuberkuloznega procesa.

Priporočamo Vam tudi obisk ostalih krajev v Prekmurju. Za dodatna okrepčila so Vam na razpolago: hotel z restavracijo »Zvezda« v Murski Soboti in »Ekspress« bife s slaščičarno. Gostišče »Zvezda« s prodajalno vin in skladiščem piva v Murski Soboti, restavracija ob kopališču v Moravskih Toplicah in motel ČARDA s avtomatskim 4-steznim kegljiščem in prenočišči.

Na razpolago so Vam tudi gostišča v Petrovcih, Šalovcih in Križevcih.

Za cenjeni obisk se priporoča Gostinsko podjetje »ZVEZDA« Murska Sobotica.

V nedeljo 22. februarja, je prišlo 245 delavcev, nekdanjih borcev, planincev in tabornikov ter vojakov na Stol v Karavankah. Tam so počastili spomin Jožeta Kodra in Cankarjeve čete, ki se je 20. februarja 1942. leta na vrhu Stola, v globokem snegu in hudem mrazu, spopadla z Nemci. Za prvi vzpon so udeleženci dobili bronaste značke, za trikratnega srebrne, za petkratnega pa zlate. Tako so zlate značke dobili Jože Bernard iz Vrbe, Stane Kersnik-Jelovčan, nosilec Spomenice 1941 ter novinar Stane Skrabar. Po proslavi so se udeleženci pohoda zbrali v obnovljeni Prešernovi koči pod vrhom Stola. Prvo kočjo so Nemci po spopadu s Cankarjevo četo požgali.

Na fotografiji: Franc Konobelj-Slovenko govori udeležencem pohoda

Simpozij o kulturi v JLA

V drugi polovici marca letos se bo v Beogradu pričel simpozij o kulturi v JLA, ki ga prireja Politična uprava DSNO. Simpozij bo pojasnil vlogo kulture in kulturnega življenja pripadnikov JLA in očrtal razvojne poti kulturne politike in kulturnih dejavnosti v naši armadi.

Namen simpozija je zbrati širok krog znanstvenih, družbenih, političnih in vojaških strokovnjakov, ustvarjalcev s kulturnega področja v družbi in v armadi, ki naj bi na znanstveni podlagi ocenili vlogo kulturnega življenja v JLA kot sestavnega dela kulture v naši družbi. Predvsem bo simpozij poskušal pojasniti vlogo kulture kot čimtelja pri izgrajevanju svobodne, ustvarjalne osebnosti, na čemer temelji tudi moč naše vojaške organizacije. Udeleženci naj bi analizirali posamezne vrste kulturno-umetniškega ustvarjanja ter pokazali na konkretne uspehe na teh področjih.

Preko 60 del, doslej prispelih za simpozij, dokazuje željo po novih poteh v vojaški strukturi v naši armadi. To pomeni, da naša armada potrebuje starešine in vojake z ne samo vojaškimi sposobnostmi, temveč tudi z visoko socialistično zavestjo in vsestransko kulturno izobrazbo. O vsestranosti simpozija govorijo predvsem prijavljene teme: sociologija prostega časa; vloga domov JLA pri kulturnem udejstvovanju starešin; funkcija tiska: oblike in vsebina razvedrila vojakov v prostem času; spoznavanje vojakov s kulturnimi znamenitostmi mesta, kjer služijo vojaški rok; delo vojaških klubov; sodelovanje vojakov in mladine na kulturnem področju; film, radio in televizija ter kulturni amaterizem v vojaških vrstah.

Ob spominih Filipa Pajniča

V Benečijo in nazaj

Razen od dr. Iva Juvančiča smo prejela glede spominov Filipa Pajniča tudi pismo tovariša Mira Moharja iz Pirana, ki piše:

Iz obvestila, naj pišemo uredništvu svoje pripombe k Pajničevim spominom, je videti, da se pripombe nanašajo v glavnem na zemljepisna imena, ko so imena gora, krajev, rek itd. Ne vem, če so take pripombe spodbudne in če imajo dober namen. Končno je tudi Pajničev prispevek samo spominski, ki opisuje pot, težave in dogodivščine, kakor so se vrstile in kakor jih je zapisal Pajnič kot živa priča. Pri tem pa velja upoštevati, da Pajnič še nikoli prej ni bil na Primorskem in v Benečiji ter da v Benečijo kasneje ni nikoli več prišel.

Zato sprašujem vse bivše borce, ki so se udeležili raznih pohodov in bojov v krajih, ki jih niso poznali in tam nikoli več niso bili, če bi po 25 letih lahko popolnoma točno opisali vse dogodke in kraje. Zdi se mi, da tega nihče na svetu ni sposoben narediti.

Pisec podlistka »V Benečijo in nazaj« je doma daleč proč od Primorske in Benečije. Bil je samo borec in, kot sodim, tudi ni pisal dnevnika, ko je hodil v zanj popolnoma neznan kraj. Zato se močno čudim njegovi sposobnosti, da je zadržal vsaj toliko v spominu, kolikor je. Taki ljudje so zelo redki.

Mislím, da bi morali biti zlasti mi, bivši borci, zadovoljni, da dobi naš list čimveč prispevkov, v katerih pišejo posamezniki o va-

nih, zlasti premalo raziskanih dogodkih iz naše revolucije. Razumljivo je, da v njih marsikaj ni zapisano tako, kot je bilo res, zato ne smemo vsemu popolnoma verjeti. Zatorej moramo vsak podatek ponovno razmisliti. Toda imena rek in gora pri tem nimajo popolne vrednosti. Pomoto pisca je namreč lahko popraviti s primerjanjem drugih podatkov ali samo s pogledom na podroben zemljevid.

Končno pa mislim, da je veliko bolje, če čimveč napišemo, pa čeprav je v tem marsikaj netočnega, kot pa če bi vse skupaj utočnili v pozabi.

Tovariš Franc Curk iz vasi Vinarje-Rošpoh pri Mariboru nam je tudi pisal. Kot udeleženec bitke na Krnu opisuje predvsem ta spopad. Poslal nam je tudi opis boja Gradnikove brigade na Krnu, ki je izšel v 15. številki »Goriškega borca« spomladi 1944. Po njegovem mnenju je ohranjena samo ena številka tega lista, ki jo je sam hranil in jo poslal 30. marca 1952 muzeju v Tolminu za razstavo. Kljub obljubi in njegovi zahtevi, naj mu ta izvod vrnejo, tega niso naredili. Vsi drugi izvodi te izdaje pa so bili uničeni ob nemškem vdoru nad Baško grapo pri Bukovem, le omenjeni izvod je Curk že pred napadom spravil v svojo torbico.

Drugače pa je po Curkovem mnenju Pajničev podlistek dober, čeprav so v njem nekatere manjše napake. Toda te lahko motijo samo tiste, ki so bili prisotni.

Ena izmed takih napak je tudi trditev, da bi bili partizani doživeli poraz, oziroma ne bi imeli uspeha, če bi bili alpinci zasedli vrh Krna že ob šestih zjutraj. Toda alpinci so vrh Krna zasedli šele ob šestih zvečer (ob 18. uri), ko je vrh zakrila gosta megla. Ta je tudi pomagala našim pri umiku.

Omenja, da je bil Milan komandant 2. bataljona, pisal se je Palčič in je bil doma z Vrhnike v Loški dolini.

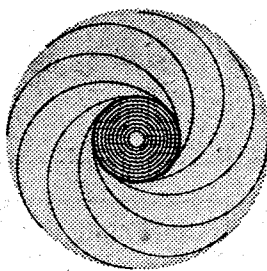
Dozdeva se mu, da partizanka Mira v spopadu na Krnu ni bila ranjena, vsaj resno ne.

Članek iz »Goriškega borca«, katerega prepis nam je poslal, bomo objavili kdaj pozneje.

Drugi pismenih pripomb doslej nismo prejeli. Pričakujemo pa jih še od tovariša Jaka Avšiča, ki nam jih je obljubil.

sončni vlak

AKCIJA MEDNARODNE
SOLIDARNOSTI V KORIST
PRIZADETIM INVALIDOM

„Sončni vlak 1970“

Letos bo s »sončnim vlakom«, ki ga že nekaj let organizira sosednja Avstrija, potovalo tudi šestdeset slovenskih invalidov!

Pred kratkim je bila na republiškem izvršnem svetu tiskovna konferenca, ki sta jo vodila članica sveta Zora Tomič in predsednik republiškega odbora Rdečega križa Slovenije Ivo Majdič — pobudnika priključitve slovenskih invalidov »sončnemu vlakom«, ki ga že nekaj let organizirajo avstrijske človekoljubne organizacije.

»Zahvaljujem se vam, da ste se odzvali našemu vabilu,« je ugodoma dejala članica izvršnega sveta Zora Tomič, »predvsem zato, ker tokrat ne gre za nič tako pomembnega, kar bi lahko pretreslo naše družbeno-politično življenje... Gre le za uresničitev želje, ki je blizu našim pogledom na človeka; želje, ki nosi v sebi vrednote kot so ljubezen do bližnjega, človečnost, spoštovanje in dolžnost zdravih članov naše skupnosti do prizadetih ljudi.«

Letos se bo torej »sončnemu vlakom« priključilo tudi šestdeset slovenskih invalidov in v mesecu maju na petdnevno potovanje obiskalo Avstrijo, Nemčijo, Švico, Liechtenstein, Slovenijo in del Hrvaške!

»Vprašanje denarne preskrbljenosti je sicer pomembno za te ljudi — osamljene, odrezane od sveta in odvisne od najbližje okolice — pa vendar samo to ne zadostuje, da bi invaliden človek lahko živel človeka vredno življenje in se počutil enakovreden del družbene skupnosti,« je nadaljevala Zora Tomič, »Mi, ki si lahko z delom svojih rok služimo sredstva za življenje, si težko predstavljamo, kaj pomeni biti navezan na posteljo... Je zato, čudno, če se telesno prizadeti ljudje zapirajo vase in se odtujujejo? Sončni vlak naj bi bil tisti, ki bi jih potegnil iz te osamljenosti in zbudil v njih občutek, da so del nas, da ne živijo zaman in da jih imamo radi. Na tem popotovanju se bodo srečali z različnimi ljudmi in kraji ter spoznali, da je svet tudi njihov in da nas le naša »revščina« omejuje, da ne storimo zanje še več. Pomen te akcije pa je še v nečem drugem! Prav je namreč, da se v času, ko je ritem življenja tako hiter, da se skoraj ne oziramo več na prehojeno pot, za trenutek ustavimo in povprašamo, če smo za prizadete člane naše družbe storili vse, kar moramo storiti. Ko bomo iskali odgovor na to vprašanje, se moramo zavedati, da s skromno denarno pomočjo, ki jim jo nudimo, izpolnjujemo le svojo dolžnost kot družba — da pa človek potrebuje tudi tisto, kar se ne da spremeniti v materialno dobrino: ljubezen, tovarištvo, spoštovanje...«

Potem je Ivo Majdič novinarje podrobneje seznanil z delom odbora, ki je prav v teh dneh sredi razgibanih priprav za organiziranje te velike akcije. »Polovico potrebnih stroškov, ki bodo znašali okrog 80.000 dinarjev, bodo prispevale delovne organizacije Gorenje iz Velenja, Zlatorog iz Maribora in Kompas iz Ljubljane, ki so prevzeli tudi pokroviteljstvo nad »sončnim vlakom 1970«, je dejal Ivo Majdič. Dalje je povedal, da je odbor izdal poseben letak in nalepko, ki naj bi služila za zbiranje denarnih sredstev. Objavili so tudi poziv vsem telesno prizadetim invalidom z željo, da bi se javili predvsem tisti, ki sami ne morejo potovati. Posebna strokovna komisija, ki so jo imenovali pred kratkim, pa bo napravila končni izbor. Organizatorji namreč želijo, da bi šli na pot predvsem tisti, ki so najbolj priklenjeni na posteljo, hkrati pa sposobni prenesti naporno pot. Pri izboru bodo upoštevali tudi socialno stanje prijavitelcev in pazili, da bodo med letimi tudi ženske in nekaj otrok, starih nad dvanajst let, in ne nazadnje, da bodo zastopana vsa območja Slovenije. »Prijava je veliko in naloga strokovne komisije ne bo lahka,« je sklenil Ivo Majdič.

Ta akcija mednarodne solidarnosti v korist prizadetih invalidom predstavlja veliko, plemenito in človekoljubno dejanje. Zato bi morala tako »sončni vlak 1970« kot na tiskovni konferenci izražena želja, da se v prihodnje organizira tovrstno potovanje samo za naše invalide, najti vsestransko podporo celotne slovenske javnosti.

Ob sklepu zapisa še:

Vsem občanom in delovnim organizacijam, ki bi želeli prispevati sredstva za »sončni vlak 1970« sporočamo, da je odbor že odprl računsko knjižico številka 501—9—2240/3, na katero naj bi se stekala darovana sredstva!

M. S.

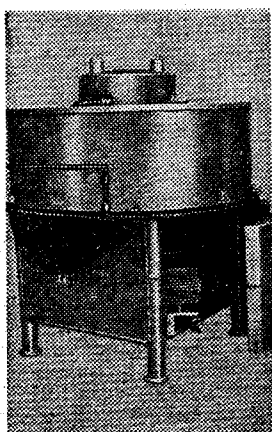
Obrotno podjetje

»O B R T N I K«
PREBOLD

Izdeluje krožne betonske mešalce v velikosti 500 litrov z električnim motorjem 380 W.

Mešalec je primeren poleg mešanja betona, tudi za mešanje malte. Uspešno ga uporabljajo izdelovalci betonskih izdelkov.

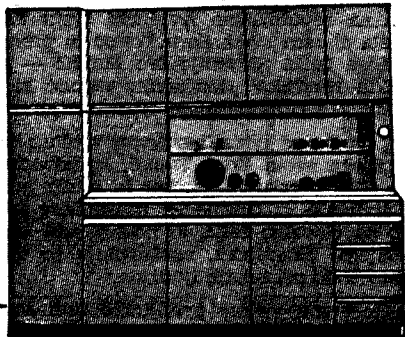
Prodajna cena 9.750.— Ndin

20% popusta
REKLAMNA PRODAJA
hladilniki HIMO 80L in 130L
pralni stroji SIEMENS 160L
pri nama REX-G35-5KC
LJUBLJANA
trgovska hiša
Tromostovje
ŠKOFJA LOKA
KOČEVJE

3X PIKA NA I PAPIRNATE KREP BRISAČE **Paloma** higienično

V SODOBNO KUHINJO — SODOBNO KUHINJSKO POHIŠTVO

kredenca izpeljanke
iz kuhinje VEGA 55

SAP LJUBLJANA
ODDELEK ZA TURIZEM
TITOVA 38 • ☎ 314-922

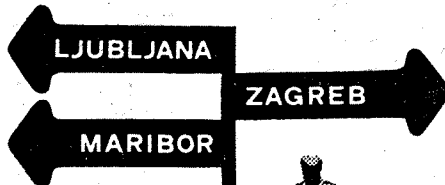
VABIMO VAS NA POMLADANSKE IZLETE

- 21.marca 4-dnevni izlet na strokovni mednarodni sejem kmetijstva in kmetijskih strojev v Verono.
- 8. aprila 6-dnevno potovanje za vse preživele internirance ter prijatelje in svojce pokojnih iz taborišča v Buchenwaldu.
- 13. aprila 11-dnevno potovanje v Francijo v Lourdes po posebnem programu za romarje.
- 18. aprila 8-dnevno potovanje v Beograd, Sofijo in Istanbul z ogledi najlepših zgodovinskih spomenikov na področju Turčije in Bolgarije.
- 23. aprila — 11-dnevno potovanje na Sicilijo, znano po blagem podnebju in številnih kulturno-zgodovinskih spomenikih.
- 24. aprila 13-dnevno potovanje z avionom v Ameriko, Island, Florida in Bahamski otoki (posebni pogoji za obisk svojcev).
- 24. aprila 10-dnevno tradicionalno potovanje v Holandijo združeno z ogledom cvetlične razstave v Keukenhofu.
- 25. aprila 13-dnevno potovanje v tri prestolnice — Pariz, London in Bruxelles.
- 25. aprila 9-dnevno potovanje z ogledom zgodovinskih in kulturnih zanimivosti v Italiji: Firenze — Rim — Tivoli — Napoli — Capri — Vezuv — Sorrento — Paestum — Siena.
- 28. aprila 5 dni po severni in srednji Italiji: Verona — Parma — La Spezia — Pisa — Firenze — San Marino — Ravenna.
- 28. aprila 5 dni po Avstriji in ČSSR: Dunaj — Praga — Lienz in ob Donavi do Salzburga.
- 20. aprila 3 dni v Pariz z avionom. Po reklamno nizki ceni si boste ogledali lepote in zanimivosti francoske prestolnice z okolico.
- 29. aprila 4 dni po gornji Avstriji: Salzkammergut — Salzburg — Wolfgangsee — Bad Ischl in Dunaj.
- 30. aprila 6-dnevno potovanje v Czestochowo: Krakow — Auschwitz — Czestochowo in Dunaj.
- 1. maja 4-dnevno potovanje z avionom na ogled francoske metropole in njene bližnje okolice — Pariz.
- 16. maja 5-dnevno potovanje na Azurno obalo: Genova — San Remo — Monte Carlo — Monaco — Nica — Cannes.
- 31. maja 19-dnevno potovanje prilagojeno za romanje v Lurd — Madrid in Fatimo.
- 7. junija — 5-dnevno potovanje na obrtniški sejem v München. Razstava je namenjena gozdarstvu in strokovnjakom lesne industrije.

Na voljo so vam programi za potovanje v Sovjetsko zvezo in na Švedsko, Finsko, na esperantski kongres na Dunaju, na Škotsko, po muzejih v socialističnih deželah.

Informacije in prijave sprejemajo vse poslovalnice SAP — LJUBLJANA, Turistagent Maribor in Avtopromet Gorica.

PROTI ZIMI - PRIJATELJ ZA MRZLE DNI - VELENJSKI LIGNIT

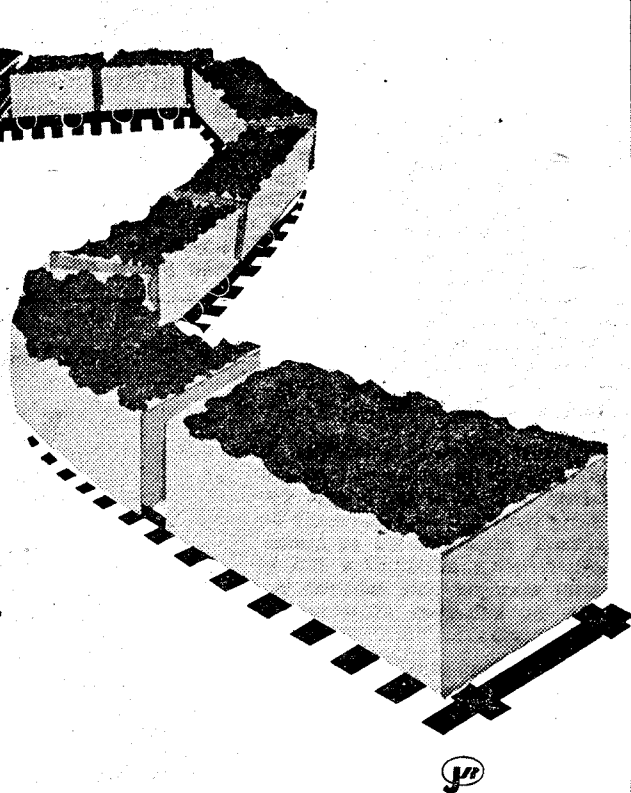
prijetno, zdravo
in poceni toploto
daje vašemu domu
velenjski premog

sedaj je čas,
da naročite...!

V MARCU POPUST

ŠE VEDNO VELJA -
ZA SONCEM GREJE NAJCENEJE
VELENJSKI LIGNIT

RUDNIK LIGNITA VELENJE

BISERI PRODUKCIJE 1969:

MODERNA URA
LORD 71

MODERNA ŽENSKA URA
LADY 71

Vse DARWIL ure z DAR-BLOCK: posebno vgrajena naprava, ki ščiti DARWIL uro pred udarci in tresljaji. Kupujte le službeno kontrolirane zlate proizvode pri Generalnem švicarskem zastopništvu: TRST - Piazza S. Antonio Nuovo 4/I-II, po svetovnih konkurenčnih cenah nudi največjo izbiro zlatega nakita v Evropi iz 14, 18 in 22 karatnega službeno kontroliranega zlata, ki ga prodajamo s specialno garancijo.

Na zalogi imamo vedno preko 600 modelov ur DARWIL in ARETTA. Ure znamke DARWIL in ARETTA lahko vedno kupite tudi v specializiranih trgovinah in veleblagovnicah v Jugoslaviji.

Servisi so organizirani v vseh večjih mestih Jugoslavije.

DARWIL

*Če gradite
pozrite na stroške!*

- PREDEN PRIČNETE GRADITI, OBIŠČITE TRGOVSKO PODJETJE »GRAMEX«
- PREPRIČALI SE BOSTE, DA IMAMO NA ZALOGI BOGATO IZBIRO NAJRAZLIČNEJŠEGA GRADBENEGA MATERIALA.
- PRIPOROČAMO VAM NAKUP SANITARNE IN OBLOŽNE KERAMIKE IZ UVOZA PO KONKURENČNIH CENAH.
- OBIŠČITE NAŠA SKLADIŠČA V LJUBLJANI, NA LAVRICI IN VRHNIKI

»GRAMEX«

LJUBLJANA, KURILNIŠKA 10

Dve materi z Notranjskega

Po domače ji pravijo Blažkova mama. Piše pa se Skolastika Mlakar in je doma iz Babnega polja na Notranjskem. Kaj nenavadno ime so ji dali pri krstu. In od tega je že petinosemdeset let, in vsa ta dolga leta živi v rodnem Babnem polju. Hodila je v vaško šolo in poslušala razlage prvega učitelja v vasi, pokojnega nadučitelja Božidarja Šulerja. Pri tem je tudi ostalo. Kaj hitro so minila brezskrbna mlada leta in že sta s sovaščanom Francem Mlakarjem stala pred oltarjem. Potlej je rodila otroke, pet otrok. Trdo je bilo njeno življenje, zakaj skopa kraška zemlja je dajala premalo za življenjski obstoj družine. Zato so morali vsi njeni na delo v tujino, v Francijo. A silno domotožje in hrepenenje po domačem kraju jih je gnalo spet nazaj.

Grozovit dan je bil za Blažkovo mamo tisti šesti marec 1922. leta, ko je v ljubljanski bolnišnici za zadobljenimi ranami umrl mož France. Od tistega časa je Skolastika Mlakar vdova.

Minevala so predvojna leta. Ko so po gozdni cesti Mašun—Leskova dolina—Babno polje prihajali tisoči italijanskih vojakov, so bili trije materini sinovi, Jože, Janez in Valentin. Doma, Jože si je bil že osnoval življenjsko ognjišče, medtem ko sta bila njegova brata še fanta. In ko se je začelo, ni so prav nič oklevali. Jože je bil izredno prizadeven vojni referent tedanjega terenskega odbora. Osobodilne fronte, Tine in Janez pa sta bila člana Narodne zaščite. Viharne majske noči 1942 je Tine odšel v partizane. Postal je borec

v drugi četji bataljona Miloša Zidanška.

Zadnji julijski dnevi 1942. Krdečo črnosrajčnikov iznenada obkolil vas pod Vražjim vrtcem. Z zvijačo jim uspe, da moške zvabijo v šolo. A tam nad vasjo se čuje žvenket kovinskega orodja. Zeleza udarja ob kamen. Krvniki kopljejo dve jami in nobeden niti ne slutiti, da je trideseti julij dan sodebe — najmračnejši dan v zgodovini tega nesrečnega kraja.

V skupini štirideset na smrt obsojenih sta bila tudi dva Blažkova: Jože in Janez. Blizu Vražjega vrta pa regljajo strojnice, daleč je slišati krike umirajočih in oglašajo se še posamezni strelji iz pištole.

Mati in njena snaha sta si izkaleli oči. Narodno izdajstvo se širi. Razbohotila se je bela garda, ki uganja nezasišano nasilje nad partizanskimi svojci. Blažkova mama in njena snaha z dvema malima otrokoma dobita zatočišče v begunskem taborišču v snežniškem pogorju. Minevajo dnevi in težavno je življenje. Toda svobodni so, medtem ko drugi umirajo za bodočo žlico. Tisti dan, ko so belogardisti napadli taborišče, bo mama pomnila do smrti. V noči in viharju so se stari in otroci raztepli na vse strani. Uničen logor, uničene zaloge hrane, a zima je pred durmi. Znova so začeli in nekako prezimili. Potem pa je bilo lažje. In kam, mama, četudi je vaša svobodna? Požgali so ti hišico, in tam, kjer je stala Jožetova bajtica, je tudi pogorišče.

A ostal je še Tine, ki je, čeprav je bil ranjen, previharil drugo sve-

točno vojno. In v Franciji je bil sin France. Skrta bolečina v srcu, tudi še veselje, da le ni vse izgubila.

Blažkovi mami želimo vse najboljše na njeni nadaljni življenjski poti.

V Markovcu v Loški dolini živi 72-letna Marija Strle ali po domače Ravšljeva mama, znana partizanska mati, ki je v svojem življenju veliko pretrpela.

Ravšljeva mati je lahko v resnici in upravičeno ponosna na trnovo preteklost. V času NOB je storila vse, kar je mogla, za zmago našega orožja. Bila je aktivistka AFŽ. In do smrti bo pomnila tisti dan, ko so jo domači izdajalci aretirali in jo peljali v belogardično postajanko v Pudo. Zverinsko so jo mučili, vendar je niso mogli streti. In bolečina, huda bolečina je v srcu Ravšjeve mame, ko se spomni na svojo hčerko. Ta mladenka, polna življenja in hrepenenja po svobodi, je bila navdušena skojevka in funkcionarka te mladinske komunistične organizacije. Bila je tudi v borbenih enotah naše partizanske vojske. A potlej so jo ranjeno uveli in jo odvedli v taborišča smrti v Nemčiji. Dočkala je še zlom tretjega rajha, a na povratku domov je kot živi okostnjak ugasnila...

A ni samo bolečina v srcu Ravšjeve matere, tudi radost je tam, velika radost in ponos na njene še živeče, odrasle otroke.

Sin Ivan je bil na vodilnih položajih v naši NOV. Bojeval se je

vse do osvoboditve in po vojni ostal kot oficir v vrstah naše vojske. Nedavno so ga kot podpolkovnika JLA upokojili.

Kaj pa hčerka Zofka? Vse od leta 1942 pa do zmagovitega konca je bila aktivistka na terenu in v partizanskih enotah. Preživela je vihar druge svetovne morije. V povojnih letih pa se je krepko uveljavila v našem družbeno političnem življenju, opravila je tudi dolžnost ljudskega poslanca.

Vnet skojevca je bil sin France, ki je deloval na področju Loške doline, pa čeprav je bil tedaj še zelo mlad. In še hčerka Mara, ki se je čeprav mladoletna uveljavljala med NOB v mladinski organizaciji. Najmlajša, Ivanka, je bila takrat še otrok in se je držala matere.

Da, šest otrok je vzgojila Ravšljeva mama, ki je po moževi smrti ostala sama z otroki. In pri Ravšljeh je sedaj po toliko letih sila živahno, kadar obiščejo mater otroci in vnuki. Pogovoru se ne morejo izogniti preteklosti, sicer boleče, a veličastne. Mati pa vsa radostna pripoveduje vnucom o vsem, kar je hudega morala preživeti.

Takim materam kot je Ravšljeva iz Markovca, tem plemenitim slovenskim materam mučenicam, se ne bomo mogli nikoli povsem oddolžiti. Ni dovolj samo družbena gmožna pomoč. Čas naglo hiti in preneka partizanska mati je že morala v smrtno spanje. Potrebno jih je pogostejše obiskovati in se z njimi pogovarjati, zakaj topla človeška beseda odpira srce.

Draga mati Ravšljeva! Svojo življenjsko jesen preživljate v prijazni partizanski vasi Markovcu. V vašem prihodnjem življenju mnogo trdnega zdravja, obilo sreče in zadovoljstva v krogu svojih najdražjih, vam iz srca želi pisec tega sestavka.

Iz bratskih republik

Memorial 26 zmrznjenih partizanov

Leta 1944 so borci II. brigade XIII. primorsko-goranske divizije, v najhujši zimi saj je ob — 30 stopinj C divjal še snežni vihar prehodili dolgo pot, na kateri je zmrznilo 26 partizanov, a nad 100 jih je pozneje umrlo zaradi posledic preostalih napadov.

V spomin na ta dogodek so leto v Mrkopolju priredili že osmič »Memorial 26 zmrznjenih partizanov«. Sportno prireditve so spremljale spominske svečanosti po šolah Gorskega kotara. Na teh so učenci brali svoje naloge o tem pohodu. Svečana akademija je bila v delavskem domu v Mrkopolju, a borci iz Gorskega Kotara so obiskali »Matič — poljanov« in položili vence na grobove zmrznjenih partizanov.

V SR Črni gori so zvišali invalidski dodatek

Izvršni svet SR Črne gore je sprejel odlok o vsklajevanju invalidskega dodatka in denarnih prispevkov udeležencem NOB k življenjskim stroškom (priznava). Njihovi prejemki naj bi se v smislu tega odloka zvišali za 9 odstotkov, ker so se življenjski stroški lani zvišali za 8,7 odstotka. Sredstva invalidskega dodatka so se zaradi tega zvišala na 12,5 milijona, a denarni prispevek za 2,15 milijona dinarjev.

V ZZZB NOV Bosne in Hercegovine razpravljajo o načrtu republiškega statuta

Predsedstvo republiškega odbora ZZZB NOV Bosne in Hercegovine je na svoji februarjski seji sprejelo načrt republiškega statuta in sklenilo, naj o njem razpravljajo združenja in občinski odbori ZZZB NOV na terenu. V javni razpravi bo statut ostal vse do konca leta 1970.

Iz SR Srbije

Republiški Izvršni svet SR Srbije je sklenil od 1. januarja letos zvišati invalidski dodatek za 8 odstotkov. Ta dodatek, ki bo sedaj znašal 340 dinarjev, prejema v tej republiki 7.000 osebnih in 30.000 družinskih invalidov.

MARIBOR-ROTOVZ

Ocenili so svoje delo

Na redni letni skupščini združenja borcev Rotovž v Mariboru so se pogovarjali predvsem o nalogah, ki jih članstvu in združenjem nalaga novi statut ZZZB NOV. Seveda je bilo poročilo odbora tisto, ki je na skupščini nudilo dovolj gradiva za živahno in plodno razpravo.

Spričo tega da je po statutu »ZZB NOV prostovoljna družbeno-politična organizacija udeležencev NOV — borcev in vojaških vojni invalidov« so ugotovili, da ima v zvezi s tem naše članstvo vse več nalogo in odgovornosti. In s tega vidika so tudi ocenjevali delo in uspehe v preteklem letu.

Da bi svoje delo prilagodili novim potrebam so izvolili sekcijo VVI ter komisije za družbeno-politično aktivnost za razvijanje tradicij, za rekreacijo, za socialne in stanovanjske zadeve ter komisijo za delo na področju vse-ljudske obrambe. V vse te komisije so vključili nad 30 članov.

Skupščini je prisostvoval tudi predsednik občinskega odbora ZZZB NOV Janez Hribar, ki je v svojem govoru ugodno ocenil dosedanje uspehe združenja in prizadevanja za uspešno delo v prihodnjem obdobju.

PETKO MILETIČ

MARIBOR

Lepo skrbijo za vojaške vojne invalide

Na območju občine Maribor živi okrog 1600 vojaških vojni invalidov. Od tega jih je 960 osebnih in 650 družinskih, a večina le teh je že precej v letih.

Lani so poslali na klimatsko — topliško zdravljenje vsega skupaj 162 vojaških vojni invalidov, medtem ko sta bila v letu 1968 na takem zdravljenju le 102.

Stroški tega zdravljenja so lani znašali 189.136 din, a v letu 1968 le 118.137 dinarjev.

Ob teh ugotovitvah je treba priznati, da se je komisija pri zdravstvenem domu v Mariboru vsestransko prizadevala pomagati invalidom do zdravljenja v primerih, ko je to bilo res potrebno. V tej komisiji so stalni člani dr. Svilič, dr. Drobnič in tovariš Mrcina. V njej sodeluje tudi tovariš Slaček, ki v imenu občinske skupščine vodi službo varstva vojaških vojni invalidov. V tej zvezi pa ne gre prezreti pomoči, ki jo vojaškim vojni invalidom nudi dispenzer za borce v Mariboru.

PETKO MILETIČ

KOBARID

Razpravljali so o statutu ZZZB

Če bi hoteli oceniti delo Združenja borcev v Kobaridu po razpravi na nedavni redni skupščini, potem bi lahko ugotovili, da je odbor dobro delal.

Iz obsežnega predsednikovega poročila izhaja, da se je odbor vsestransko zavzemal za ureditev perečih zadev svojih članov — udeležencev NOB; odkrili so spominsko ploščo na Stolu, kjer pa je leta 1943 bojevala Gradnikova brigada; priredili so srečanje v Stehah pod Krnom; sodelovali so pri Kurirčkovih pošti itd.

Mimo vsega tega so sodelovali tudi pri urejanju krajevnih zadev v Kobaridu in dali krajevni skupnosti več koristnih pobud, tako glede obnovitve kulturnega doma, poživitve kulturnega delovanja in ponovne ustanovitve pevskega zbora.

Na skupščini je beseda stekla tudi o starejših in onemoglih članih, s katerimi so v stalnih stikih. Ugotovili pa so tudi, da je preteklo leto umrlo 16 njihovih članov.

Pred zaključkom skupščine so se pogovorili še o tem, kako bodo pripravljali proslavo 25-letnice kobaridske republike.

IVAN RUTAR

Mednarodno sodelovanje bivših borcev

Odgovor združenja bivših borcev in vojni žrtev Egipta

Egiptovsko združenje bivših borcev in vojni žrtev se je v zvezi s situacijo na Bližnjem vzhodu in z okrepitvijo terorističnih akcij Izraela na sosednje države, pismeno obrnilo na zvezni odbor ZZZB NOV Jugoslavije. V odgovoru na to pismo je zvezni odbor ZZZB NOV najostreje obsodil barske akcije Izraela, predvsem pa bombardiranje civilnega prebivalstva in mučenje arabskega prebivalstva na okupiranem ozemlju. Še posebej je obsodil zračni napad na delavce civilne tovarne v Abu Zabulu, ki je močno prizadel članstvo ZZZB in vse tiste jugoslovanske državljane, ki so nešteto krat doživljali slične strahote, ki so jih v II. svetovni vojni povzročili nacistični okupatorji.

V pismu je opisana tudi vsestranska aktivnost udeležencev NOV Jugoslavije doma in na raznih mednarodnih forumih, da bi podprli prizadevanja arabskih dežel za doseg pravične politične ureditve posledic spopoda.

Pismo se končuje z ugotovitvijo, da borci NOV Jugoslavije tudi v prihodnje ne bodo skoparili z naporom, da bi v sodelovanju z drugimi naprednimi in miroljubnimi silami prispevali čim več k vzpostavitvi trajnega in pravičnega miru na Bližnjem vzhodu.

Pred kratkim je izšla 13. knjiga ZBORNIKA DOKUMENTOV O NARODNOOSVOBODILNI VOJNI JUGOSLOVANSKIH NARODOV.

Delo zajema borbe v Sloveniji v aprilu in maju 1944. Vsem, ki želijo dopolniti zbirko, priporočamo, da poiščejo, ker je na razpolago samo tisoč izvodov.

Cena je 35,00 Ndin.

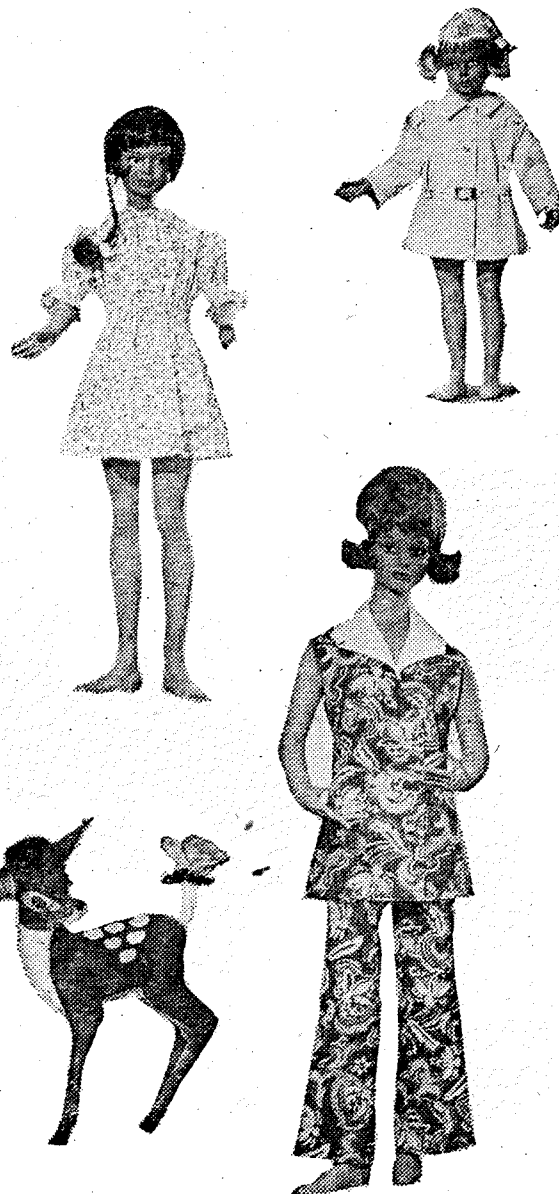
Knjigo dobite pri »Partizanski knjigari«.

POVEJTE SVOJEMU ZNANCU

naš naslov: Uprava »TV 15«, Ljubljana, Beethovnova 10. Na ta naslov naj piše, da se naroča na »TV 15«.

TOVARNA OTROŠKE KONFEKCIJE
JUTRANJKA
SEVNICA — SLOVENIJA

Štefka Brodar

Od celice do celice

Bila je nedelja 12. marca 1944.

Skupina partizanov, ki se je ti-
sta večer zbrala pri nas, je že
odšla. Ostal je le brat Ciril-Gaber,
da si je preoblekel perilo. Ko
smo se poslovili, je bila ura že
tri. Nikakor ni mogel zapustiti
rojstne hiše, čeprav je bil že dol-
go časa v partizanih. Oče je od-
šel v Reber, kjer je imel varno
zatočišče, sestra Angelca pa v
Gabrje k sorodnikom. Doma smo
ostali mama, štirinajst mesecev
stara nečakinja Mirica in jaz. Če-
prav smo odšli pozno spat, sem
se zbudila že ob petih. Začela
sem premišljevali, kako bi odda-
la pošto, ki mi jo je prejšnji dan
poslal tovariš Silas. Posebno me
je skrbelo pismo za Mitjo Ribi-
čiča-Cirila, ki bi ga morala od-
nesti na Miklavž. Mati je ležala
v drugi sobi. Nenadoma sem za-
slišala streljanje. V sami srajci
sem stekla proti zadnjim vratom.
Bilo je že prepozno. Skozi okno
sem zagledala polno Nemcev z
naperjenimi brzostrelkami. Stekla
sem nazaj v hišo.

Trpljenja polna življenjska pot
se je torej začela.

ODELJALI SO ME

Hiša je bila obkoljena. Hitro
sem poskrila, kar je bilo najne-
varnejšega pri hiši, samo Ribičiču
namenjeno pismo je ostalo
pod blazino. Nemci so razbijali
po vratih. Komaj je mama zasu-
kala ključ, že so se skozi vrata
usuli Nemci. Kričali so, razbijali
in iskali skrite partizane. Eden
izmed Nemcev je prignal mamo
in jo vprašal, kje so banditi. Ker
ni dobil odgovora, jo je začel
pretepati. Kmalu je bila vsa kr-
vava. Ko so se prepričali, da v hi-
ši ni partizana, so se spravili
nad shrambo. V naročju sem dr-
žala malo Mirico, stala poleg ma-
tere in mislila na očeta, brata,
sestro in na tovariše, ki so bili
še pred nekaj urami z nami. Ne-
nadoma zagledam med papirji, ki
so jih Nemci nanosili na mizo,
pismo za Ribičiča. Uspelo mi je,
da sem ga skrivoma raztrgala in
s tem verjetno rešila življenje.

Odeljali so nas iz domače hi-
še. Ker nisem smela ničesar
vzeti s seboj, sem v naročju dr-
žala samo malo Mirico. Sirotica, ki
ji je mamica umrla takoj po po-
rođu in je imela očka v parti-
zanih, je ostala pri sosedovih. Za
petami sta mi bila vedno dva
Nemca, in tako s sosedom, sta-
rim Grenčevim očetom, nisva mo-
gla spregovoriti niti besede. Ne-
kaj časa smo stali še tam. Nato
so prignali še sosedovo Fani, ki
je prišla iz Kranja samo na ob-
isk, in njeno sestro Angelo.
Kolona štirih žensk in kakih dvesto
Nemcev je kmalu krenila
proti Rebri. Pri Koširjevih, kjer
je bil skrit moj oče, se je gospo-
dar molče in z žalostjo poslav-

ljal od nas. Pot je bila pusta,
kamnita in pokrita s snegom.
Strmo se je vila prek Limbar-
ske gore proti Črnemu grabnu.
Šli smo tudi skozi Vodice, v ka-
teri smo imeli večkrat sestanke
in mitinge. Nato smo se spuščali
proti Krašnji. Med potjo sem
večkrat pomislila na beg. Toda,
kaj bi bilo potem z mamo, sem
pomislila. Prepustila sem se uso-
di. Ko smo prišli do konca go-
zda, se je zaslislalo šumenje Čr-
nega grabna. Po kakih uri hoda
smo torej prišli na travnik blizu
glavne ceste in v vas Krašnjo.
Ura je odbila ravno pol enajst-
stih. Župnišče, kjer so imeli Nem-
ci postojanko, je bilo poleg cer-
kve. Zasišalo se je petje in gla-
sovi orgel. Spreletel me je mrz-
lo. V župnišču sem doživela tudi
prvo zaslisanje. Dobila sem ne-
kaj klofut, zvedeli pa le niso ni-
česar. Drugih niso zaslisevali.
Verjetno se jim je mudilo. Ura
je bila enajst, ko so nas nagnali
na dvorišče, nas naložili na ka-
mione in odpeljali proti Kamniku.

V KAMNISKIH ZAPORI

Ob pol dvanajsti uri se je ko-
lona avtomobilov ustavila pred
kamniškimi zaporji. Odgnali so
nas v celico, kjer smo skupaj
preživele noč. Naše poti so se
pozneje ločile. Ob sedmi uri
zjutraj, 12. marca 1944, so se po
hodniku zaslislali koraki. Dobile
smo zajtrk: prežganko in malo
rženega kruha. Komaj smo po-
jedle, je že zapel zvonec na dvo-
rišču. Vrata v celico so se od-
prija. Vstopil je gestapovec z mrt-
vaško glavo na kapi in ostro za-
klical: »Katarina Vrhovec! To je
bila moja mama. Lahko si mi-
slite, kako mi je bilo pri srcu.
Odgnali so jo na zaslisanje. Čez
dve uri se je vrnila. Spogledali
sva se in se razumeli brez be-
sed. Ničesar izdati! Nato je ge-
stapovec odpeljal mene. Šla sva
po ozkem hodniku in skozi dvo-
rišče na ozko cesto, po kateri
sva hodila kakih deset minut. Pri
srcu mi je bilo tesno. Prišla sva
do sive zidane stavbe. V sobi,
kamor me je bil gestapovec pri-
peljal, sta bila že dva Nemca.
Sedela sta za mizo in pisala na
stroji. Gestapovec mi je velel se-
sti.

Zaprla so polkna na oknih in
prižgali luč. Ura je bila devet.
Vpraševal me je, koliko sem de-
lala za partizane, kaj sem bila,
in podobno. Molčala sem. Obljub-
ljal mi je, da mi ne bodo stori-
li nič žalega, če bom krivdo pri-
znala, in da bodo tudi mamo
izpustili. »Ti boš šla pa na Ko-
roško delat...« je še dodal. Mol-
čala sem. Slekel je suknjič, snel
kapo in zavihal rokave. Morala
sem vstati. Strgal mi je plašč z
ramen, ruto z glave in snel ro-
kavice. »Govori, drugače bo hu-

do!« je zakričal. Začele so padati
klofute. Ko je ura odbila dva-
najst, so prenehali z zasliseva-
njem. Odgnali so me v celico,
kjer so bile zaprte tri sestre z
Repenj pri Vodica. Po kosilu,
dobile smo korenje, so me ponov-
no odpeljali na zaslisanje. Ge-
stapovec je zopet začel z lepimi
besedami in z dokazovanjem kriv-
de, zapisane na listini, ki jo je
držal v rokah. Ker ni mogel iz-
siliti mojega priznanja, mi je
ukazal, naj ležem na dolg stol.
Nisem ga hotela ubogati. Potem
so mi dali navaden stol. Ležala
sem na trebuhu in prsih tako,
da so mi roke in noge višele
navzdol. Vsi trije so me pričeli
s pendreki neusmiljeno pretepati.
Kričala sem. Ko mi je začelo
zmanjkovati moči, sem zgrabila
gestapovca za noge in skupaj, sva
se prevrnili. Sedaj se je šele za-
čelo pravo mučenje. Ležala sem
na tleh, oni pa so me pretepati,
brcali in hodili po meni. Zbili
so mi pet zob in od številnih ran
sem bila vsa krvava. Padla sem
v nezavest. Zavedela sem se šele,
ko so me začeli polivati z mrzlo
vodo. V ustih sem imela polno
krvi. Nisem mogla vstati in ne
govoriti. Ko sem si nekoliko opo-
mogla, so me odpeljali v celico.
Zavezali so mi ruto, da mimoi-
doči ne bi videli ran. Samo da
bi v zaporu ne srečala mame,
sem si želela. Kako hudo bi ji
bilo! V celici nisem mogla ne
sedeti ne jesti in ne spati. Vso
noč sem slonela ob zidu. Dekle-
ta so me gledale z objokanimi
oči. Smilila sem se jim, poma-
gala pa mi niso mogle. V pre-
mišljevanju na domače in akti-
viste, skaterimi sem delala v
OF, ter na prenekaterega znan-
ca — partizana mi je minila noč.

Prišlo je jutro 14. marca 1944.
Še vedno nisem mogla vstati.
»Štefanija Vrhovec!« sem zaslila.
Dekleta so mi pomagale, da sem
nekako prišla do vrat. Opetaka
je sem šla novemu zaslisanju na-
proti. Zopet so zaklenili vrata,
zaprla okna, prižgali luč in mi
ukazali sesti. »Si še vedno trma-
sta?« me je vprašal gestapovec
in posmehljivo pogledoval moje
rane. Če zdrava usta niso nič-
esar izdala, tudi boleča ne bodo,
sem si dopovedovala. Nenadoma
so se odprla vrata in prignali so
mamo. Hoteli so jo prepričati,
da sem izdajala. »Ne, ni res!«
sem zakričala. Z udarcem me je
gestapovec zbil v peč, ki je stala
v kotu. Po enournem zaslisevanju
so mamo odgnali nazaj v celico,
mene pa so mučili tja do večer-
a. Moje pretepeno telo je bilo
že ena sama boleča rana. Ko sem
se osvestila, so mi prebrali ob-
tožnico. Zvedela sem tudi ime
izdajalca. Listino sem morala
podpisati, čeprav je bilo na njej
napisanih le nekaj stavkov in še

ti za gestapo niso bili nič kaj
koristni. Gestapovec, ki me je
zasiševal, je bil Slovenec in se
je pisal Bertonec. Pravili so,
da je doma iz Maribora. Eden
od Nemcev, ki je »delal« v tej
mučilnici, me je peljal pod ro-
ko nazaj v celico. Sama bi ne
mogla hoditi! Spremljal naju je
gestapovec. Mučena in pretepena,
z močno otečeno glavo, nisem bi-
la sposobna popiti skodelice čr-
ne kave. Z žlico mi jo je v usta
zlivala tovarišica, ki je bila z
menoj v celici. Noč je bila stra-
šna in prepričana sem bila, da
je ne bom preživele.

BEGUNJE

Ob osmi uri zjutraj je na dvo-
rišču zapel zvonec. Zvedele smo,
da pripravljajo transport za Be-
gunje. Po hodniku so začeli
žvenkljati ključji. Dvorišče se je
začelo polniti. Med skupino sem
zagledala mamo. Bila sem med
zadnjimi, ker sem še vedno tež-
ko hodila. Naložili so nas na
dva kamiona. Domači gestapovci,
ki so nas spremljali, so se nor-
čevali iz nas, posebno iz sester
Franke in Polčke Virjent iz Ka-
mnika. Poleg mene je sedela ma-
ma in me gledala s solzami v
očeh. Smilila sem se ji! Sosedo-
vi dve sta ostali še v Kamniku.
Pot je bila dolga in mučna.

V Begunjah nas je sprejel ko-
mandant zopora kot najhujše zlo-
čince. Nagnali so nas v prvo nad-
stropje. Paznica Anžičeva nas je
prešela in ukazala, da počaka-
mo. Mimo nas so prihajali zapor-
niki in nas skrivoma pogledovali.
Med njimi sem zagledala že po-
kojnega Cerarja iz Krašča pri
Moravčah in Stanka Terčiča iz
Medvoda, s čigar ženo so naju bi-
li skupaj zaprli. Po kosilu so nas
odpeljali v bunker in nato v
kopalnico. obleko in perilo pa so
dali zaradi uši v paro. Takrat je
mami prvič videla moje rane. Od
žalosti se je zgrudila... Kurjač
v pralnici je bil zaporNIK Alojz
Maček, ki je bil dober človek.
Ker so bile rane še vedno bole-
če, se nisem skopala. Ko je bilo
vse končano, so nas odpeljali v
celici št. 16 in št. 19. Z mamo so
nau ločili.

Bila sem v celici št. 16, kjer
nas je bilo šestdeset zaporNIC.
Paznica je bila starejša ženska.
Klicali so jo Nojevka. Bila je
Hrvatka. Vsaka je dobila svojo
posteljo, iz golih desk narejeno,
in odejo. Ležišče je bilo tako tr-
do, da nisem mogla ležati na
njem. Tovarišice so mi odstopile
nekaj odej. Poprosila sem jih
tudi za perilo. Moje je bilo uma-
zano in krvavo. Preoblekle so
me in previdno položile na po-
steljo, na kateri sem — ne da bi
vstala — ležala tri tedne. Poleg
mene je bila Mici Jeretina, par-
tizanka Cvetka iz Domžal. Ujeli
so jo pri Sv. Križu pri Trojici.
Pripovedovala mi je, kako so jo
ujeli skrito v kleti, da je ogenj
prišel prav do nje, da je takrat
izgubila vse lase in dobila po
glavi huđe opekline. Tovarišice
so mi nosile hrano v celico. Tu-
di hranile so me, ker sem imela
zlomljeni obe roki. Po treh ted-
nih so se v celici prikazali štir-
je gestapovci: Jurjevec, Brandl,
Kerč in neki Franci. Vprašali so
me, zakaj sem bila tako pretepe-
na. Dejala sem jim, da ne vem.
Le kaj so hoteli? Kmalu po tem
dogodku sem poskušala prvič
vstati. Pozneje sem hodila že sa-
ma v jedilnico in vsako nedeljo
na sprehod na dvorišče. Iz dni,
ki sem jih preživele v celici št.
16, se dobro spominjam šorljive
mame. Zaprla je bila skupaj s
hčerko Ivanka. Kadar je dobila
paket, je Cvetki in meni vedno
odstopila nekaj dobrot.

Nekako po treh mesecih zopora
v Begunjah sem se javila v de-
lovno skupino. Zaželela sem si
svežega zraka. Dodelili so me v
pralnico, kjer je bila vodja ne-
ka Melita. Ker nisem bila spo-
sobna za drugo delo, sem obeša-
la perilo. V skupini sedmih

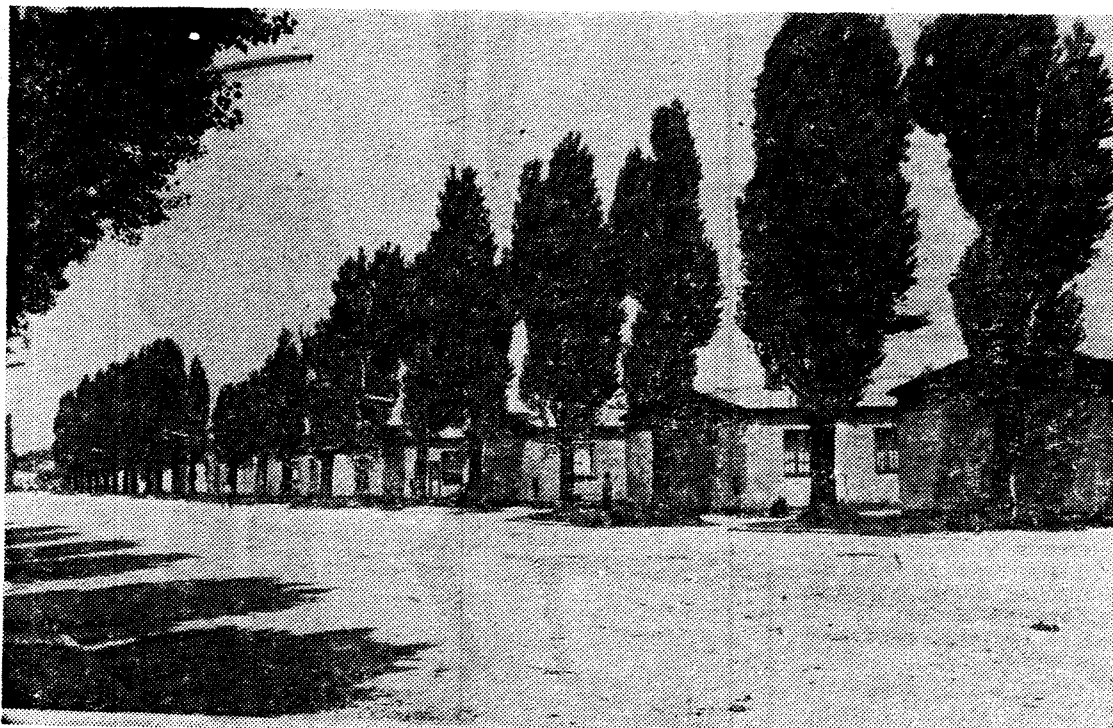
žensk je delala tudi Ivanka Klop-
čič iz Gorice pri Moravčah. Ne-
ko soboto, ko sva šli z Ivanko
po vodo na dvorišče, sem v ko-
loni novodošlega transporta zagle-
dala sestro... Ker sem delala,
so me premestili v celico št. 17.
Tam je bila starešina sobe Ki-
dričeva mama, ki smo jo imele
zelo rade. Kadar smo bile same,
nam je vedno pripovedovala o
sinu Borisu. Sestra je bila še
vedno v bunkerju. Pozneje so jo
zaprla v celico št. 16. Tako rada
bi bila govorila z njo! Skrbelo
me je, kaj je z očetom in brat-
tom.

Dne 28. junija 1944 sem v pral-
nici enemu izmed zaporNIKOV od-
stopila malico: jabolko in kosček
kruha. Ker so bila vrata odprta,
je to opazil stražar. Ustavil ga je
in vprašal, kaj ima v žepu. Pri-
znal je, saj mu drugo ni preo-
stalo. Ni minilo pet minut in že
je pridviljal v pralnico Jurjevec
in hotel zvedeti, kdo je zapor-
niku dal malico. Bile smo tiho.
Ko sem videla, da vsem grozi
bunker, sem se javila. Zgrabil me
je za rdeči trak, ki smo ga nosi-
le delavke v pralnici in me od-
gnal v deseti bunker. Tu sem bila
tri dni in po brez hrane in vode!
Same gole stene, le v kotu je če-
pela stara ženska. Drugo jutro so
začeli rožljati ključji po hodnikih.
Me bodo ustrelili, sem se stra-
homa vpraševala. Okrog sedme
ure sem zaslila znani glas to-
varišice Rozke iz Stražišča pri
Kranju. Pognala sem se, prišla
zamreženo okno in jo zagledala,
kako jo ženejo gestapovci z na-
perjenimi puškami. Imela je za-
vezane oči. Skupaj z drugimi so
jo peljali na znano begunjsko
strelišče pod kostonjem. Postalo
mi je slabo. Kmalu zatem sem
zaslila strele. Ko sem se po
prestanu kazni vrnila v celico, je
imela Kidričeva mama zame že
pripravljeno vrečko dobrih piško-
tov in potico. Zaradi podarjene
malice so me tudi izključili iz
delovne skupine in morala sem
se vrniti v celico št. 16.

Nekaj dni po prihodu iz bun-
kerja, je prišel v sobo glavni ge-
stapovec in začel klicati: »Štef-
ka Vrhovec, Milica Rupnik, Ljud-
mila Klopčič...!« Povedal nam
je tudi, da bomo čez nekaj dni
sojene. Vdane smo se v usodo. V
prvem nadstropju je bila soba,
pripravljena za to priložnost, in
tja so nas nagnali na dan soje-
nja. Med šestnajstimi zaporniki
je bil tudi neznan partizan. Za
dolgo mizo so sedeli trije vojaški
sodniki v črnih haljah in dva ge-
stapovca. V sobi sta bila tudi tol-
mač in zapisnikarica. Zasliseva-
nje ni trajalo dolgo. Mama in
jaz sva bili obsojeni na osem let
strogega zopora. Partizana, obso-
jenega na smrt, so gestapovci ta-
koj zvezali in odpeljali v bunker.
Nikoli več ga nisem videla. Ne-
kaj dni za nami je bila obsoje-
na sestra Angelca. Zaradi mlado-
letnosti je dobila samo dve leti
ječe. Minevali so dnevi in tedni.
Nove sodbe so se vrstile toliko
časa, da se je na seznamu obso-
jenih nabralo sto žensk.

V NEMČIJO

Prišel je 15. avgust 1944. Uka-
zali so nam, da se pripravimo na
transport za Nemčijo. Bile smo
razburjene. — Okrog devetih so
nas odgnali v jedilnico. V nekaj
minutah se nas je zbralo sto.
Zaklenili so vrata. Začele smo
peti partizanske pesmi in okrog
vratu smo si zavezale rdeče ru-
te. Imela sem rdečo obleko z

Kraj strašnega spomina — lagerstrasse

dolgimi rokavi odrezala sem jih, razpolovila in dala kose blaga tovarišicam, ki niso imele rut. Tudi mama in sestra, ki sta ostali v Begunjah do konca vojne, sta prišli. Grenko je bilo to srečanje. Se za vedno poslavljamo, smo se v mislih spraševale. Ob desetih se je pričela kolona pomikati po stopnicah na dvorišče, kjer so nas že čakali kamioni. Iz za zamreženih oken so nas spremljali žalostni pogledi. Mahale smo v slovo njim, ki so ostali. Ko so se kamioni odpeljali, je zopet zadonela partizanska pesem. Na postaji v Lescah se je zbralo veliko ljudi, svojcev in vaščanov. Prinesli so nam pakete. Gestapovci niso nikogar pustili blizu. Na smrt obsojene Slavko Dolgan, Ivanko Kokalj, Olgo Bizant in neko tovarišico iz Škofje Loke so bili tudi vključeni. Med množico je bila neka starejša ženska z majhno punčko v naročju, ki se je prišla posloviti od svoje mamice. Nikoli ne bom pozabila pretresljivih klicev deklet! Medtem so nas natlačili v živinske vagone. Vlak je odpeljal proti Jesenicam. Vozili smo se brez prestanka en dan in eno noč. Ob šestih zjutraj smo druga za drugo že stopale na tuja tla. Z nami je bilo veliko policistov in gestapovcev. Tu so nas prevezle paznice v modrih uniformah z zvezdicami na ramah in s šopi ključev v rokah. Korakale smo po dve in dve v vrsti. Po uri hoda smo prispele na cilj, v žensko jetnišnico Aichach.

To je bila nekakšna graščina, obdana z visokim obzidjem in bodečo žico. V štirih nadstropjih z ozkimi hodniki, ki so imeli železne ograje, je bilo polno vrat in za njimi celice. Prvi dan so nas zaprli v bunker. Zvečer so nam prinesli nekaj kuhanih otrobov in malo ovsenega kruha. Jenkova Ivanka je skozi linico naskrivaj povprašala Nemko, ki je čistila pod kaj bo z nami. Odgovorila je, da hrane ni vredno spravljati, ker nam bodo vse pobrali. »Tudi drugo obleko boste dobile in cikle!« je še dodala. Nekaj tovarišev so še to noč odgnali neznano kam. Kar nas je ostalo, so nas zjutraj odpeljali v kopalnico, slekli do golega in pobrali vse, kar se je dalo pobrati. Oblekli so nas v slabo perilo in črne halje z rumenimi trakovi. Številka moje celice je bila 347, osebna številka pa 738! V celici smo bili tri: Pavla Vivoda iz Kranja, Mici Vidmar iz Kamnika in jaz. Celica je bila visoka dva metra in pol, široka pa meter in pol. Okno je bilo visoko, zamreženo in z neprozornim steklom. Tako nikoli nismo videli sonca! Vrata so bila debela in železna. Hrana, ki je bila zelo slaba, so nam dajali skozi majhno lino. Zjutraj malo črne kave oziroma grenke vode in košček ovsenega kruha, opoldne koleraba ali korenje, za večerjo pa je bila otrobova juha in dve repici. Po treh tednih so nas odpeljali v podružnico Lübeck, kjer nas je sprejelo kakih štirideset esesovcev z bajoneti. Ko smo korakale skozi vas, po kateri se imenuje tudi to taborišče, so pljuvali na nas. To je bila manjša stavba, le celice so bile nekoliko večje. Na vogalu je bil protiletalski top. Že prvo noč smo preživele strašne ure. V bližini je bil bombni napad... Šele čez nekaj dni so nas nagnali na dvorišče. Tri metre druga od druge smo hodile, nismo smele spregovoriti niti besedice in na vsakih deset metrov je bila paznica. Po štirinajstih dneh so nas odpeljali nazaj v Aichach in po nekaj tednih na delo v neko tovarno. Tu smo spale v enonadstropni stavbi blizu proge. Takrat sem napisala prvo pismo mami, v nemščini, ker slovenski nismo smele napisati. Odgovor sem dobila neko nedeljo. Bil je moj rojstni dan. Sedla sem k oknu in gledala v poštoček, v katerem so blavale račke. Solze so mi zalivale oči ob misli na dom in moje družice. Zopet je minilo nekaj tednov in zopet smo se morale vrniti v Aichach. Pobrale smo vsaka svojeto deko, dobile košček kruha in krenile na to 37 km dolgo pot. Prehodile smo to obeto v cikle, v dežju in snegu, v devetih urah!

V celican nas je bilo sedaj več. V nas so prišle še Cilka Podgoršek, tovarišica Rozka in še nekatere. Kadar nismo imele drugega dela, smo šivale jopice in prale krvave srajce nemških vojakov. Blizu se je konec aprila, čez depeo zidovje je bilo že silšati tanke, in disciplina je močno popustila. Bomo končno vendarle rešene tpljenja, lakote in smrti?

OSVOBODITEV

Prisla je nedelja 29. aprila 1945. Ob sedem zjutraj je vstopila paznica in tino narocna, naj se pripravimo za pot. Nekaj časa smo čakale brez besed in prisluškivale, kaj se pravzaprav dogaja za vratmi. Ko smo se tega navelicale, smo snele cikle z nog in pričele z njimi udarjati po vratih. Nekako ob devetih smo zaslišale moške glasove v raznih jezikih. Ničesar nismo razumele. Končno so se odprla vrata. Težko je z besedami opisati razpoloženje tega nedeljskega jutra. Vseprek smo se objemale, smejale, jokale in pele. Povsod so že visele zastave. Kmalu smo jetnice vseh narodnosti pripravile skupni miting.

Slovenke smo se takoj organizirale v skupino, ki jo je vodila Mara Bešter iz Kamnika. Tudi prehrano, ki je bila po osvoboditvi sila neurejena, smo nekako spravile v red. Tu smo morale počakati še štirinajst dni. Tovarišica Mara, ki je govorila več jezikov, nam je priskrbelo potrebne dokumente za odhod. Sredi maja — lipa je že močno zelena in sonce je sijalo kot že dolgo ne — so nas naložili na kamione. Spremljali so nas angleški vojaki, po večini črnci, ki so jih mnoge izmed nas prvič videle. Ustavili smo se v Ausburgu, kjer je bilo zbirališče Jugoslovancev. Od tam so nas odpeljali v Burgau. Barake so bile zelo umazane in neurejene. Najprej smo morale vse počistiti. Tu nas je bilo okoli tristo političnih zapornikov. Morale smo čakati transport za Jugoslavijo. V eni baraki so bili moški, v drugi pa Jugoslovanke. Največ je bilo Slovenk! Imele smo tudi svoj pevski zbor, ki ga je vodila Tilka Koman iz Šentvida pri Ljubljani. Hrana je bila dobra. Dobro se spominjam Jožice Vadnjaj, Ljube Uzar in še nekaterih, s katerimi smo skupaj prepevale. Z domom nismo imele nobene zveze in šele po dveh mesecih smo prek Rdečega križa lahko sporočile, da smo žive. Fotografije iz teh dni imam še danes spravljene. Imeli smo tudi časopis »Glas partizana«.

Dne 13. oktobra 1945 smo dočakale transport za Jugoslavijo. S solzami v očeh, s transparenti v rokah in s sliko tovariša Tita smo se odpeljale proti domovini. Ustavili smo se v Lescah, kjer smo se poslovile od sotrpink in sotrpinov, ki so bili iz Zagreba in okolice. Ostale smo samo Slovenke. V Lescah, kjer smo prenočile, smo imele partizanski miting. Drugi dan je prišel kamion iz Kamnika. Z Ivanko Pestotnikovo iz Krašnje smo prisledle. Z njimi sva se peljali do Mengša. Tu sva prenočili pri tovarišu Janezu, ki je bil pred aretacijo večkrat pri nas doma. Nikoli ne bom pozabila, kako sem bila srečna, ko je gospodinja prinesla na mizo hlebec kruha in domačo šunko. Vzela sem samo kruh, šunke si namreč nisem upala jesti. Naslednje jutro naju je Mežnarjev oče iz Mengša odpeljal na vozičku do Prevoj, kjer sva se z Ivanko ločili. Odpravila sem se proti Moravski dolini. So doma vsi živi, sem se v strahu soraševala vso pot. Ko sem prišla do prve hiše v domači vasi, me je Sotatkova mama prsno objela in od sreče zajokala. Povsod so se me iskreno razveselili. Ko sem prišla na dvorišče domače hiše, sem najprej zagledala očeta in hip nato so bili okoli mene že vsi domači. Le brata Cirila ni bilo, ker je bil še v vojski v Litiji. Drugi dan sem ga obiskala. Tudi na malo Mirico nisem pozabila. Odšla sem na Limbarsko goro, kjer je bila v varstvu od moje aretacije, in jo odnesla domov. Po dolgem času smo bili zopet vsi skupaj, veseli in srečni!

TRGOVSKO PODJETJE

vetlicarne

EXPORT - IMPORT

Uprava: Ljubljana, Titova 38 — Telefon 315-197
Skladišče: Ljubljana, Cigaletova 13, telefon 313-382

Trgovine:

ORHIDEJA, prehod Nebotičnika, telefon 20-897
CVETLICA, Titova 3, telefon 22-337
ROŽA, Nazorjeva 3, telefon 23-194
TELEFLORA, Wolfova 10, telefon 22-513
MIRTA, Čopova 24, telefon 20-142
CIKLAMA, Titova 38, telefon 315-197
VIJOLICA, Rozmanova 2, telefon 323-236
IRIS, Na železniški postaji
ZVONČEK, Lundrovo nabrežje 3
SAMOFLORA, Tugomerjeva 2, telefon 55-940
CVETLIČNI BAR »JULIJA« Stari trg 9, telefon 20-555

Za praznik 8. marec — dan žena priporočamo nakup cvetlic v prodajalnah našega podjetja.

S šopkom cvetja v rokah čestitajmo našim materam, ženam, dekletom, svojim sodelavkam

Loške tovarne hladilnikov Škofja Loka

Lth

V KORAK S ČASOM

v konzerviranju živil
na principu globokega
zmrzovanja na temperaturo — 18° C.

PROIZVAJAMO KONZERVATORJE:

SGH — 110 litrov	1600.— N-din
SGH — 200 litrov	2730.— N-din
SGH — 300 litrov	2990.— N-din

Kljub temu, da je izbira industrijsko konzerviranih živil vsako leto pestrejša in bogatejša, se tam, kjer pridelajo doma dosti živil, še vedno izplača konzervirati doma.

ZAHTEVAJTE PONUDBE
IN PROSPEKTE.
PRODAJA TUDI ZA DEVIZE.

Telefon: 85-091
Telex: 34-519 YULTH
Telegram:
ELTEHA Škofja Loka

Politični razgledi

Po tistem, ko so Tunizija, Alžirija in Maroko postali neodvisni, se še ni zgodilo, da bi vse tri države hkrati imele zelo dobre odnose s Francijo. To je eden izmed rezultatov nove francoske politike, ki jo je Pariz začel pred nekaj meseci in ki meri hkrati na Tunis, Alžir, Rabat in Tripoli, potem pa — v zvezi s prodajo letal mirage — tudi na nekatere druge države, zlasti Španijo in Grčijo.

Predsednik francoske republike Georges Pompidou pravi, da je treba »zagotoviti navzočnost Francije v Sredozemlju«. V niti ne tako daljni preteklosti si je Francija zagotovila navzočnost v Sredozemlju tako, da je kolonizirala Alžirijo, Tunizijo in Maroko. Tako je bilo skoraj poldrugo stoletje, nakar se je moral Pariz sprijazniti z bolečim umikom: najprej iz Maroka (1956), potem iz Tunizije (1956) in naposled iz Alžirije (1962). Omenjene države so postale neodvisne, Francija se je sicer poslovala od njih, vendar je ta del sveta še naprej imela za svoje vplivno področje. Priložnost so izrabile Združene države Amerike in Sovjetska zveza. s Francijo, zato sta morala spodbujati prihod novih »partnerjev«. Alžirska vojna je bila priložnost, ki je Washington ni izpustil iz rok. Tunizija in Maroko tedaj nista mogla imeti dobrih odnosov s Francijo, zato se zasidrali v Maroku, vendar ne tako močno, kot včasih napihujejo. V Tuniziji so se obrnili k Ameriki po krizi zaradi francoskega vojaškega oporišča v Bizerti leta 1961. V Alžiriji so imeli Američani težko delo, zakaj osvobodjena in neodvisna dežela se je takoj povezala s socialističnim taborom.

Navzile takšnemu položaju je bil de Gaulle optimist. Hotel je povečati francoski vpliv v tem delu sveta in nenavadno je slišati, da se je najprej obrnil na Alžirijo. Zakaj po mnenju Pariza je bila Alžirija najbolj ogrožena in najbolj nevarna dežela v Severni Afriki. De Gaulle se ji je skušal znova približati in posrečilo se mu je. Francija in Alžirija sta sklenili sporazum o delovni sili (zaposlovanju Alžircev v Franciji), »revolucionarni« sporazum o izrabljanju saharškega petroleja (1965) itd. Čeprav je alžirska vlada nacionalizirala nekdanja francoska podjetja in čeprav se je celo degolistična vladna večina upirala, je de Gaulle vzdržal. Sodelovanje se je nadaljevalo: v francoskih vojaških šolah se vsako leto izšola 400 do 500 alžirskih oficirjev, lani je Francija prvič izpolnila veliko vojaško naročilo iz Alžirije. Alžirsko letalstvo je hotelo dobiti 24 letal za urjenje fougas-magister, ki jih delajo v Franciji. Toda Francija teh letal ni imela več. Zato jih je odkupila od ZR Nemčije, jih moderneje opremila in prodala Alžiriji. Skupaj z nekaj helikopterji in 54 oklopnimi avtomobili. Razen tega bo Francija v Alžiriji postavila in vzdrževala pilotsko šolo. To je čudno slišati, saj ima alžirsko letalstvo predvsem sovjetska letala. Se pravi, sklepajo, da bo Alžirija čez čas naročila tudi francoska letala.

Francija in Sredozemlje

Francoska diplomatska ofenziva je najmočnejša v Libiji, deželi, ki jo imajo v Parizu za naravno podaljšanje Maroka, Tunizije in Alžirije. Že leta 1963 je de Gaulle skušal spraviti Libijo v francoski krog, vendar se mu to ni posrečilo. Kralj Idriss je bil preveč navezan na Veliko Britanijo in ZDA, v Franciji pa je bil zelo močan odpor zoper libijske prošnje po vojaškem sodelovanju. Leta 1967 se je de Gaulle zavezoje že skoraj posrečila, vendar so angleški svetovalci kralja Idrissa vrgli v predal načrtov za sodelovanje s Francijo. Po drugi strani se je francoski letalski konstruktor Dassault upiral prodati Libiji nekaj letal mirage. Ko je julija lani tedanji libijski obrambni minister Labidi obiskal letalsko razstavo v Parizu, so ga spremljali vojaki (letalci). Tedaj so se francoski industrialci in libijski »vodniki« živahno pogovarjali. Libijci so odšli domov s 140 strani obsegačo dokumentacijo o najnovejših francoskih letalih, helikopterjih, tankih in oklopnih avtomobilih. Dne 31. avgusta 1969 je Libija doživela vojaški udar in med vojaki, ki so zamenjali kralja Idrissa, je bilo tudi nekaj takšnih, ki še niso pozabili na odlike francoskih letal. ZSSR, Velika Britanija in ZDA, ki so vedele, da se v Libiji pripravlja državni udar, so skušale izrabiti priložnost, toda Tripolis je zavrnil njihove ponudbe za vojaško pomoč. Pariz ni hotel hiteti. Šele čez dva meseca je francoski veleposlanik v Libiji Georgy dobil lukaz, naj obnovi pogajanja za nakup letal mirage. To se je zgodilo v začetku lanskega decembra v Parizu. Pogajanja so lepo potekala. Izraelska tajna služba je za to zvedela in novico zaupala ameriškim novinarjem, da bi zadevo podminirali. (Nekateri pravijo, da je bilo drugače: Izraelci mislijo, da letala mirage ne bodo sposobna za boj prej kot v nekaj letih... Ta argument je porabil Tel Aviv, ko je pritisnil na Washington, naj mu proda 25 ali 50 letal phantom.) Dne 19. decembra 1961 je »New York Times« sporočil, da se Francija in Libija pogajata o letalih: šlo naj bi za 50 letal mirage in 200 tankov. Pariz je novico demantiral, toda dvignila je toliko prahu, da je naposled priznal, vendar poudaril, da je pisanje »hudo pretirano«. Dne 9. januarja letos je francosko zunanje ministrstvo zaradi čedalje hujšega pritiska Londona in Washingtona »priznalo«, da gre za 50 letal, 12 dni kasneje pa je obrambni minister Debré povedal, da bo Libija dobila od leta 1971 do 1974 kar 100 mirage. Povsem umestno je bilo vprašanje, čemu toliko letal za tako majhno državo. Ministrski predsednik Chaban-Delmas je izjavil: »Libija postaja eden največjih proizvajalcev petroleja na svetu. Takšen položaj utegne v prihodnosti zbuditi skušnjave.« To je bolj malo verjetno, zakaj odnosi med Libijo in ZAR so zelo dobri. Verjetnejša je druga inačica, češ da gre za francosko sredozemsko politiko. Sredozemlje je velikanška tržnica za Francijo, področje francoskega kulturnega in političnega vpliva in nazadnje francoski strateški adut. Francija dobiva polovico petroleja iz Alžirije in Libije. Libija je trenutno tretja na svetu po proizvodnji petroleja (150 milijonov ton), leta 1973 naj bi bila že druga, njene zaloge so med največjimi na svetu. Če Francija sodeluje z Libijo in posredno skrbi za njeno varnost (z dobavami orožja), je seveda tudi brez skrbi glede dobave libijskega petroleja. Sodelovanje je mogoče razširiti na kemično industrijo itd.

Trgovinska izmenjava med Francijo in deželami Magreba je dobra in gre za velikanske razsežnosti. Prav tako so v Magrebu zadovoljni s francoskim stališčem do spora na Bliznjem vzhodu: »Francija je odkritosrčna prijateljica Arabcev«, je izjavil libijski državni poglavar Kaddhafi. Francosko nasprotovanje blokovski politiki je Arabcem tudi všeč, razen tega pa je na primer Libijci niso pozabili, da je Francija dokaj hitro izvedla dekolonizacijo. Libija je celo obljubila, da ne bo pomagala upornikom v Čadu, čeprav je vloga Francije v Čadu vse prej kot »dekolonizatorska«. Dasiravno je Sredozemsko morje s strateškega vidika komaj jezero, saj ga je mogoče nevtralizirati z nekaj atomskimi bombami, se Francozi zavedajo velikega pomena Sredozemlja. De Gaulle je sicer leta 1966 ukazal preseliti francosko vojno ladjevje iz Toulona v Brest na Atlantiku, toda večina je še zmerom v Toulonu. V Sredozemlju je tudi čedalje več bojnih ladij tistih držav, ki tamkaj nimajo svojih obal (od britanskih in ameriških do sovjetskih). Glede na to, da je čedalje hujše negotovanje sredozemskih držav zaradi navzočnosti ladij nesredozemskih držav, je močna prihodnost Francije v Sredozemlju tako rekoč zagotovljena. KOMENTATOR

Imeli smo ljudi

Dušan Bordon

Rodil se je 27. julija 1919 v Čežarjih pri Kopru. Po končani osnovni šoli je ostal doma na kmetiji svojih staršev, 1942, pa so ga vpoklicali v italijansko vojsko, v 73. polk v Trst. Toda že jeseni so ga kot zavednega Slovence razorožili in poslali v posebno kazensko delovno enoto na italijanski jug. Pošiljali so ga iz taborišča v taborišče. Kaj kmalu ga najdemo med organizatorji skupine, ki je propagirala našo osvobodilno vojno. Takoj septembra 1943, ko so zavezniki zasedli južni del Italije, se jim je priključil s skupino somišljnikov. Nedolgo zatem se je spet s skupino primorskih fantov vključil v NOV, nakar so ga poslali v taborišče Cerbo. Bili so eden izmed prvih v 1. prekomorski brigadi, postal je četni, nato pa bataljonski sekretar Zveze komunistične mladine. Novembra 1943 so ga s brigado poslali na Korčulo, kjer se je udeležil vseh bojev brigade proti Nemcem. Dne 26. decembra 1943 so ga blizu Vele Luke zajeli Nemci, ko je zasedel na mitsko polje. Poslali so ga v Zenico, od tam pa v Bosansko Gradisko in Zagreb, od tam pa v ujetniška taborišča v Nemčiji. Tudi tam se je zadržal kot zaveden Slovenec.

Po vojni je delal nekaj časa na okrajnem odboru Koper, nato v kmetijski zadruzi Pobezi—Čežarji. Nazadnje je bil odbornik občinske skupščine Koper ter predsednik ZB.

Ivan Drož

Rodil se je leta 1897 v mariborski okolici kot sin malega kmeta. Udeležil se je I. svetovne vojne, po demobilizaciji pa se je naselil sprva v Mariboru, nato pa je prišel za mlinarja na Loke pri Zagorju ob Savi. Leta 1932 pa je prevzel manjšo, skoraj zapuščen kmetijo v Počarjih nad Zagorjem. Tam sta se mu rodila dva sinova, Albin in Jože. Z ženo sta si uredila lepo življenje. Ivan je uspel s trdim delom zasidati lep sadovnjak.

Med vojno je še vedno delal kot mlinar. Miel je tudi za partizane. Pred leti je odšel v zaslužni pokoj.

Pokopali smo ga v začetku decembra lani ob veliki udeležbi sosedov in znancev, med katerimi je bilo tudi precej borcev, saj je bil pokojni član ZB.

Vinko Šlibar

Rodil se je leta 1896 na Bledu v delavski družini. Izučil se je za krojača, nato pa je moral kot mlad fant oditi v avstro-ogorsko vojsko. Po vrnitvi se je zaposlil pri lesnem trgovcu, nato pa na blejski občini. Tam je bil, ko so Bled zasedli tuji oblastniki. Nosil je pošto in tako marsikaj lahko po-

stregel aktivistom in borcem s svežimi podatki in poročili. Bil je vseskozi zaveden in pošten, in prav tako sta z ženo vzgojila tudi svojih pet otrok. Med NOB so bili dobri Slovenci. Po osvoboditvi se je zaposlil v Narodni banki, kjer je dočkal upokojitev.

Ljuba Skrlj

Komaj 48 let je bilo in že je prerana smrt pretrgala niti njegovega življenja in dela.

Pokojna Ljuba Skrlj — rojena Kafol se je že v začetku leta 1942 vključila v aktivno delo v OF, jeseni leta 1943 je postala članica okrožnega komiteja SKOJ za zgornjekraško okrožje, bila je teren. ska aktivistka v Komnu, a po aretaciji in zaporu je morala spoznati tudi strahote internacije v Nemčiji.

Po osvoboditvi so jo vsi, ki so jo poznali, srečevali kot agilno aktivistko, polno življenjskega optimizma pripravljeno pomagati povsod kjer in kadar koli je bilo to potrebno. V zadnjem času so jo med svoje najgibljivejše članice prištevili v Krajevni skupnosti Milana Čenika v ljubljanski občini Vič — Rudnik, predvsem v ZK in RK. Kljub svoji vsestranski zaposlenosti pa je znala svoji družini ustvariti tople in vedre dom.

Številni sodelavci, znanci in prijatelji jo bodo ohranili trajno v najlepšem spominu.

Marija Podobnik

Dne 11. decembra je v Idriji umrla Marija Podobnik, po domače Podobničkova mama iz Čakovnika, stara 76 let.

Njeno delo med osvobodilno vojno je bilo navidez sila skromno, toda samo navidez. Mi, ki smo delali v par-

tizanski bolnišnici »Pavla« pa se zavedamo, kako zelo važno je bilo za nas njeno delo. Podobničkova domačija je bila namreč ena izmed najboljših cele vrste skritih postojank bolnišnice. Kot družina bivšega gozdnega čuvaja so Podobničkovi dobro poznali vse te kraje in so zato tudi vedeli, kje so lahko postojanke. Toda bili so trdni naši ljudje in so nam pomagali kjer so le mogli. Zato imajo Podobničkovi kot tudi drugi naši sosedje velike zasluge, da smo ostali do osvoboditve ne da bi nas odkrili.

V takem duhu sta zdaj že pokojna Podobnička vzgajala tudi svoje otroke. Mici, Lalicu in Jelico so bile med poštvovalnimi mladikami, ki so nam pomagale kot kurirke in obveščevalke, zbirali so tudi potrebščine za bolnišnico.

Marija Podobnik je bila ena izmed tistih skromnih slovenskih žena, ki so veliko naredile za našo osvoboditev.

Dobro je če veste...

LJUBLJANA IMA NA LETO PO- PREČNO 155 MEGLASTIH DNI, Zagreb 100, Beograd pa samo 46. Največ meglastih dni je pozimi, najmanj poleti. V Ljubljani je pozimi približno 52 takšnih dni, v Zagrebu 53, v Beogradu 28. Velika razlika med temi tremi mesti je poleti, ko je v Ljubljani 31 meglastih dni, v Zagrebu poprečno samo po en tak dan, v Beogradu pa poprečno po dva taka dneva. Jeseni je v Zagrebu in Beogradu dvakrat več meglastih dni kot spomladi, v Ljubljani enkrat in pol več kar pomeni, da je megla tudi spomladi neredek gost.

KOLIČINA SLADKE VODE NA ZEM- LJI znaša komaj 0,5 odstotka vseh zemeljskih voda, 97,2 odstotka je morske vode, 2,3 odstotka vodne količine pa bremeni Zemlja v obliki ledenikov in polarnega leda.

VITAMIN B 15 je eterična spojina glukonske kisline in metiliranega glicina. Ta vitamin so našli v riževih otrobih in klicah, v pivovskem kvasu, v jetrih in v krvi. Biološka vrednost tega novejšega pripadnika vitaminske skupine B je doslej samo deloma raziskana, dokazano pa je, da krepi vitamin B 15 izkoriščanje kisika v tkivu ter spodbuja dihanje celic v organizmu. Zaradi tega se ta vitamin uporablja v zdravstvu za povečevanje delovne sposobnosti pri starejših ljudeh.

NEVESTA ALI BOZJI LOSOS se imenuje neka riba, ki živi v morjih severne Evrope. Ta riba kdaj pa kdaj zabodi tudi v Jadransko morje. Pri nas so jo prvič ulovili 1902. leta. Ta primer je nagačen v zadrskem muzeju. Drugič so nevesto ulovili 1956. leta; ta je nagačena v prirodoslovnem muzeju na Reki. Nevesta je lahko dolga meter in še več, tehta pa tudi 30 kg in nekaj več. Lososovina je zelo okusna, zato islandski ribiči jo ribe zelo radi lovijo.

V KOLUMBIJI IN BRAZILIJ ZIVI KUSCAR, IMENOVAN VELIKI TEGU, ki žre žuželke, še raje pa piščance in kokošja jajca. Domačini so mu zaradi tega vzdeli ime: kokošji volk in: jajčji tat. Semtertja se primeri, da požre veliki tegu ogromno količino jaje ter ugonobi cele jate piščancev. Domačini ga neusmiljeno preganjajo in pobijajo.

SMRTNOST VDOV IN VDOVCEV je v prvih mesecih po smrti njihovega zakonskega tovariša za 40 odstotkov večja kot smrtnost drugih ljudi ustrezne starosti. V 22,5 odst. primerov smrti je vzrok smrti najprej umrlega zakonskega tovariša isti kakor pozneje pri vdovcu ali vdovi. V drugih primerih povzročajo smrt povečini motnje v krvnem obtoku, srcu in živčnem sistemu.

TUDI SLONI IMAJO ARTERIOSKLE- ROZO (zapiranje žil). Ugandske oblasti so morale žrtvovati precenjane število slonov, ker so se te ogromne živali močno razmnožile. Tako je bilo omogočeno prvič obsežno in temeljito proučevanje teles teh velikih sesalcev. Proučevanja so pokazala, da so imeli vsi ubiti sloni sklerozo srčnih arterij (utrpalnic). Bolezenska znamenja so bila očitnejša pri slonih, ki so živeli svobodno v gozdovih, kot pri slonih, ki so jih imeli zaprte. To je bil še en dokaz več, da masčobe niso glavni povzročitelji arterioskleroze, pač pa — sladkor. Sloni uživajo namreč skoraj izključno ogljikove vodike (škrob, sladkor), ker so vegetarijanci, t. j. uživanci rastlinske hrane.

PO SKORAJ 100 LETIH SE JE VR- NILO V TEMZO, britansko reko, življenje. V Temzi je čedalje več rib. Se pred nekaj letih je bila Temza — sprič o onesnažena voda, ki ga povzroča industrijske odplake — skoraj brez kisika. Pred desetimi leti se v Temzi znova opazili ribe, ki so se privadile onesnaženi vodi. Poleg tega so z raznimi bolj ali manj strogimi ukrepi dosegli, da prideka v reko kolikor le mogoče malo industrijske odplake. Zdaj je v reki že precj rib, zlasti v spodnjem toku Temze, prav posebno še v jezovih vodnih central.

ZDRAVKO COSIC, 27-LETNI MLA- DENIC IZ SLAVONKEGA KOBASA, je imel doslej 15 samostojnih razstav in kakih 10 razstav v družbi z drugimi slikarji. Njegove slike gredo naglo v denar, likovni kritiki ga povečini hvalijo. Vse to ne bi bilo nič nenavadnega, nenavadno je le, da gre za slikarja — brez rok. Po končani il-kovni kademiji (1965. leta) se je vrnil domov, v Slavonski Kobas. »Tu se počutim najbolje«, je izjavil. »Upo- dabljam, kar mi ponuja slavonska ravnina. In to je izjemno velika bogast- vo.«

Ančka Belin

Dne 3. februarja 1970. smo se poslovili na Dolu pri Hrastniku od tov. ANČKA BELIN — roj. BABIČ, stare 42 let. Aktivno je bila v NOB od 19. jan. 1944 do osvoboditve 1945.

Kot mladi partizanki — bolničarki naj bodo posvečene te vrstice.

Akordi žalostinke spremljali so Te na zadnjo pot,

Nebo pričelo je rosiati, kot bi s solzami hotelo Te škropiti.

Čeprav že 20 let živeš si drugod, prijatelji, in znanci niso nate pozabili, so mnogo cvetja Ti nanosili.

Kako nam bil težak je ta korak, ko stopali smo za Tvojo krsto zadnjikrat.

In vsi nemo zrlj v Tvojo smo gomilo, v srcih z grenko bolečino.

Večerni mrak objel je sveže cvetje, ki prekrilo Tvoje zadnje je zavetje.

Samo šestnajst let si imela, ko med borce za svobodo si prispela.

Poznali mnogi so Te ranjenci, ker bolečine lajšala si njim.

Oh, kdaj bo konec teh grozot in svoboden spet bo naš slovenski rod.

Mi ostali smo, a mnogih ni, po svobodi večkrat dejala si.

In Ti zvesto si nadaljevala svojo pot, v poklicu bolničarke kot nekoč.

Ne boš pozabljena med borci partizani, ki ranjeni v Tvojo skrb smo bili dani.

„TV 15“ ZA MLADINO

NAGRAJENI PRISPEVEK

ZAPISANO OSMEGA MARCA 1970

„Saj to si vendar ti, Jancelj!“

Novi komisar, tovariš Pavline, je nekega dne stopil pred postrojeno četo. Pogled se mu je počasi pomikal od borca do borca. Nenadoma je postal živahnejši. Prestopil se je in začel govoriti. Med drugim je govoril tudi o enakopravnosti žensk. »Dokaz za to sta borki, ki prideta jutri v našo četo,« je sklenil komisar Pavline.

Med borci je završalo. Ženska v vojski? Kaj takega pa še ne! Najbolj se je razburjal Jancelj, kmet s Štajerskega. Ni in ni mu šlo v glavo, da se bo ženska z ramo ob rami borila z njimi, možmi. »Le kaj bo počela ženska v partizanih?« je godrnjal. »Kuhati tako ali tako ni kaj. Ko bo pa pokalo, bo kričala, da jo bo slišati v deveto vas!«

Komisar, ki je poslušal borce, se je nasmehnil. Nato je zresnil obraz in se obrnil k Jancelju. »Mar ne veš, tovariš Jancelj, da delajo ženske v tovarnah prav tako kot možiki? Tudi tvoja žena gara na polju poleg tebe. Zakaj bi bila manj vredna kakor ti?« »Baba je baba, najboljša je slaba,« se je upiral Jancelj.

Borki sta res prišli v četo. Zavičevalo je vznemirjenje, kot pri vsaki novosti. Kmalu smo se ju navadili. Le Jancelj je še vedno godrnjal: »Boste že videli, ko bo zapokalo; boste že videli, kdo ima prav!«

Novodošli partizanki sta prestali ognjeni krst. Janceljeva napoved se ni uresničila. Niti kričali niti bežali nista. Komandir ju je celo pohvalil, toda verjetno zato, ker sta bili ženski. Jancelja pa to ni potolažilo. Še kar naprej je zabavljajal četnjo, ponavljal svoje priljubljeno reklo in kimal z glavo.

Nekega dne se je vračal iz vasi proti taborišču. Nenaadoma ga je oster glas pozval, naj se ustavi in pove geslo. Jancelj se je čudil, da je še kdo v četi, ki ga ne pozna. »Odvrti orožje in leži,« je nadaljeval glas. Jancelj je ubogal. »Nikar ne leži tam kakor klada, bolj na levo! Ne, ne, ni dobro!...« Jancelj je prekladal svoje telo po travi in preklinjal, dokler se ni izza grmovja prikazala dolgolasa, nasmejana glava. »Saj to si vendar ti, Jancelj,« se je začudila ena izmed bork. »Zakaj pa nisi prej povedal?«

Jezzen je Jancelj pobral puško in nadaljeval pot, čez borki pa ni več udrihal. »Ah, kaj! Čeprav sta ženski, prav dobro stražita,« se je izgovarjal. Rdečice, ki mu je silila na obraz, pa vendar ni mogel skriti.

ANTON KLEPEČ

Pogovor
z Antonijo Lampe

Zadovoljna sem...

Na praznični dan — osmi marec — sem obiskala Antonijo Lampe iz Zadloga. Triinosemdeset let je bila stara januarja, pa še vedno dela pri sinu na kmetiji. Stisnila sem ji roko v pozdrav in jo povprašala to in ono.

»Ja, hudo je bilo med vojno. Mnogo smo pretrpeli. Vse noči sem pretrpetala. Bala sem se tudi, kaj bo s sinom Henrikom, ki je služil kruh v Labinu v Istri. Nič se mi ni oglasil! Do takrat..., ko sem dobila sporočilo, da so ga odpeljali v nemško koncentracijsko taborišče Dachau. Slutila sem, da se ne bo vrnil. In res ga ni bilo nazaj. Leta 1944 so ga sežgali v krematoriju.«

V njenih očeh so se zalesketale solze. Roke je prekrizala v naročju in se zamislila. Morda je mislila na sina Henrika, kdo ve na kaj. Nisem je motila. Čez nekaj časa je nadaljevala:

»Zdaj je lepo. Nihče ni lačen. Včasih nismo ženske poznale pralnega stroja. V največji zimi smo prale v potoku in ve-sele smo bile, če smo bile site. Današnja mladina pa je tako izbirična, da še belega kruha ne mara, če ni masla na njem.«

Zazrla se je v daljavo. Smehljaj na njenih licih je pričal, da je zadovoljna.

ALMA PIRC

TE DNI

IVO SLAK SE JE RODIL NA GORNJEM VRHU PRI DOBRNICU, KONČAL JE NIZJO GIMNAZIO V NOVEM MESTU IN SREDNJO TRGOVSKO SOLO V LJUBLJANI. TER SE NATO ZAPOSIL KOT REVIZOR V ZADRUŽNI ZVEZI. ŽE ZGODAJ SE JE ZAČEL ZANIMATI ZA POLITIKO IN POSTAL TUDI UREDNIK MARKSISTIČNE REVUIJE »MLADI PLAMEN«. LETA 1935 SO GA S SKUPINO SODELAVCEV IN PRIJATELJEV REVUIJE ZAPRLI IN OBSODILI NA LETO DNI STROGEGA ZAPORA. PO ODSLUŽENJU KAZNI JE KLJUB SKRAJNI BEDI IN STALNEMU POLICIJSKEMU PREGANJANJU SE NAPREJ DO SLEDNO IZVRŠEVAL ZAUPANE MU NALOGE. V ZAČETKU VOJNE JE ODŠEL V PARTIZANE IN ŽE SEPTEMBRA 1941 POSTAL PRVI POLITIČNI KOMISAR NOVOMEŠKE PARTIZANSKE ČETE.

DNE 26. FEBRUARJA 1943 JE V STRAŽI NA DOLENJSKEM ITALIJANSKA KROGLA SMRTNO RANILA NARODNEGA HEROJA IVA SLAKA-SILVA. UBIL SE JE SAM, DA NE BI PRIŠEL SOVRAZNIKU ŽIV V ROKE.

PO PRIPOVEDI PARTIZANSKEGA KURIRJA

Kako je Matija Nemce ukanil...

Leta 1944 in 1945 je morala kurirska postaja G-10 tretje gorenske relee, na nje imeti svojo bolnišnico. Zgradili so jo v vasi Planini pod Golico, med vikend hišicami. Dostop do nje ni bil tako lahak. Nega je bilo do dva metra in vsaka stopinja bi bila lahko usodna. Zato so hodili prek potoka, s pomočjo lestve splezali na neko smreko in potem skakali na drugo stran. Toda potok je zamrznil in smreka je bila kmalu brez vej...

»Bolnišnico smo morali zgraditi zato, ker so nas Nemci in domači izdajalci stalno napadali,« je povedal Jaka Klinar, kurir postaje G-10. »Velikokrat smo se morali umikati, kar pa je bilo s tremi ranjenci — kolikor smo jih takrat imeli — skrajno mučno. Najhuje je bil ranjen komisar tretje gorenske relee linije Iz-tok. Zadelo ga je v Medjem dolu,

kjer je padel tudi njegov komandant Stefan s še štirimi kurirji postaje G-22. Druga dva ranjenca sta bila kurirja naše postaje, komandir Radovan in kurir Jaka, ki sta se ponesrečila 17. decembra 1944...

To jutro je sonce že zgodaj pokukalo izza Golice. Snežna odeja se je lesketala, kakor da bi bila skkana iz samih biserov. Mo-godne smreke so stale na pobočjih in zdelo se je, da si njihovi vrhovi šepetajo najlepše pravljice.

Priletela so ameriška letala in nedaleč od nas nekaj odvrkla. Ker ni bilo čuti eksplozije, smo se odpravili proti neznanemu predmetu. Bil je star bencinski zbiralnik. V njem je bilo še nekaj tekočine, ki bi jo lahko s pridom uporabili. S kurirjem Markom sva se odpravila v vas po žago, da bi z njo odpri zbiralnik. Nihče ni pomislil na nevarnost! Bencin smo srečno odšli. Kurirju Janku pa radovednost ni dala miru. Prižgal je vžgalico, da bi si predmet še od znotraj ogledal. Plini so se vneli in silna eksplozija ga je vrgla v bližnjo smreko, da si je zlomil roko in nekaj reber. Pločevina je ranila tudi komandirja Radovana, mu presekal nogo in posnela roko na koži.

Vedeli smo, da ju moramo takoj spraviti na varno. Drobnega Radovana je krepak kurir Veri odnesel v vas k lovskemu čuvaju Matiji. Huje je bilo z Jako, ki je bil močnejši in tudi težje ranjen. Odpeljali smo ga s sanmi, ki sem jih pripeljal iz vasi. Peljali smo ga do prve niše h kmetu Betilu. Komaj smo ga položili k topli peči, že je gospodinja zagledala kolono Nemcev, ki je sopihala proti Savskim jamam. V hiši smo pomislili na krvave sledi v snegu. Obvestiti je treba čuvaja Matijo! Domača hčerka Minka je stekla do njega po bližnjici in mu povedala o bližajočih se Nemcih. Matija je Radovana hitro odnesel v zapuščeno žago, kjer ga je skrbno pokrtil z listjem. Kar se da hitro se je vrnil domov, si namazal roke s krvjo in ukazal ženi, naj ga povije. Ubogala ga je, čeprav ni vedela, čemu to počne. Toda njegova iznajdljivost in previdnost sta se splačali... Ni še minilo pet minut in že so Nemci prestopili prag domačije. »Pri Savskih jamah sem bil,« je začel Matije. »Iz tiste hiše, ki ste jo požgali, sem vlekel staro železo. Boste videli, vsa pot je krvava...« Nemški oficir mu je dejal, da je vesel, da ni še huje, in mu tudi zaupal, da so hišo pri Savskih jamah požgali jeseniški raztarganci... In deset kurirjev postaje G-10 je bilo rešenih,« je sklenil Jaka Klinar.

JASNA KEBER

KRAMLJANJE

Draga tovarišica urednica!

V imenu učencev osnovne šole Vipava vam pošiljam grafiko, ki smo jo namenili vsem ženskam

Slovenije ob njihovem prazniku z željo, da bi ga veselo praznovali.

Vas lepo pozdravljam!

ALEKSANDRA BOŽIČ,
Podraga 23, p. Podnans

Draga Aleksandra!

Bil je že četrtek, med došlimi sanega osmemu marcu v čast. Bila sem že v skrbeh. Urejanje spisi pa ni bilo nobenega, zapimlačnske strani za posamezno številko sklenem namreč že v ponedeljek zjutraj, to je dva dni pred izidom. No, pa se je vse srečno izteklo. Že v petek sem med pošto ugledala nekaj paželenih prispevkov in med njimi tudi vaše darilce. So dnevi v letu, na katere bi ne smek nikoli pozabiti, zato hvala!

Lepo pozdravljena!

MILENA

Spoštovana tovarišica Milena!

Zopet se oglašam. Pošiljam vam prispevek »Bitka na Neretvi«. To je moja kritika tega filma. Jo boste objavili? Kmalu vam bom poslala prispevek o partizanskih tehnikah. V letošnjih počitnicah nisem nič prišla v Ljubljano in vas nisem mogla obiskati, kot sem bila obljubila. V uredništvu se bom oglasila v začetku marca, ko bom prišla na svetovno prvenstvo v umetnostnem drsanju. Se nekaj besed o objavi mojega sestavka »Pozabljen spomenik talcev«. Veste, zelo sem bila užaljena, ko sem našla že v naslovu simpatično slovnično napako. Se vam ne zdi, da bi se moral pravilno glasiti »Pozabljen spomenik talcem?« Prav tako je bistvena napaka, ki jo je zagrešil tiskarski škrat v predzadnji vrsti drugega odstavka, kjer bi moral namesto besede pesek biti napisano jarek. Upam, da mi ne boste zamerili moje opombe, toda na račun naslova in peska sem slišala precej pikrih.

Prejmite lepe pozdrave!

NEVENKA BIZJAK,
Maribor,
Maistrova 16

Draga Nevenka!

Z besedami »malo jaz, malo ti, skarski škrat« bi lahko najbolj pravično ocenili v pismu objavljena nespornazuma. Tistim, ki godrnjajo, povej, da lahko uporabljamo »spomenik talcev« kot »spomenik talcem«, zaradi »jark« pa naj se obrnejo na tiskarskega škrate...

Lepo pozdravljena!

MILENA

NE POZABITE, DA JE
RUBRIKA
»KRAMLJANJE«
VAŠA TRIBUNA. ZATO
PISITE!

Narisa! CIRIL GALE

Gledala sem »Bitko na Neretvi«

Že tri mesece predvajajo po Sloveniji film »Bitka na Neretvi«. Reklama za ta naš največji in najdražji film je res zelo vabljiva. Zato sem si ga ogledala kmalu potem, ko je prišel v Maribor. Film mi je zelo ugajal, ker je pokazal ljudem, ki se niso udeležili narodnoosvobodilnega boja, zlasti nam mladim, kako strašna je bila naša pot do svobode. In to svobodo smo si pridobili sami! Občudovala sem tudi vsemu in vztrajnost ljudstva bosenske krajine in požrtvovalnost bork in borcev.

Ceprav je bitka na Neretvi prikazana zelo stvarno, se mi je med gledanjem filma včasih zazdelo, kot da ne vem, za kaj trenutno gre. Sama sem te vrzeli z lahko-to odpravila, ker dobro poznam vzroke, potek in posledice te le-

gendarne bitke. Toda koliko naših ljudi ne pozna ozadja te bitke! »Bitko na Neretvi« smo prodali tudi v skoraj sto tujih držav. Mnogi so sušali le za Jugoslavijo, o naši zgodovini in borbi za neodvisnost pa malo ali nič. Zato bi bilo dobro, če bi na začetku filma zapisali kratek pregled narodnoosvobodilnega boja v Jugoslaviji. V filmu sem zelo pogrešala tudi človeka, ki je rešil iz pekla ranjence in borce — našega dragega tovariša Tita!

Kljub pripombam je film vreden, da si ga vsak ogleda, posebno pa mi mladit!

Upam, da to ni poslednji film o naši revoluciji, ampak da je le prvi iz serije velikih filmov o našem narodnoosvobodilnem boju.

NEVENKA BIZJAK

Okrogle in oglate

DONOSNO IME... »V tem avtu vas bo vozil Willy Brandt.« je napisano na tabli, s katero vabi neki bonnski voznik takšija vse, ki se želijo peljati. In močakar ima med vsemi vozniki takšijev v Bonnu največji uspeh. Vsakomur, ki podvomi o njegovi izjavi, napisan na tabli, voznik vljudno pojasni: »Kaj naj napravim, ko pa sem zares soimenjak našega kancelerja?!

2RTVE ZIRIJE... Nedavno je bila v Buenos Airesu tekma med jedci hudo začinjenih jedi. Zmagal je Mehikanez Eduardo Ramirez z jedjo, ki se je imenovala: »hudičev file«. Pa je bil prav zares hudičev, zakaj trije člani žirije, ki so ga pokušali, so morali po prepričevalni Ramirezovi zmagi, poklicati zdravnika. Zvijalo jih je, da nikoli tega!

»ZAOBILAZNEGA ARCIBALDA«, KI GA JE PRENASALA TUDI NASA TV, SO SNELI S PROGRAMA. Iz ustreznega poročila beograjske TV posnemamo, da je, »navzile svojevrstnemu in nevsakdanjemu besedilu Slobodana Markovića, navzile izredni igralski družini z ljubom Tadićem na čelu, navzile talentiranemu in izvrstnemu režiserju Ravasiju, postalo jasno, da je število spoštovalcev oddaj take vrste le premajhno...«. Kakor je moč posneti iz tega poročila, je bilo vse prečudovito, le gledalci so bili za te »prečudovite lepote« slepi in gluhi... »Zaobilazni Arcibald« je pač obšel tudi gledalce... Le zakaj ni od vsega početka obšel tudi dramaturga beograjske TV in odgovorne faktorje v ljubljanski TV, ki take »čudovitosti« prenašajo?

TUDI GRDUNOM VREMENA SE JASNILO... »Če imate primeren obraz, lahko, kakor bi mignil, zaslužite lepe denarce.« je bilo nedavno obljubljeno v nekem oglasu, ki ga je objavilo več londonskih listov. Vsakdo, kdor je želel, se je lahko priglasi londonskemu podjetju »Grdun«, da bi služil kot fotomodel ali maneken (razkazovalec modnih oblačil). Omenjeno podjetje se je zanimalo za izrazito grde obraze, takšne, kakršne si ljudje zapomnijo, in za kakršnimi se ozirajo. Podjetje je potrebovalo grde obraze za reklamo. Izvedenci pri omenjenem podjetju namreč menijo, da so postali modeli z lepimi obrazi vsakdanji, dolgočasni, da ne zbuja več pozornosti ne kupcev ne javnosti nasploh. Med 1000 priglasenimi grduni je bilo izbranih 70 moških in 45 žensk. Ko je poklicni rvač Lundi, »zvezda« podjetja »Grdun«, spravi v žep svoj prvi honorar, se je polhalil: »Odkar sem prejel toliko denarja, me ima tudi moja lastna žena za — lepota!«

RESNICNA SENZACIJA. Neki teoretik sodobnega tiska je dejal, da časopisna novica, kakršna je npr.: »Pes je ugriznil človeka«, ni mikavna, pač pa da bi bila mikavna novica: »Človek je ugriznil psa.« Pred nekaj dnevi je lokalni časnik v mestu Kransko v ZAR sporočil bralcem to novico: »John van Armin je, ko je koračil proti svojemu avtomobilu, naletel na strupenjačo, ki ga je dvakrat pičila v nogo in pri priči — poginila. Ta čudež se je zgodil, ker je van Armin imel namesto ene noge kovinsko protezo, ob kateri si je kača zlomila zob in — samo sebe zastrupila.«

MERILU ZA KAKOVOSTNO RAVEN OPATJSKEGA FESTIVALA... Ta raven nenehno pada; pravijo, vendar ni mogel nihče povedati, za koliko odstotkov je raven festivala zdrnila navzdol. Zdaj je tudi to jasno: Na beograjskem sejmu gramofonskih plošč so se plošče s festivala »Opatja« pocenile kar za — 90 odstotkov!

ATEST, PISI ME V UHO: Na nekem sestanku v Valjevu so kritizirali tamkajšnje pekarno »15. SEPTEMBER«, očitali so ji, da peče zanič kruh. »Kaj pa mislite, ljudje božji, da kar tako javdan kritizirate peke, ko imajo atest (pismeno potrdilo) za proizvodnjo kruha?« je skušal neki zborovalec obraniti peke. »Boljše bi bilo, da bi imeli namesto ATESTA dobro testo!« se je oglasil nekdo iz množice.

ČESKI AFORIZEM: »V življenju je kakor v jedilniku — kar je najboljše, je skoraj vedno prečrtano.« VSEENO KAJ, GLAVNO, DA JE — NAJMLAJŠA... Branka Stanovska, napovedovalka v TV Skopje, je nedavno postala — babica. Ko so jo vprašali, kako se počuti kot babica, je odgovorila: »Kako se počutim? Nočem skrivati svojih čustev, zares mi je prijetno, da pišejo o meni kot o najmlajši televizijski babici.«

Zgodovina vohunstva

(XIV)

Največja tovarna vohunov

Britanska tajna služba *Secret Intelligence Service* se dandanes velja za »največjo tovarno vohunov na svetu«. Dasiravno so marsikje po svetu poskušali posnemati britansko tajno službo, se jim to ni nikjer docela posrečilo. Tako je SIS edinstven v svoji zvrsti in največja mojstrovina v umetnosti vohunstva. Poleg tega je tudi najstarejša in najbolj legendaren. Ustanovil jo je leta 1573 sir Francis Walsingham, minister in državni sekretar in svetovalec kraljice Elizabete. Ze v začetku je služba imela pet tisoč agentov, katerih naloga je bila prestrezati sporočila, ki so jih kraljičini sovražniki na skrivaj pošiljali Mariji Stuart. Čez 76 let je Cromwellov minister John Thurloe službo izpopolnil in deloma je njena zasluga, da so onemogočili Charlesa Stuarta in preprečili njegove načrte.

Kljub takšnemu izvoru je *Intelligence Service* tudi mlad, zakaj njegova moderna oblika se je rodila dokaj pozno, okoli leta 1880, ko je sir John Aston sprejmenil »Statistical and Photographic Battalion« v učinkovito vohunsko organizacijo. Vendar je neki izvedenec dal čudno izjavo, da »*Intelligence Service* sploh ne obstaja«. In res: SIS ne obstaja kot trdna organizacija z določeno zgradbo in natančno določenimi oddelki. Spreminja se iz časa v čas, se širi ali oži, povečuje svoje dejavnosti ali jih zmanjšuje, se pravi, da ni nikdar enaka.

Uradno je sedež *Intelligence Servicea* v obrambnem ministertvu v Londonu, vendar gre le za reprezentančno direkcijo, koder dela »*Joint Intelligence Committee*«, komisija, ki nadzoruje razne

obveščevalne službe, ki pa ni možgansko središče *Intelligence Servicea*. Operativna središča so drugje, skrita pod različnimi naslovi itd. Angleška tajna služba zato deluje neverjetno prožno in glede na okoliščine. Med zadnjo svetovno vojno se je na preprost Churchillov ukaz večina *Intelligence Servicea* zbrala v SOE (*Special Operation Executive*) na Baker Streetu, od koder je vodila velikanski manevar: »zažgati Evropo s sabotažami in podtalno dejavnostjo za nemškimi linijami«. Agenti SIS so vsa leta vojne delovali v okupirani Evropi, čeprav so jim bili gestapovci ves čas za petami.

Čeprav *Intelligence Service* uradno ni strogo razdeljena, jo je vendarle mogoče razdeliti glede na dejavnosti v tri temeljna področja: MI, MI 5 in MI 6.

MI pomeni *Military Service* (vojaška služba), vendar je treba povedati, da je le malo pobud odvisnih od vojske.

MI 6 je *Secret Service* ki približno ustreza oddelku za načrte pri CIA (*Plans Division*). Dejavnost tega področja je še najbolj podobna tisti, ki si jo predstavlja človeška fantazija: ukvarja se z vohunjenjem v tujini, zato ni nujno, da je podrejena zunanemu ministertvu (*Foreign Office*). Štab MI 5 je na Queen Ann's Gate št. 54, v devetnadstrotni stavbi z imenom *Broadway Buildings*.

MI 5 je *Security Service*, se pravi varnostna služba: dokaj skromno ime za kontrašpijonažno službo, ki deluje na domačem ozemlju. Tesno je povezana s *Special Branch* (»posebna veja«)

Scotland Yarda, odvisna pa od notranjega ministertva.

Vsaka sekcija ima svojega načelnika, nihče pa ne ve, kdo je veliki poglavar. Angleži pravijo, da gre za »človeka brez imena in brez obrazov«. Včasih ga kakšen novinar že »odkrije«, vendar se izkaže, da javnost še dolgo ne bo vedela, kdo sedi v »sobi z gumbi«.

Na vrhu organizacije je *Joint Intelligence Committee*, katerega zadnji predsednik je bil sir Bernard Burrows, poklicni diplomat in državni podsekretar. Predsednik je na videz vodja britanske tajne službe, v resnici pa nima neposredne oblasti, marveč samo usklajuje razne pobude treh sekcij. »Človek brez imena in brez obrazov« je osebnost katere »vrhovni poveljnik« je predsednik vlade, vendar pa ni uradno imenovan. Med drugo svetovno voj-

Sir Percy Sillitoe, vodja *Intelligence Servicea* med drugo svetovno vojno.

no je bil to sir Percy Sillitoe, danes pa naj bi bil sir George Wigg, eden najtesnejših sodelavcev ministrskega predsednika. Wigg naj bi opravljal dolžnost glavnega državnega blagajnika (*Paymaster-General*), vendar naj bi bil ta posel le kulisa za vodstvo *Intelligence Servicea*. Njegov nasprotnik Quintin Hogg, nekdanji lord Hailsham, ga je javno označil za »prikazen v tistem združenju tipov Goldfingerjeve baže«.

Velika Britanija nameni za tajno službo zelo veliko denarja, vendar ne astronomskih vsot kot v ZDA. Glede na uspehe je videti, da denar res dobro obrnejo. Leta 1950 je britanska tajna služba stala 5 milijonov funtov 15 milijard starih dinarjev, po letu 1963 pa — tako piše »*Daily Express*« — gre na leto najmanj 7 milijonov funtov (21 milijard starih dinarjev). Vendar gre le za financiranje dejavnosti MI 6, tako da bi morali omenjene številke množiti s tri da bi dobili ceno celotne tajne službe v Veliki Britaniji. Vendar to ni veliko, če vemo, da v ZDA porabijo za tajno službo najmanj 5000 milijard starih dinarjev.

Kolkor je mogoče zvedeti, britanski tajni agenti obiskujejo štiri šole. Najpomembnejša je *Black Castle* pri Londonu, ena je na zahodni obali, ena na skrajnem severu Škotske, ena pa v Devonshiru. Povsod se morajo učenci za »superagente« urediti v »tistem, kar je Walpole povedal z besedami, ki so postale motto organizacije: »Počasi, podrobno in neopazno se je treba prikrasti v sovražnikove vrste.«

(Nadaljevanje prihodnjič)

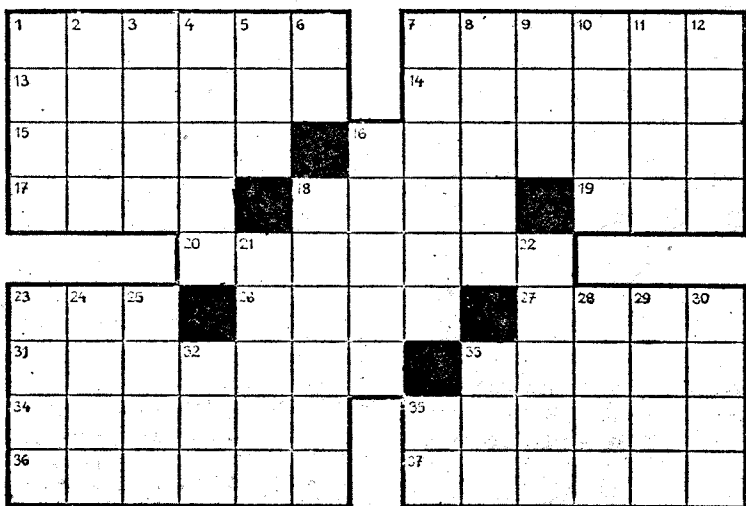
Priznanje

Predsednik občine Slovenj Gradec Ivo Cerče in predsednik strelske družine Slovenj Gradec Vladislav Horvat sta prejela visoko odlikovanje, red vojne zasluge s srebrnim mečem, s katerim ju je odlikoval predsednik Tito za uspešno delo v narodni obrambi.

Predsednik zveze rezervnih vojaških starešin Ivo Majcen izroča odlikovanje predsedniku strelske družine Slovenj Gradec Vladislavu Horvatu.

Križanka št. 8

Vodoravno:

1. ženska oseba iz romana Toneta Svetine »Ukan« 7. umita, očiščena 13. morsko letovišče ob izlivu Neretve v morje 14. pripadnik naroda na Bliznjem vzhodu 15. psevdonom imena slov. skladatelja Savina, pravi priimek Širca 16. priimek znanega koroškega partizana s part. imenom Gošper, ki je pred kratkim obhajal 60-letnico (Karel) 17. zbor treh pevcev ali godbenikov 18. mestece v Franciji severno-zahodno od Marsella 19. pogosto žensko ime 20. visok cerkveni predstojnik 23. tip citroenovega avtomobila 26. jutranja padavina 27. kopno obdano od vseh strani od morja 31. narodni heroj, partizan iz Koroške, komandant I. koroškega bataljona, padel 1943 (Franc, part. ime Lenart) 33. ime narodnega heroine Klavore, ustreljena v Mariboru leta 1941. 34. natekanje 35. ognjeniško žrelo 36. majhen osat 37. jutredmestje Trsta, kjer so edinice IV. armije NOV vodile hude borbe z Nemci predno so zavzele Trst maja 1945.

Navpično:

1. malta, omet 2. pokrajina v Grčiji 3. mestece na Finskem (Juž-

ni del) blizu sovjetske meje 4. partizansko ime narodnega heroja Turšića Ivana, komandanta XXX. div. padel julija 1944 5. tuje moško ime 6. nemški predlog 7. zvočan naprava za dajanje signalov 8. baltiška plemena ob dolnji Visli in Njemenu, tudi naziv za ohole Nemce 9. grobo domače volneno blago 10. ime italijanske filmske igralka Magnani 11. nemška nikalnica 12. skrajšano ime za Francko 16. širša, ravna stran 13. veterini jopič 21. tropske palme 22. sladiča 23. gradbeni material 24. nizozemsko ime za belgijsko reko Meuse, ki teče skozi obe državi 25. enaka 28. ime francoskega filmskega komika 29. samec domače živali 30. zarebrnica 32. pripadnik svobodnih ljudi brez posesti v antični Grčiji 33. orodje žanjic 35. časovni veznik.

Rešitev križanke iz prejšnje številke: Vodoravno: 1. narkom 7. Gropa 12. Zidanšek 14. rokada 16. omaz 27. Ljubov 19. ral 20. nem 21. Njgoz 22. Jama 23. al 24. Rea 25. ar 26. Danon 27. bajka 29. trakt 31. sloka 33. nv 35. Uri 36. KT 38. tale 39. strada 41. sla 42. AMD 43. stilo 44. Ikar 45. Spartak 47. Olivera 49. Antara 50. Frata.

Bolgarsko „zgodovinsko odkritje“

Po pisanju časopisa »Zgodovinski pregled«, ki ga izdaja bolgarska akademija znanosti, so zadnje čase v Bolgariji odkrili povsem novo zgodovinsko resnico. Bolgarske čete po 9. septembru 1944, ko so obrnile Nemcem hrbet, niso osvobodile samo Makedonije in Srbije z Beogradom vred, ampak tudi velik del Slovenije. Tam da so jih prebivalci pričakali z velikanskim navdušenjem. Žal ne omenja, da so jih še z večjim navdušenjem pospremili, ko so odhajali...

Ko bodo Mariborčani, Ptujčani in drugi brali te vrstice, bodo najbrž zelo začudeni, saj najbrž doslej niso vedeli, kdo točno jih je osvobodil. Bolgarski časopis namreč nikjer ni odkril nobenih sledov o kakih jugoslovanskih partizanih, ki bi pri osvoboditvi vsaj sodelovali ali pa bi se vsaj kdaj poprej pokazali v Prekmurju in Prlekiji. Pač pa je ugotovil, da so nekje partizani sodelovali z njimi, ne pa oni s partizani. Dalje pa bolgarski časopis omenja, da so se bolgarske čete z ra-

mo ob rami bojevale z Rdečo armado, kar je vsekakor razumljivo.

Na žalost bolgarski časopis nič ne piše, če so imele njihove čete v Sloveniji hude boje in koliko so imele pri tem mrtvih ter kje so pokopani. Te bo najbrž treba šele poiskati.

10

»TV 15« izhaja vsak teden — Izdaja ga zavod Borec Ljubljana. Beethovnova 10 kot glasilo ZVE NOV Slovenije in ZRVS Slovenije — Fisk in »klub« CGP »Delo« Ljubljana. Pomočnika 1 — List ureja uredniški odbor — Letna naročnina 22 dinarjev — Posamezna številka stane 50 par — Za izposojnino stane 50 dinarjev — Naročnino pošljite na naslov: Uprava »TV 15« Ljubljana, Beethovnova ulica 10, pošto predaj 598/XI, ali na tekoči račun štev 501-8-29 pri SDR Ljubljana — Telefonske številke: Glavni in odgovorni urednik 21-901. »Jajništvo in novinarji 22-313, uprava 22-607 — Rokopisov ne vračamo